

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΕΤΟΣ Α'

30 ΜΑΡΤΙΟΥ 1877

ΤΕΥΧΟΣ 3

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ*

Ὀλίγιστοι βεβαίως ὑπάρχουσι μεταξύ ὑμῶν, τῶν εὐμενῶς παρεχόντων μοι τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκρόασιν, οἱ μὴ συναλθόντες ἄλλοτε ποτε, χθές μόλις καὶ πρόην, πέρυσιν ἔτι καὶ προπέρυσιν, εἰς ἀκρόασιν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐκ μοιραίας τῶν ἀνθρωπίνων φορᾶς θαλερῶς ἔτι καὶ ἀκμαίος τὴν μορφήν, καίτοι πολὺς, νέος δὲ καὶ θαλερώτερος τὴν καρδίαν, ἔμελλε τοσοῦτον ταχέως, αὐτός ὁ λόγων ποιητής, νὰ παράσῃ εἰς ἄλλους λόγων ἀφορμὴν. Ὀλίγιστοι βεβαίως ἐξ ὑμῶν δὲν ἔχουσιν ἔτι ἔνκυλον τὴν ἐπίχαριν καὶ ἀφελῆ ἐκείνην λαλιάν, ἣν τακτικῶς ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ οἶοναι πιστός εἰς ἀόρατόν τι ἐθνικὸν σύνθημα, ἀπέτεινε ὁ Γεώργιος Τερτσέτης εἰς τὴν ἀγαθὴν μερίδα τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, τὴν μερίδα ἐκείνην, ἣτις ἀπαξ καὶ τοῦ ἔτους ἐπερίσσειεν ὀλίγης σχολῆς χάριν ἐθνικῶν ἀναμνήσεων. Ὀλίγιστοι ἐξ ὑμῶν δὲν ἐνθυμοῦνται τὴν σεμνὴν ἀναβολὴν τοῦ ζωηροῦ γέροντος, οὗτινος ἐσπινθήριζον ὑπὸ τὰς λευκάς ὀφρῦς οἱ μέλανες ὀφθαλμοί, οὗτινος ἰλαρὸν καὶ γλυκὺ τὸ μειδίαμα ἐφαίδρυνε τὴν ὄψιν τὴν αὐστηράν, ὅτε ἐν ἡμέρᾳ συνήθως μεγάλης ἐθνικῆς πανηγύρεως συνήθροϊζεν ἡμᾶς εἰς πανδαισίαν ἀκραϊφῶς ἑλληνικὴν, καὶ διὰ τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης καὶ εὐχρου καὶ ἀπροσκόπτου φράσεως, ἣν τοσοῦτον ἀπερίπτως ἐκάλει *ἀπλήρ γλῶσσαν*, ὅτε μὲν ἀνήγεν ἡμᾶς εἰς εὐκλεεῖς ἀναμνήσεις παρελθόντων χρόνων, ὅτε δὲ ἐχειραγώγει διὰ παραγγελμάτων σοφῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος, ὅτε δὲ ἀνέπτυσσε πρὸ τῶν ψυχικῶν ἡμῶν ὀμμάτων κόσμον ὀλόκληρον ποικίλων καὶ ἐπαγωγῶν αὐτοῦ ἀπομνημονεύσεων καὶ μεταλλάσσειν αἴφνης τὸν πεζὸν ἀντὶ τοῦ ἐμμέτρου λόγου, ἀνεπὶ ἥδα ἔνθους εἰς τοῦ Πηγᾶσου τὰ νῦτα καὶ ἀπήγγελλεν ἡμῖν σήμερον τὴν *Κόρινθον* καὶ τὸν *Πίνδαρον* καὶ αὖριον τοὺς *Γάμους* τοῦ *Ἀλεξάνδρου*.

* Ἀπηγγέθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῶ τὴν 21 Μαρτίου 1875.

Ἄλθως, κύριοι· ἡ σεμνὴ αὐτὴ ρητορικὴ ἀναβολὴ παραμένει ἔτι ζωηρὰ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν, καὶ διὰ τοὺς εὐλαβῶς ἀποταμιεύοντας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὰς παρακαταθήκας τοῦ φθίνοντος ὁσημέραι καὶ ἐκλείποντος ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου τὸ ὄνομα Γεώργιος Τερτσέτης ἀποτελεῖ οἰονεὶ ἔμβλημα τῆς μνήμης ἡμῶν τῆς ἐθνικῆς, καὶ συγκορυφῶς εἰς ἕνα ἄνδρα, εἰς μίαν καρδίαν, νεαρὰν πάντοτε ὑπὸ τὸν παγετὸν τοῦ γῆραος, εἰς μίαν γλῶσσαν, ἔντονον ἠχοῦσαν πάντοτε ἀπὸ τοῦ βήματος, τὰς παραδόσεις ἡμῶν τὰς ἐθνικὰς, τὰς ἀναμνήσεις τοῦ χθεσίου ἔτι παρελθόντος ἡμῶν, τοὺς πόθους τοῦ νῦν Ἑλληνοῦ καὶ τὰ ἱερά αὐτοῦ καθήκοντα, τὰς δάφνας τοῦ πρῶην Ἑλληλοῦ καὶ τὴν ἱερωτέραν αὐτοῦ κληρονομίαν.

Ταῦτα πάντα ἠσθάνετο ὁ Τερτσέτης ὡς πολλοὶ ἴσως ἐξ ἡμῶν αἰσθάνονται· πλὴν δὲν ἤρκειτο οὗτος αἰσθανόμενος μόνον καὶ σιγῶν. Ὁ ἀστράπτων ἐκεῖνος ἑλληνικὸς διάκοσμος, ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος σύνδεσμος τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου Ἑλληνοῦ, ὁ τοσοῦτον ἐντελῶς διὰ τοῦ Τερτσέτου ἐκπροσωπούμενος, πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ἀναμνήσεις καὶ αἱ ἐλπίδες, πάντες ἐκεῖνοι οἱ πόθοι καὶ τὰ καθήκοντα συνεκύνων καὶ συνετάρασσον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀνεπτέρουν εἰς λόγους θερμοὺς τὴν καρδίαν του σφριγῶσαν, καὶ ὁ λόγος ἀνέβαιεν ἐπὶ τὰ χεῖλη, καὶ ὁ Τερτσέτης ἀνέβαιεν ἐπὶ τὸ βῆμα.

Τὸν ἠκούομεν τότε πάντες ἀνευστί, καὶ ἠσθανόμεθα παλλόμενα τὰ στήθη ἡμῶν, καὶ ἠσθανόμεθα αὐραν γηυσίαν ἑλληνικὴν προσπνεύσαν ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Φαλήρου, ἀπὸ τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Ἀραχώθης, καὶ ἀνεξίπνιζοντο αἱ ἀναμνήσεις εἰς ἐλπίδας, καὶ ἀνεπλάττετο τὸ παρελθὸν εἰς μέλλον, καὶ ὁ βίος τῆς Ἑλλάδος ὁ παλαιὸς συνεδέετο πρὸς βίον τῆς Ἑλλάδος νέον, καὶ σύνδεσμος αὐτῶν ἦν ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ὁ γόησσαν ἔχων τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀφελῆ καὶ ἀπέριτον τὴν λαλίαν.

Ναί, κύριοι· ῥήτωρ ἰδίως ἐθνικοῦ διατηρούμεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὴν εἰκόνα, διατηροῦντες τοῦ Τερτσέτου τὴν μνήμην. Καὶ ὅμως ὁ Τερτσέτης ἦν ποιητικὴ ἰδίως καὶ κατ' ἐξοχὴν φύσις, καὶ οἱ λόγοι του πάντες ἦσαν ποιήματα μᾶλλον ἐν πεζῷ λόγῳ ἢ ἔργα ρητορικά. Οὐδὲν σχεδὸν ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς τὸ ρητορικῶς τετεχνημένον, οὔτε ἐκδύμου αὐτοὺς σχήματα ρητορικὰ καὶ πλατυσμοὶ καὶ τὰ συνήθη ἄνθη τῶν τεχνιτῶν τοῦ λόγου. Ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄτεχνος ἀλλ' ἐπίχαρις καὶ πλήρης θελγῆτροῦ συναρμογῆ ἀφελοῦς καὶ ἡρέμου ἐπικῆς διηγήσεως καὶ γοργότητος λυρικῆς καὶ πάθους δραματικοῦ. Πού μὲν ἀνεπτύσσεν ἡσύχως τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀπομνημονεύσεις ὁ πολὺς ῥήτωρ, καὶ εἶχε τότε ἢ ἀφήγησις αὐτοῦ τὴν γαλήνην πᾶσαν καὶ τὴν χάριν τοῦ ἀπολόγου· πού δὲ ἀνακόπτων αἴφνης τῆς διηγήσεως τὸν βῆρον, καὶ ὑπὸ αἰφνιδίου ἀναπτερούμενος ἐμπνεύσεως ἐφέρετο ἔνθους καὶ ταχύς εἰς τοὺς αἰθέρας τῆς λυρικῆς ποιήσεως· πού δὲ εἰς συνεσφιγμένον καὶ ἀπέριτον, μεστὸν δὲ ἀδρῶν νοημάτων διάλογον μετατρέπων τὸν λόγον, ὑπεδύετο πρόσωπον δραματικοῦ ποιητοῦ, καὶ δράματος σκηρὴν ἀληθῆ ἀπήγγελλον τὰ

θερμὰ του χεῖλη εἰς τὸ μέτρι δακρύων πολλάκις συγκεκινημένον ἀκροατήριον αὐτοῦ.

Ἦτο λοιπὸν ἀλθῶς καὶ κατ' ἐξοχὴν ποιητῆς ὁ Τερτσέτης, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν ταῖς οἰαιδῆτοτε παραγωγαῖς τοῦ καλάμου του, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ὁμιλίᾳ καὶ τοῖς τρόποις αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ ἐκ ζητήσεως καὶ τέχνης, οὐχὶ ἀπὸ μελέτης καὶ σκοποῦ, ὅπως κατὰ συρμόν τινα οὕτως εἰπεῖν καὶ πρὸς τρυφερὰν καὶ εὐπαθεὴν πολλάκις τοῦ ὄραίου ἡμῶν φύλου συγκίνησιν, ἐπιτηδεύονται τῶν παρ' ἡμῖν μουσολήπτων πολλοί· ἀλλ' ἐξ ἀληθοῦς καὶ ἀνεπιπλάστου καὶ ἀψιμυθιώτου φύσεως, μετ' ἀφελείας ἀνεπιτηδεύτου καὶ σχεδὸν παιδικῆς, χωρὶς ἐπιγνώσεως, χωρὶς σκοποῦ, μακρὰν πάσης ἐπιδείξεως.

Διὰ τοῦτο, κύριοι, τολμῶν νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς ἐπὶ τινὰς στιγμὰς διὰ βραχείας μελέτης περὶ τοῦ Γεωργίου Τερτσέτου, περὶ τοῦ ποιητοῦ ἰδίως καὶ πρὸ πάντων θέλω λαλήσει ἡμῖν, περὶ τὰς ποιήσεις αὐτοῦ θέλω διατρέψει, καὶ τὴν ποιητικὴν τῆς ψυχῆς του ἐκδήλωσιν θέλω προσπαθήσει νὰ ἀνταποδώσω εἰς ὑμᾶς δι' ὀλίγων τινῶν καὶ ἀτελῶν ἴσως γραμμῶν, μικρὸν μὲν ἐκ τῆς μικρότητος τῆς ἐμῆς σχολῆς ἀποφέρων τὸ ἀνάγνωσμα, βραχὺ δ' αὐτὸ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑπομονὴν προσμετρῶν.

Ὁ Γεώργιος Τερτσέτης εἶνε ὁ γνησιώτερον ἑλληνικὸς πάντων ἴσως τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ, τῇ τε παλαιότερα καὶ τῇ νέῃ, ἀντανεκλάται ἀψευδέστατα καὶ καθαρῶτα ὁ ἀληθὴς ἑλληνικὸς βίος, ὁ γνησίως ἐθνικὸς διάκοσμος τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ ἀντικατοπτρίζεται ἰδίως μετὰ θαυμαστῆς πίστεως καὶ γαλήνης τὸ σύνολον ἐκεῖνο τοῦ ποιητικοῦ βίου τῶν χθὲς καὶ πρῶην εὐκλεῶν ἡμῶν χρόνων, οὗτινος τὰς ἰδέας καὶ τοὺς πόθους, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐλπίδας, τὰς παραδόσεις καὶ τὰ φρονήματα τοσοῦτον πρωτοτύπως διατήρησαν τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ἔξματα, ἢ τιμιωτάτη αὐτῇ κειμηλιόθηκη τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἱστορίας. Εἶχεν ἐνστερνισθῆ οὕτως εἰπεῖν καὶ ἐνσαρκώσει ἐν ἑαυτῷ ὁ ποιητῆς ἡμῶν τὸν βίον τῆς νέας Ἑλλάδος ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἐξωτερικῇ ἐκδήλωσει. Τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ νέου Ἑλληνοῦ—οὐχὶ ἐννοεῖται τοῦ σημερινοῦ, τοῦ ἐκπεπολιτισμένου, τοῦ πιθηκίζοντος τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Βιέννην, ἀλλὰ τοῦ ἀξέστου, τοῦ ἀπολιτιστοῦ καὶ ἑλληνικωτέρου Ἑλληνοῦ,—τὸ ἀνεπιτηδεύτον τῶν τρόπων αὐτοῦ, τὸ ἀκόμφως ἀπέριτον ἀλλὰ πρωτότυπον τοῦ ἦθους του, τὴν γλῶσσαν του αὐτὴν, τὴν πτώχην μὲν ἴσως καὶ δύσχρηστον πρὸς τὰς σημερινὰς ἡμῶν ἀνάγκας, μελωδικὴν ὅμως καὶ εὐχρουν,—ταῦτα πάντα ἐλάτρευεν ἐκ μέσης αὐτοῦ καρδίας ὁ Τερτσέτης, καὶ οὐ μόνον ὡς ἐν νάρθηκι ἀπεταμίευν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ποιήσει του πιστότατα ἀπετύπου, καὶ πράττων δὲ καὶ λέγων ἀντανέτελλε μετ' ἀφελείας καὶ χάριτος. Ἀφ' οὗτο τοῦ πρώτου, πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, κατήλθεν ἐκ Παρισίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, νεαρὸν ἔτι τῆς Ζακύνθου βλάστημα, ὁ Γεώργιος, καὶ

προσηγόρευσε τὴν ἀπὸ τῆς προτεραίας μόλις ἠλευθερωμένην πατρίδα, διὰ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ: τὸ *Φίλημα*, μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν τοῦ βίου του ἡμερῶν, κύριον καὶ προσφιλέα αὐτοῦ μέλημα εἶχεν ὁ τοῦ Φοσκόλου συμπατριώτης τὴν σπουδὴν καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ τε πρακτικοῦ καὶ ποιητικοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἠγάπα δὲ ἰδίως καὶ ἐμελέτα καὶ ἀπεμνημόνευε τὰς εἴτε ἐν πεζῷ εἴτε ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ παραδόσεις τοῦ ποιητικοῦ τῆς Ἑλλάδος παρελθόντος, ἃς εὐλαβῆς διετῆρει ἡ μνήμη τοῦ λαοῦ. Πολλάκις καθήμενος παρὰ τὴν φιλῶν ἀπλῆς χωρικῆς καλύβης, ἀπέναντι γηραιοῦ καὶ λησμονημένου λειψάνου τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἠκροάζετο τοῦ συγκεκινημένου γέροντος, ἀφηγουμένου ἡρωϊκῆν τινα σελίδα τῆς χθελίνης ἱστορίας, ἢ ψάλλοντος τὰ καπορθώματα ἀδουλώτου κλέφτου τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Οἴτης, καὶ ἐδάκρυεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ βλέποντος δακρύνοντα ἐκείνου τὰ ὄμματα, καὶ ἀπεμνημόνευε τὸ ἀκρόαμα, καὶ ἐμάνθανεν αὐτὸ ἐκ στήθους, καὶ τὸ ἀνέγραφε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας του. Ἄλλοτε, μετ' ὑπομονῆς προσέχων εἰς τὰ φιλόμυθα καὶ χροάζοντα χεῖλη γραίας τινὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ καρτερικῶς φέρων πᾶσαν αὐτῆς τὴν τερθραϊκὴν καὶ πάσας τῆς μνήμης αὐτῆς τὰς παρεκδόσεις καὶ τὰ ὀλισθήματα, ἐτέρπετο μέχρι γονητείας ἐν τῇ ἀκροάσει παλαιοῦ τινος μύθου ἢ παραλογῆς στιχηρᾶς, καὶ κατέγραφε καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκείνης, μειδιώσης καὶ ξενίζομένης πρὸς τὸ θέαμα, τοὺς ὑποσκάζοντας στίχους τῆς. Ἄλλοτε πάλιν, περιερχόμενος τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνεζήτησε καὶ συνέλεγεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τὰ ἄσματα ἡμῶν τὰ δημοτικὰ, καὶ πολλὰ αὐτῶν, ἄγνωστα καὶ ἀποπεπλανημένα, ἔσωσεν ὁ Τερτσέτης ἀπὸ τῆς λήθης.

Ἀπὸ τοιούτου γνησίως ἐθνικοῦ σπόρου βλαστήσασα ἡ ποίησις ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ποιητοῦ ἡμῶν, οὐδόλως ἄπορον, φυσικώτατον δὲ τὸναντίον καὶ εὐεξήγητον, ὅτι διεμορφώθη κατὰ τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν μορφήν ἀληθῶς ἑλληνικῆ, ἀφελῆς πρὸ πάντων καὶ ἀνεπιτήδευτος, εὐχρως δὲ καὶ μελωδικῆ, ἀποπνεύουσα πανταχοῦ σχεδὸν τὸ δροσῶδες ἄρωμα τοῦ θύμου τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν ἢ τὴν ἀξείαν ὀσμὴν τῆς πίτυος τῶν ὄρεων, καὶ φέρουσα πρόδηλον τὸν ἐπίχαριν τύπον τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἄσματων, τὸν μοναδικὸν ἐν τῇ δημῳδαίᾳ ποιήσει πάντων τῶν ἔθνῶν· τοῦτο δὲ οὐχὶ κατὰ μίμησιν αὐτῶν δουλικήν, ἀλλὰ κατ' ἐμπνευσιν ἐλευθεράν, ἐξ αὐτοῦ, ὡς προεῖπον, τοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ.

Διὰ τοῦτο δ' ἐπίσης καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ περιβολή, ἡ γλῶσσα τῶν ποιημάτων του, — ὡς καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ πεζοῦ αὐτοῦ λόγου — ἦν ἡ γνησία καὶ καθαρὰ δημοτικὴ, ἡ γλῶσσα δηλαδὴ τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἡ γλῶσσα τοῦ Μηλιῶνη, τοῦ Ζήκου, τοῦ Διάκου καὶ τοῦ Μπουκουβάλα, ἡ γλῶσσα τοῦ Διάκου, τοῦ Μπότσαρη καὶ τοῦ Κολοκοτρῶνη. Ὑπὲρ τῆς γλώσσης ταύτης ταχθεὶς καὶ ταύτην ἀσπασθεὶς ὁ Τερτσέτης, ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου καὶ κρατεροῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος, ὃν παρὰ τὸν ἄλλον ἐκεῖ-

νον, τὸν δι' αἵματος καὶ σπάθης ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης γινόμενον, συνέκροτον τότε οἱ ἄνδρες τῶν γραμμῶν ἐπὶ τοῦ χάρακος διὰ γραφίδος καὶ μέλανος, ἐπράξε τοῦτο οὐχὶ ἐκ δογματικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ γλωσσικῶν θεωριῶν παραχθεις, ἀλλ' ἐξ ἐμπνεύσεως καὶ αὐτομάτως. Τοιαύτῃ εἶχε βλαστήσει ἐν αὐτῷ ἡ γλῶσσα, ὅπως τοιαύτη, οἷα προεῖπον, εἶχε βλαστήσει καὶ ἡ ποίησις.

Ἄν ἀληθεύει, καὶ ἀληθεύει, κύριοι, ὅτι ἐν παντὶ ἀληθινῷ καλλιτεχνικῷ ἔργῳ εἰσὶν ἀλληλένδετα καὶ συμφυῆ οὕτως εἶπειν ἡ οὐσία καὶ ἡ μορφή, ἀμοιβαίως ὀριζόμενα καὶ συγχρόνως γεννώμενα, ὃν εἶνε, ὡς καὶ εἶνε, ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ ἐν τοιαύτῃ τινὶ γλώσσῃ γεγραμμένον ποίημα, εἰς ταύτην καὶ μόνην ἔπρεπε νὰ γραφῆ, διότι τοιαύτην ἐγεννήθη περιβεβλημένον μορφήν, ἔστω πρόσθετον, εἰ καὶ περιττόν ἴσως, ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ταύτης ἐπιχείρημα ἢ ποίησις τοῦ Τερτσέτου καὶ ἡ γλωσσικὴ αὐτῆς περιβολή.

Ἄν ἔγραψε δημοτικὴν γλῶσσαν ὁ Τερτσέτης, ἐπισταμένως μελετήσας, καὶ μετὰ σπουδαίαν σκέψιν πεισθεὶς, ὅτι εἰς ταύτην καὶ μόνην ἔπρεπε νὰ γράφῃ· δὲν ἐξέλεξεν αὐτήν, κατακρίνων καὶ κατηγορῶν καὶ ἀποκλείων ὡς μεμολυσμένην τὴν καθαρῆς, τὴν λογίαν· δὲν ἐτάχθη ὑπὲρ τούτου μάλλον ἢ τοῦ ἄλλου διαλεκτικοῦ ἰδιώματος τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο ἐκείνου προτιμῶν· δὲν συνέταξεν, ὡς ἄλλοι, διὰ πολλῶν λόπων καὶ σπουδῆς παντοδαπῆν ἐν σχήματι λεξιλογίου συναγωγὴν πάσης παραδόξου καὶ σπανίας δημοτικῆς λέξεως, ἀπομνημονευθείσης ἐδῶ ἢ ἐκεῖ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀγρεύῃ ἐν αὐτῇ τοὺς γλωσσικούς του μαργαρίτας καὶ ἔχη συγχρόνως τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐρμηνεύῃ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν σημειώσεσι, γεγραμμέναις . . . διὰ καθαρουμένης γλώσσης· δὲν ὑπερεμάχησεν αὐτῆς διὰ σοφῶν ἐπιχειρημάτων, οὔτε ἔγραψε δημοτικὸν ἰδίωμα, ὅπως ἐνεργήσῃ προσηλυτισμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδρύσῃ σχολήν. Οὐχί! Ἐγράψε γλῶσσαν δημοτικὴν ἀληθῆ, καθαρῆς, ἀνεπιτήδευτον, πτωχὴν ἴσως ἂν θέλετε, ἀλλὰ κομψὴν χωρὶς τινος ἀξιώσεως ἢ ζητήσεως τετεχνημένης, διότι τοιαύτην ἀναγκαιῶς ἔπρεπε νὰ γράψῃ γράψας ὅ,τι ἔγραψε, διότι ὁμαίμοιες ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῷ ἡ τε ποίησις καὶ ἡ γλῶσσα.

Ἄμυδρως μόλις πού καὶ που ὑποφαίνονται ἐν τοῖς πρώτοις αὐτοῦ ποιήμασιν ἔχνη τινὰ ὀλίγιστα καὶ εὐδικοιολόγητα τῆς μητρικῆς αὐτοῦ ζακυνθίας γλώσσης, οἷονεὶ ἀναμνήσεις ὠχραὶ τοῦ ἑπτανησιακοῦ ἰδιώματος, — ὡς ἐν παραδείγματι ἡ λέξις *λάμνω*, ἢ πρόθεσις *ὄχ* ἀντὶ τῆς *ἐκ* καὶ ἄλλα τινὰ — ἀλλὰ ταῦτα ἐκλείπουσι παντελῶς σχεδὸν ἐν τοῖς νεωτέροις αὐτοῦ ἔργοις, καὶ ἡ ὁμιλίη, ἀπροσκόπως βέουσα γλῶσσαν τοῦ ποιητοῦ ἡμῶν εἶνε πάντοτε ἢ ἀπὸ τοῦ γενικοῦ στόματος τοῦ συνόλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πηγάζουσα, ἢ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐνοουμένη, ἢ ἐπὶ τῶν ὄρεων ἡμῶν ἀντηχήσασα, ἢ ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν ποιήσει διακωνισθεῖσα.

Μετὰ τὰ γενικώτερα ταῦτα, ἐπιλαμβάνομαι νῦν εἰδικώτερον τῶν ποιημάτων τοῦ Γεωργίου Τερτσέτου.

Πρῶτον κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τῶν ἐκδοσθέντων ποιητικῶν ἔργων τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ εἶνε τὸ *Φίλημα*, οὗτινος καὶ ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα. Τὸ ποίημα τοῦτο, ἐκ πεντακοσίων πεντήκοντα περίπου διμέτρων καὶ ἀνομοιοκαταλήκτων ἰαμβικῶν στίχων, ἐξεδόθη ἐν Ναυπλίῳ τὸ ἔτος 1833, καὶ ἐπιγράφεται μετὰ μετριοφροσύνης, ἢ ἐν εἰς πολλοὺς τῶν νεωτέρων ἡμῶν αἰοιδῶν ἠδυνάμεθα νὰ εὐχηθῶμεν: *Δοκίμιον ἐθνικῆς ποιήσεως*. Εἶνε δὲ προσφώνησις πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐλευθερὰν καὶ βασιλευσμένην ἤδη, καὶ πρὸς τὸν νέηλον τότε πρῶτον αὐτῆς βασιλέα, τὸν ἀείμνηστον Ὁθωνα. Ὁ ποιητὴς παρίσταξ, ἐν εἰδυλλιακῇ ἀληθῶς καὶ πλήρει γοήτρου εἰκόνι, τὴν ἐν πολέμῳ καὶ ἐμφυλίοις σπαραγμοῖς σκληρῶς δεδοκιμασμένην, καὶ κατὰ πόνον πλῆον καὶ βαρυαλγῆ πατρίδα, οἶονε δεχομένην τὸν πρῶτον τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀγάπης ἀσπασμὸν ἐκ τοῦ νεαροῦ χεῖλους τοῦ πρώτου αὐτῆς βασιλέως. Ἐνθους περιγράφει τὸ πάσας τὰς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διαδραμὸν χαρμύσνον ἐκεῖνο σκίρτημα, καὶ μετὰ τρυφερᾶς περιπαθείας κατὰγει εἰς χαιρετισμὸν τοῦ νέου ἡγεμόνος νέους καὶ νεάνιδας ἀνθοφόρους, ἄνδρας ἠλιοκαεῖς καὶ τραχεῖς πολεμάρχους, παιδιὰ γλυκὴ μειδιῶντα, καὶ γέροντας δακρύοντας πολιοῦς. Εἶτα, μεταπηδῶν αἴφνης, ἀτέχνως μὲν ἴσως ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος εἰς τὴν παλαιὰν γερμανικὴν πατρίδα τοῦ βασιλέως ἐκείνου, καὶ μακαρίζων αὐτὴν ὅτι τοιοῦτον παρήγαγε βλάστημα, ἀφηγεῖται συγκινητικώτατον διάλογον τοῦ πολιότριχος Λουδοβίκου καὶ τοῦ νεανίσκου Ὁθωνος, παρειαίγει πολλὰς εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἐνδόξων σελίδων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ καταπαύει τὸν λόγον παρακαλῶν τὸν γέροντα βασιλοπάτορα νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν χώραν τὴν ἑλληνικὴν.

Ἐν αὐτῷ τῷ πρώτῳ μετρίῳφρονι δοκιμίῳ τῆς ποιήσεως τοῦ Τερτσέτου, ὅπερ ὀρθότατα καὶ προσφυσέστατα ἐπέγραψεν ὁ ποιητὴς ἡμῶν *ἐθνικῆς ποιήσεως δοκίμιον*, καταφαίνονται ἤδη πᾶσαι αὐτοῦ αἱ ἀρεταί, ἡ ἀφέλεια, ἡ χάρις, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικὴ τοῦ αἰσθημάτος θερμότης, ἡ ἐγκράτεια καὶ τὸ ἀνεπιτήδευτον τῆς ἐκφράσεως. Σελίδας τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει, ἀναγινώσκων τὸ *Φίλημα*, καὶ ἀπαντᾷ ἀληθῶς ἐν αὐτῷ πάντα ἐκείνης τὰ πλεονεκτήματα, ὡς καὶ πάσας τὰς συμφυεῖς εἰς τὴν ἄτεχνον καὶ δημῶδη ποίησιν ἐλλείψεις, οἷον τὸ ἀσυνάρτητον πολλαχοῦ τῶν ἐνοιῶν, τοῦ ῥυθμοῦ ἐνίοτε τὸ χωλαίνον ἢ τῆς ἐκφράσεως ποῦ καὶ ποῦ τὸ ἀνεπαρκές. Ὅ, τι ὁμως ἰδίως ἐπικρατεῖ ἐν τῷ *Φίληματι* καὶ δίκην φαεινοῦ μετεώρου ἐπιλάμπει αὐτὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, εἶνε μύχιος καὶ θερμὴ τῆς πατρίδος ἀγάπη, πανηγυρισμὸς ἐνθους τῆς Ἑλλάδος, ἔρωσ ἀληθῆς πρὸς τὰ ἀρρενωπὰ κάλλη τῆς ἡλευθερωμένης ἡρώιδος.

Ἄντι ὁμως πεζῶν καὶ ψυχρῶν ἀναπτύξεων, θὰ προτιμήσετε βεβαίως, κύριοι, νὰ ἀκούσητε λαλοῦντα αὐτὰ τὰ εὐγλωττα χεῖλη τοῦ ποιητοῦ,

Ἴδου πῶς ἀρχίζει τὸ *Φίλημα*, πῶς προσαγορεύει ὁ ποιητὴς τὴν πατρίδα του:

Ἑλλάδα μου, πατρίδα μου,
ὦ τάφε τῶν γονῶν μου!
Ὡ καλὴ γῆ, ποῦ γεύθηκα
πρῶτη φορά τὸν ἥλιο,
κ' εἶδα τ' ἀστέρια τῆς νυκτός
καὶ τὴν γλυκεῖά σελήνη,
κι' ἄκουσα τὰ λαλούμενα
ἔς τὸ ἤσυχον ἀκρογιάλι
κ' εἶδα κοράσια νὰ πηδοῦν
καὶ νέαις πάντρεμέναις,
καὶ τὸ φεγγάρι τὰ ξανθὰ
μαλλιά τους νὰ φωτίξῃ.
Τὰ παλληκάρια μὲ φωνὴ
ἀκόμητη κι' ὠραία
ἠχολογοῦσαν τοῦ ἔρωτος
ἢ τῆς αὐγῆς τὰ κάλλη,
ἢ τὸν Μιαούλη τραγουδοῦν,
ἢ τῶν Ψαρόων τοὺς νέους,
ποῦ καίουν, θάφτουν τὸν ἐχθρὸν
ἔς τὴν ὥρα ποῦ δειπνοῦσε.—
Καλὴ πατρίδα μου, ἄκουσε
νεώτατο τραγοῦδι.

Ὡσὰν παρθένα λυγερή,
ἔς τῆς νηότης τὸ λουλοῦδι,
ποῦ ἔχει τραγοῦδι καὶ χαρὰς,
ποῦ ἔχει δροσάτα χεῖλη,
τέτοιαις λογιῶν Ἑλλάδα μου
ἢ εὐμορφιά σου φέγγει,
γιατὶ σ' ἐφίλησε καλῶς
κι' ἀνδρειωμένος νέος. . . .
Τὸ πρόσωπό σου ἀνάδωσε
τὴν πρώτην κοκκινάδα,
ὅσων εἶν' τοῦ ῥόιδου τὰ κλωνιά,
ἢ ῥοδοχρῶς τὰ ἄνθη,
ποῦ ἔς τὰ γλυκοχαράγματα
ἀνοίγουν τὸ κλαδί τους,
κι' ἀπ' τὴν πολλὴν τους εὐωδίαν
λιγοθυμᾷ ὁ διαβάτης.

Πολλὰς ἔτι ἄλλας, ὠραίας ἐπίσης σελίδας, ἠδυνάμην νὰ ἐκλέξω ὡς εὐχάριστον ὑμῖν ἀκρόαμα, οἷον τὴν περιγραφὴν τῶν εἰς τὸν νεαρὸν βασιλέα προσερχομένων ἐπὶ τοῦ πλοίου χωρικῶν, ἢ τοὺς περιπαθεῖς λόγους τοῦ γέροντος Λουδοβίκου πρὸς τὸν νεοστεφῆ αὐτοῦ υἱόν· δὲν τὸ ἐπιχειρῶ ὁμως, φοβούμενος μὴ τὸ γαληνὸν καὶ διαυγὲς νῆμα τῆς ποιήσεως τοῦ Τερτσέτου μὲ παρὰ σὺν πέραν τῶν ὀρίων μεμετρημένου ἀναγνώσματος.

Μετὰ τὸ Φίλημα ἐξέδωκεν ὁ ποιητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1847 ἐν Ἀθήναις τὴν *Ἀπλὴν Γλῶσσαν*, ἥτοι συλλογὴν ποιημάτων καὶ διηγήσεων, ἐν ἧ κατὰ παράδοξόν τινα καὶ ἀνεξήγητον σκέψιν, περιέλαβεν οὐ μόνον ἰδίας ἐκτουτοῦ ποιήσεις, ἀλλὰ καὶ τινὰς τοῦ Τρικούπη, καὶ ἄλλας, ὧν δὲν κατώρθωσά να μάθω τὸν ποιητὴν, καὶ τοι βοηθούμενος ὑπὸ τῆς μνήμης καὶ τῶν γνώσεων τοῦ κυρίου Φιλαδελφέως, στενοῦ φίλου τοῦ Τερτσέτου, ᾧ καὶ δημοσίᾳ νῦν εὐγνωμονῶ ἀνθ' ὧσων πολυτίμων ἀληθῶς εἰδήσεων εὐηρεστήθη να μοι παράσχη περὶ τούτου. Οὕτως, ἀναμφισβήτητα τοῦ Τερτσέτου ποιήματα περιλαμβάνει ἡ Ἀπλὴ Γλῶσσα τὰ ἐξῆς: *Εἰς τὸν Ἀποσπερίτην, Τραγῶδι τῶν Ἀθηναίων, ἡ Ἀγλαία, ἡ Πλάνη τοῦ χοροῦ, ἡ τέσσαραις Λεμονιαῖς, ἡ βαχούλα τῆς Ἀβγινᾶς, ἡ Ἀναστασία, ὁ Ἰμπραῖμης καὶ ὁ Κιουταχῆς, ἡ δικαία ἐκδίκησης, Κυρηὸς πρὸς τὰ πουλιά, καὶ Εἰς τὴν Γλυκερίαν.* Εἰς τὰ ποιήματα ὅμως ταῦτα δὲν θέλω μακρότερον παραμείνει, καθότι προδήλως καὶ ἀκωντιόρῳτως εἰσι τὰ ἀσθενέστατα τῆς λύρας τοῦ Τερτσέτου μελωδήματα, ποιήματα ἐκ προφάσεως γεννηθέντα τὰ πλεῖστα, ὡς ὑποθέτω, ἦτοι *Gelegenheitsgedichte*, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὰ οἱ Γερμανοί. Ἐκτὸς στίχων τινῶν τοῦ Ἀποσπερίτου, τῶν ἐν ἀρχῇ στροφῶν τῆς *βαχούλας τῆς Ἀβγινᾶς* τῶν τελευταίων στίχων τῆς *Ἀναστασίας* καὶ τῶν περὶ τὸ μέσον τοῦ *Ἰμπραῖμη* καὶ τοῦ *Κιουταχῆ*, ἐν οἷς ἀναγνωρίζει τις τὸν γνήσιον καὶ ἀληθινὸν Τερτσέτην, τὰ λοιπὰ εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄχρὰ στιχοῦργησις τῶτων κοινῶν, ἐν οἷς οὔτε τὸ αἶσθημα περισσεύει, οὔτ' αὐτὴ ἡ τοσοῦτον συνήθης παρὰ τῷ ποιητῇ ἡμῶν χάρις ἐπιφαίνεται.

Διὰ τοῦτο μεταβαίνω ταχὺς εἰς δύο ἄλλα, τὰ γνωστότατα καὶ κυριώτατα κατὰ τὴν καινοτέραν γνώμην, ποιήματα τοῦ Τερτσέτου, τὸ μὲν ἐπιγραφόμενον *Κόρινθα καὶ Πίνδαρος*, τὸ δὲ *Οἱ γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Μακεδόνων στρατηγῶν εἰς τὰ Σοῦσα τῆς Περσίας*. Τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἐγράφη ἐν ἔτει 1853 καὶ ὑπεβλήθη εἰς τοῦ ἔτους ἐκείνου τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν, τὸ δὲ δεύτερον, γραφέν ἐν ἔτει 1856, ἠγωνίσαστο ἐπίσης τοῦ ἔτους ἐκείνου τὸν ἀγῶνα. Ἦτο ὥρεια τότε ἀληθῶς ἡ ποιητικὴ ἐκείνη παλαιστρά, ἣν ἐκόσμουσιν ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Τερτσέτης, ὁ Καρασούτσας, ὁ Βερναρδάκης. Ποιηταὶ πρὸς ποιητὰς ἠγωνίζοντο, ἡ εὐγενὴς δ' ἐκείνη σταδιοδρομία δὲν εἶχεν ἔτι μεταβληθῆ εἰς στιχοῦργικὸν φροντιστήριον.

Τῶν δύο τούτων ποιημάτων τὸ μὲν *Κόρινθα καὶ Πίνδαρος* ἐδημοσιεῦθη πρὸ πρῶτον ἐν τῷ 75φ φυλλαδίῳ τῆς Πανδώρας, τὸ ἔτος 1853, εὐθὺς μετὰ τὸν ἀγῶνα, οἱ δὲ *Γάμοι τοῦ Ἀλεξάνδρου* ἐξεδόθησαν τὸ ἔτος 1856 ἐν ἰδίῳ τεύχει, ἐν ᾧ συμπεριέλαβεν ὁ ποιητὴς καὶ τὴν *Κόρινθον* καὶ τὸν *Πίνδαρον*. Οὕτω δὲ, ὀρθότατα φρονήσας ὁ Τερτσέτης, συνέδεσε διὰ τῆς αὐτῆς δημοσιεύσεως τὰ δύο ταῦτα ὅμοια καὶ ὁμοταγῆ προϊόντα τοῦ ποιητικοῦ του καλάμου. Αὐτὸ δὲ τοῦτο θέλω πράξει καὶ ἐγὼ, συνάπτων ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς μίαν τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις μου, καίτοι ἰδίᾳ περὶ ἐκατέρου πραγματευόμε-

νος. Διὰ τοῦτο, πρὶν ἢ προεῖν, χωρίζων τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, εὐκαιρον νομίζω να ἐλκίσω τὴν προσοχὴν ὑμῶν, εἰς κοινόν τι κατ' ἀμφοτέρα φαινόμενον, ὅπερ ἔσται μία ἔτι ἐπὶ πλεόν ἀπόδειξις τοῦ βαθέος καὶ ἀληθοῦς αἰσθηματος τοῦ ἐλληνισμοῦ, ὅπερ ἐνέπνεε τὴν μουσικὴν τοῦ ποιητοῦ ἡμῶν.

Ἀμφοτέρα τὰ ποιήματα ταῦτα ἔχουσιν ἀρχαίως ὑποθέσεις· ἀμφοτέρα μετὰ γούσιν ἡμᾶς εἰς τὸν παλαιὸν ἐλληνικὸν κόσμον· ἀμφοτέρα ἀνοίγουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὴν αὐλαίαν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, καὶ ἀναπλάττουσι πρὸ τῆς φαντασίας ἡμῶν μεγὰ ἐξ αὐτῆς καὶ καλλιμορφὰς σκηνογραφήματα. Σεμναὶ καὶ ἐπιβόλλουσαι τῆς ἀρχαιότητος μορφὰι παρέρχονται εἰς τὴν σκηνήν, ζωογονούμεναι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ· κόσμος ὀλόκληρος ἀρχαίων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ παραδόσεων ἐκτυλίσσειται ἐπ' αὐτῆς, ἀναζῶν ὑπὸ τὴν μαγικὴν πνοὴν τῆς Μούσης, τοπεῖα δὲ ὠραία, ἀπὸ χιλιετηρίδων ἤδη ἐξαφανισθέντα, ἀναλαμβάνουσι χλόην καὶ ψίθυρον, καὶ ὄμιλος εὐχρους ποικίλων προσώπων τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ τῶν παλαιῶν μυθολογικῶν παραδόσεων, πρὸ αἰῶνων ἤδη ἐξανεμῶθεις, ἀνεγείρεται ἐκ τῶν παγερῶν μνημείων τοῦ παρελθόντος, καὶ προσμετρεῖται ἱλαρὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Ταῦτα δὲ πάντα γίνονται διὰ τῆς περιβολῆς τοῦ σημερινοῦ ἐλληνικοῦ βίου, διὰ τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν τοῦ σημερινοῦ Ἑλλήνος, — τοῦ Ἑλλήνος ἐκείνου περὶ οὗ ἀνωτέρω ἔλεγον — διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ, διὰ τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐντυπώσεων, διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ τέλος τῆς σημερινῆς, τῆς γλώσσης ἐκείνης τῆς ὀρεσιτρόφου καὶ μελωδικῆς, τῆς γλώσσης τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἀσμάτων καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Τερτσέτου.

Καὶ ὅμως, κύριοι, ἐνῷ τοσαύτη χρονικὴ παρεπίπτει ἀπόστασις μετὰξὺ τοῦ ἀναζωογονουμένου καὶ τοῦ ἀναζωογονουμένου, ἐνῷ τοσοῦτοι χωρίζουσιν αἰῶνες τὸν Λάζαρον τοῦ παρελθόντος καὶ τὸν Μεσσίαν τοῦ παρόντος, ἐνῷ τοιαύτη κατ' ἐπιφάνειαν ἀντίθεσις ὑπάρχει μετὰξὺ τῶν δύο κόσμων, ὁ συνδεσμος αὐτῶν ἀποτελεῖ ὄλον ποιητικὸν καὶ ἀρμονικώτατον, οὐδὲν ἔχον τὸ προσκροθόν, τὸ ἄτοπον ἢ τὸ συνταράσσον τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὄλου, ἡ δὲ ποιητικὴ τοῦ πάλαι διὰ τοῦ νῦν ἀνάπλασις εἶνε τοσοῦτον τελεία καὶ πλήρης, ὥστε ἀπορεῖ τις ἀληθῶς ἀναγινώσκων, πῶς τὸ ἔνδυμα τοῦ σήμερον τοσοῦτον ἀπταιστως, καὶ ὥσει σύγχρονόν τι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατασκευάσασμα, περιβάλλει τὴν μεγάλην καὶ ὑψικόθρονον τοῦ πάλαι ἀναβολήν.

Τοῦτο, κύριοι, καταδεικνύει, οὐχὶ μόνον τὴν εὐτυχῆ καὶ ἀληθῶς ποιητικὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν βαθεῖαν συγγένειαν καὶ αὐτόχρομα ταυτότητα τῶν δύο κόσμων. Εἶνε καὶ τοῦτο πρόσθετος, ποιητικὴ μὲν καὶ οὐχὶ ἐπὶ παραπομπῶν καὶ ἱστορικῶν ἐπιχειρημάτων στηριζομένη, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῆς πηγάζουσα, διὰ τῆς κραταιᾶς τῆς φωνῆς ἐπικυρομένη καὶ πολὺ ἀληθεστέρα διὰ τοῦτο ἀπόδειξις, ὅτι, ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος νεκροσκόποι τοῦ ἐλληνισμοῦ, ζῆ οὗτος ἀληθὴς καὶ ἀδιάφθορος ἐν τῇ σημερινῇ γενεᾷ, τῇ ἀδιαφθόρῳ ἔτι καὶ ἐλληνικῇ, ἀναζῆ ἀκέ-

ρικός και σῆος ἄμα τῇ πρώτῃ ἐπ' αὐτὸν ποιητικῇ πνοῇ, καὶ ταυτίζει εἰς ἓνα κοινὸν παλμὸν, εἰς ἓν φρόνημα, εἰς μίαν ζωὴν τὸν παλαιὸν καὶ τὸν νέον Ἑλληνα. Ἡ ἀπόδειξις δὲ αὐτῆ ἀφείλεται, μέχρι τοῦ νῦν, εἰς τὴν γλυκεῖαν καὶ ἔθνικὴν τοῦ Τερτσέτου Μοῦσαν, εἰς τὴν Μοῦσαν ἐκείνην ἣτις ἐπέπνευσε τὴν *Korinnar* καὶ τὸν *Pindaror* καὶ τοὺς *Γάμους* τοῦ *Ἀλεξάνδρου*.

Ἐκ τῶν δύο τούτων ποιημάτων τὸ μὲν πρῶτον σκοπεῖ τὴν ποιητικὴν ἀφήγησιν τοῦ μεταξὺ τῆς ταναγρίδος ποιητορίας καὶ τοῦ ἐλικωνίου κύκλου τῶν Θῆβων ποιητικοῦ ἀγῶνος, καθ' ὃν ἠττήθη ὡς γνωστὸν ὁ Πίνδαρος, ἀμαθέσι περιπεσῶν ἀκροαταῖς, ὡς λέγει ὁ Αἰλιανός· τὸ δὲ δευτέρον τὴν ἐξιστόρησιν καὶ διὰ φαντασῶν ὄλωσ λεπτομερειῶν ἀπεικονίσιν τῆς μεγαλοπρεποῦς τελευτῆς τῶν ἐν Σούσσις γάμων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἠττημένου Δαρείου. Ἀμφότερα τὰ ποιήματα φέρουσι τὸν ἐξωτερικὸν τύπον διηγηματικῆς ποιήσεως, δὲν εἶνε ὅμως κυρίως εἰπεῖν διηγηματικὰ, ἀλλὰ σειρὰ μᾶλλον ἐκότερον αὐτῶν λυρικῶν ἐκχύσεων. Ὁ Τερτσέτης, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, δὲν ἦτο ποιητὴς τεχνίτης, ἀλλὰ ποιητὴς δημοτικός· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁσάκις ἔγραψεν ἔργα μακρότερα, ὑπερβαίνοντα τὸν μικρὸν συνήθη κύκλον τοῦ λυρικοῦ ποιήματος, διετήρησε μὲν τὰς χαρακτηριστικὰς αὐτὸν ἀρετὰς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ἤμαρτε δὲ σχεδὸν πάντοτε ἐν τῷ συνόλω, ὅπερ στερεῖται παρ' αὐτῷ τὸν σύνδεσμον ἐκεῖνον τὸν ὀργανικὸν, τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀδιάσπαστον, τὸ ὑποδηλοῦν ὅτι μία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διήκει πνοή, ὅτι μία ἡ θεμέλιος τοῦ ποιήματος ἰδέα, ὅτι εἰς ὁ ἄζων περὶ ὃν στρέφεται τὸ ὅλον μετὰ τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ μερῶν.

Ἡ περὶ τὴν σύνθεσιν ἑλλειψὶς αὕτη καταφαίνεται ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ποιήμασιν ἐκείνοις ποῦ μὲν ἐκφανεστέρων, ποῦ δὲ ἀμυδρότερον, μύθου δὲ, καθ' ἣν σημασίαν ἀποδίδει σήμερον εἰς τὴν λέξιν ταύτην ἡ κριτικὴ, ἔχνη μόλις διακρίνονται ἐν αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπιχειρῶ ἀνάλυσιν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν, καθότι οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν εἶναι αὕτη ἡ ἀπλή τῶν καθ' ἕκαστα σκηνῶν ἀπαρίθμησις. Ἀντὶ ὅμως τῆς ἐν τῷ συνόλω ἑλλειψεως ταύτης, πῶσαι καὶ ποῖαι αἱ τῶν καθ' ἕκαστα καλλοναί! Ποία ζωὴ ἀληθῆς ἐνοιῶν, ποία χάρις καὶ ἀφέλεια ἐκφράσεως, ποῖον κάλλος εἰκόνων, ποία αἰσθημάτων ἀληθῆς! Ἀνέφικτα πράγματι καὶ ἀμίμητα πρόκεινται ἡμῖν πρότυπα γνησίας ἐλληνικῆς λυρικῆς ποιήσεως αἱ πλεῖστα τῶν εὐκόλως χωριζομένων περικοπῶν τῶν δύο ἐκείνων ποιημάτων. Ἡ περιγραφή τῶν παρασκευῶν τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ *Korinnar* καὶ τῷ *Pindaror* καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀγωνιζομένων ποιητῶν ψαλλόμενα ᾠσματα, ὡς ἐπίσης ἐν τοῖς *Γάμοις* τοῦ *Ἀλεξάνδρου* ἡ περιγραφή τῆς ἀρχῆς, ἡ εὐκτῆριος πρόποσις τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὰ γαμήλια ᾠσματα εἰς τὸσαῦτα ἀριστουργήματα δημοτικῆς ποιήσεως, συνυφασμένα ἐκ παλαιῶν καὶ νέων ἰδεῶν, δι' ἐγκρατείας κλασικῆς καὶ χάριτος νέας, εἰς ἱστὸν πολυτίμον καὶ ἀπαστρέπτοντα, χρυσοῦν ἔχοντα τὸν στήμονα καὶ ἀργυρῶν τὴν κρόκην.

Ἀναγινώσκω ὑμῖν, κύριοι, περικοπὰς τινὰς τῶν ποιημάτων τούτων, δυναμένας πολὺ αἰσθητότερον νὰ λαλήσωσιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν ὑμῶν, ἢ πᾶντες ἐμοῦ οἱ λόγοι.

Ἴδου, ἐν πρώτοις, τὸ πρῶτον ᾠσμα τῆς Κορίννης :

Ἀκούσατε εἰς μία νηὰ τοῦ ἔρωτος τῆ χάρι.

Βασίλισσα βασίλευε 'ς ὅλη τὴ Θεσσαλία,

ποῦ ἔχει τοὺς θαψοστόλιστους κάμπους καὶ τὸ ποτάμι,

ποῦ τὰ νερά του 'ς τὸν γαλὸ χύνει μ' ἀνθούς καὶ ῥόδα.

Ἀνδρόγυνα ἦσαν ζηλευτὸ αὐτῆ καὶ ὁ βασιλεὺς·

ἡ χάρις καὶ ὁ ἔρωτας τοὺς εἶχαν τριασμένους,

καὶ 'ς τὴν ἀγάπῃ τῆς καρδιάς, 'ς τὰ νηάτα καὶ 'ς τὸ κάλλος

ἔκαμαν κ' ὠμορφα παιδιὰ, ὡσὰν τ' ἀφράτα μῆλα.

Ὁ βασιλεὺς ἀρρώστησε, Χάρος τὸν κινδυνεύει,

ἡ χρυσὴ τρέμει νὰ κοπῆ κλωστὴ τῆς νηότητός του.

Ἦλθε χρησμὸς ἀπ' τοὺς Δελφοὺς, ἦλθε χρησμὸς καὶ λέγει :

ἡ μοῖραις στέργουν νὰ χαρῆ τὰ νηάτα του ὁ νέος,

ἂν ἄλλος πάρῃ θάνατο, καὶ ἰδῆ τ' ἀνήλιο γῶμα,

ἡ παλληκᾶρι, ἡ γέροντας, κοράσιον ἡ πανδραμενῆ.

Οἱ φίλοι του ἀποσύρθηκαν, κανεὶς μιλιὰ δὲν βγάνει.

Μάννα, γονῆς του θλίβονται, ἀλλ' ἀγαποῦν τὸν ἥλιο,

τοῦ ἥλιου νὰ ὑστερηθοῦν δὲν στέργουν ταῖς ἀκτιναίς.

Ἄλλ' ἡ βασίλισσα, πιστὴ 'ς τοῦ ἔρωτος τῆ φλόγα,

ἀγκαλιαστὰ τὰ τέκνα τῆς, λέγει 'ς τὸ σύζυγόν τῆς·

βροχῆ, βροχῆ τὰ δάκρυα βαντίζουν τὰ παιδιὰ τῆς.

— Λάβε, σ' ἀφίνω τὰ παιδιὰ, κόρη καὶ ἀγρία δύο,

κ' ἐγὼ 'ς τὸν ἔδῃ θὰ διαβῶ, 'ς τ' ἀνήλιο τὸ σκοτάδι.

Ἦν τὰ θωρῆς θυμίζου με, ἴσάν τὰ θωρῆς νὰ κλαίης.

Κε' ἂν πάρῃ ἄλλη ὠμορφονηὰ, ἰδέε μὴν τὰ πικραίνῃ.

Δὲν στέργει ὁ νηὸς τὴν ἀλλαγὴν, Χάρο παρακαλῆται·

ἡ μοῖραις δὲ ξεγράφουνε τὸ λόγόν τῆς Ἀλικήστης,

καὶ ἦλθε ὁ Χάρος, μέρανε τ' ὠραῖο πρόσωπόν τῆς.

Ἦ τὸν τάφον ποῦ τὴν πήγαιναν, μὲ θρηνηθῆσαν τοῦ κόσμου,

ἄνδρας Θεβαῖος, ἥρωας, ἴσανου 'ς τὸ μνήμα ἐφάνῃ,

μάννας ἀργιτισσας υἱός, 'ς τῆ Θήβα γεννημένος.

Κρατεῖ σαῖτα καὶ σπαθί, βαστᾷ βαρὺ κοντάρι,

τὸν Χάρο ἐπολέμησε 'ς τὰ μαρμαρένια ἀλώνια.

Ἦ τοῦ ἥλιου τὸ βασιλεῖμα 'ς τὴν γῆν τὸν γονατίζει.

Καὶ ἀφοῦ τὸν Χάρο ἐνίκησε, ἡ ὠμορφονηὰ ἀναστήθη.

Λάμπει τὸ κάλλος τῆς ζωῆς 'ς τῆς γυναικὸς τὰ μέλια.

Χαίρου, ὦ Θήβα ἔακουστῆ, μὲ τὸ γενναῖόν σου τέκνον!

Ἐποία ἐπίχαρις καὶ πλήρης γοητείας ἀφήγησις τοῦ ποιητικωτάτου ἐκείνου μύθου τῆς παλαιᾶς ἐλληνικῆς θρησκείας, περὶ Ἀδμήτου, Ἀλικήστιδος καὶ Ἡρακλέους! Ἀναγεοῦται, νομίζει τις ἀληθῶς, πᾶσα ἡ ὠραία ἐκείνη μυθολογικὴ παράδοσις, καὶ ἐνῶ ἐξ ἐνός ὑπολαμβάνει τις ἐνάκλους τοὺς στίχους τούτους τοῦ Εὐριπίδου :

«Τούς δε . . . φιλεῖς
 πούχ' ἦσαν ἢ γὰρ παῖδας, εἴπερ εὖ φρονεῖς·
 »τούτους ἀνάσχου δεσπότης ἐμῶν δόμων,
 »καὶ μὴ πειγήμες τοῖς δε μητρικῶν τέκνοις,
 »ἦτις κακίων οὖσ' ἐμοῦ γυνή, φθόνῳ
 »τοῖς σοῖσι κάμοις παισὶ χεῖρα προσβαλεῖ»

ἐνθυμεῖται ἐξ ἑτέρου τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν ἄσμασι μάχην τοῦ Χάρου καὶ τοῦ Διγενῆ, οἵτινες

«ἐπῆγαν κ' ἐπαλέφανε 'ς τὰ μαρμαρένια ἀλώνια.

Τοσοῦτον, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, συμφύονται στενωῶς καὶ ταυτίζονται ἐν τῇ ποιητικῇ φαντασίᾳ τοῦ Τερτσέτου καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῆς ἐκδηλώσει, ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁ σημερινὸς ἐλληνικὸς βίος. Τοσοῦτον ἀξιοσημείωτος εἶνε παρ' αὐτῶ, οὐχὶ μόνον ἡ «ἐπιτυχεστάτη τάσις» ὡς παρετήρουν οἱ ἀκαδημαϊκοὶ κριταὶ κατὰ τὸ ἔτος 1853, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἡ *ἐπιτυχία*, «τοῦ νὰ συνυφάνη», ὡς λέγουσι, «τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικὸν βίον μετὰ τοῦ νέου δημο-»
 »*»*τικοῦ, τοῦ νὰ εἰσπνεύσῃ εἰς τοὺς νεκροὺς μύθους ζῶν, καὶ ν' ἀποδώσῃ
 »αὐτοῖς ὃν πολλάκις εἶχον χαρακτῆρα δημοτικῆς ποιήσεως».

Πρὶν ἢ καὶ ἐκ τῶν *Γάμων τοῦ Ἀλεξάνδρου* ἀναγνώσω ὑμῖν στίχους τινὰς, εἰς πρόσφορον τοῦ ὄλου ἀπόγευμα, ἐπιτρέφατέ μοι, κύριοι, νὰ ἀνασῶρω πρὸ ὑμῶν τὴν αὐλαίαν τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ποιητοῦ κυρφορίας τοῦ ὠραίου τούτου ποιήματος, ἀποσπῶν ὀλίγας περιόδους ἐκ τοῦ λόγου, ὃν, προοιμιαζόμενος τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν ὁ Τερτσέτης κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1856. Τοῦτο οὐ μόνον θέλει γνωρίσει ὑμῖν καὶ τὸν ῥήτορα Τερτσέτην, ἀλλὰ θέλει αἰσθητότερον καταδείξει, πῶς ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἡμῶν ἐγίνετο ἡ μετεμψύχωσις οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, πῶς ὁ ποιητῆς τῆς νέας Ἑλλάδος ἀνῆρχετο πρὸς τὴν παλαιάν, πῶς ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἀνεγεννᾶτο ἐν τῇ νέᾳ.

«Πιστεύσατέ μου», λέγει πρὸς τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ, «πιστεύσατέ μου, »κύριοι ἀκροαταὶ καὶ κυριαίς, ὅτι μελετῶντας μελετῶντας, βυθισμένος εἰς τοὺς παλαιούς αἰῶνας τῆς Μακεδονίας, ἦτον ὄρας τῆς ἡμέρας μου, ποῦ μοῦ ἐφαίνετο νὰ ἦμαι ἓνας τῶν ζώντων τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἓνας τοῦ παλαιοῦ τοῦ Φιλίππου; ὑπῆρέτης ἀπλῆς, ὄχι ἀρχιτροικλινός—μεγαλεῖα δὲν ἤθελα, μοῦ ἐφθανε νὰ βλέπω τὸν Ἀλεξάνδρον. Βεβαιωθῆτε, ὅτι τὸν εἶδα νὰ γεννηθῆ, τὸν κοίμησα εἰς τὴν ἀγκαλιά μου, ἦτον βρέφος ξανθὸ, χιανάτο, γελοῦμενο, εὐωδιασμένο,—*χάρισμα φυσικὸ ἢ εὐωδία τοῦ σώματός του* τὸν εἶδα εἰς τὴν παιδική του ἡλικία νὰ πλαγιάζῃ μὲ βαρὺ βόλι εἰς τὸ χέρι, νὰ πέφτῃ τὸ βόλι, νὰ τὸν ζυπνᾷ ἢ βροντῇ, διὰ νὰ καταγίνεται εἰς τὰ μαθήματά του—*»*
 »*»* παιδί καὶ τὸ ἐπιανε ὁ ὕπνος. Τὸν εἶδα νὰ κυττάζῃ εἰς τὰ μάτια τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ νὰ τὸν σέβεται περισσότερο ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὅταν ἐμε-
 »*»* γάλωσε, πάλιν εἰς τὴν πλάστην μου βυθισμένος, μοῦ ἐφαίνετο ὅσῳ καὶ νὰ

ἡμῶν συνοδοιπόρος εἰς τὰ ταξείδια τοῦ ἐπῆγαμεν μαζί εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἤθελε νὰ ἐρωτήσῃ τὴν χρῆσμον διὰ τὴν ἐκστρατείαν του. . . »

Καὶ οὕτω ἀναπτύσσεται πρὸ τῆς φαντασίας τοῦ Τερτσέτου ὁλόκληρος ἡ μεγάλη ἐποποιία τῆς ἱστορίας τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ζῶσα, ἐμψυχομένη, τοιαύτη δὲ μεταδίδεται εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, καὶ τοιαύτη χωνευομένη ἐν τῇ ψυχῇ του, ἀναδυστάσκει εἰς ποίησιν ἀληθινήν, ποίησιν ζῶσαν, ἐλληνικήν, καὶ γεννᾷ τοὺς *Γάμους τοῦ Ἀλεξάνδρου*.

Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἠδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ὑμῖν ἀποσπάσματα, μαργαρί-
 »*»* τας ἀληθεῖς τοῦ διαδήματος τοῦ ποιητοῦ. Φοβούμενος ὅμως, μὴ προῶρος
 »*»* ἔτι ἐξαντλήσω τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν, ἀρκοῦμαι εἰς ὀλίγους μόνον ἐκ τῆς
 ἀρχῆς στίχους:

«Στὰ Σούσα γάμοι γίνονται, μύρια βαροῦν παιγνίδια,
 παίζουσι φλογεραῖς τεχνηταῖς, λύραις, χρυσῇ κιθάρα·
 σμίγει καὶ ὁ τραγουδιστῆς τὴν ὠμόρφη φωνή του·
 »*»* πολλαὶ φωναὶ τραγουδιστῶν φωνῆν ὁμοιάζουσι μίαν.
 Μέτρα τοὺς ἄμορφους γαμβροὺς! περνοῦν τοὺς ἐνενηντα,
 ἀπὸ Μακεδονίτισσας μητέρας γεννημένοι.

«Ὅσοι κ' οἱ εὐμορφοὶ γαμβροὶ, τόσα καὶ τὰ κοράσια.

«Ἥλιος ξανθὸς γλυκεῖας ἀύγῃς τὸ κάλλος τῶν παρθένων,
 τὰ δροσερὰ τὰ στήθη τους δάκρυ τὰ βρέχει ἄθωα.

Κάθονται εἰς θρόνους ἀργυροῦς οἱ νέοι μὲ τὴν ἀράδα·
 ψηλότερος κ' ὀλόχρυσος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ θρόνος.
 Λάμπει κορῶνα 'ς τὰ ξανθὰ μαλλιά τοῦ βασιλέως,
 τὰ ῥόδα τῆς νεότητος ἀνθοῦν 'ς τὸ πρόσωπό του,
 οἱ φίλοι του νὰ τὸν θεωροῦν χαίρονται κ' οἱ ἐχθροὶ του.

«Ἐρχονται ἠλιοστάλακταις ἢ νέαις τῆς Περσίας.

Πρώτη ἡ Βαρσίνα φαίνεται, ἡ κόρη τοῦ Δαρείου,
 ἀπὸ μητέρα ὀρφανῆ, καθὼς κ' ἀπὸ πατέρα.

Τὴν εἶδε ὁ Ἀλέξανδρος, σηκώθηκε ἀπ' τὸν θρόνον,
 ἀπ' τὴ δεξιὰ τὴν ἐπιασε καὶ τὴν φιλεῖ 'ς τὸ στόμα.

«Ὡς κλαδί τρέμει εἰς τὸ βουνό, ἔτρεψε τὸ κοράσιο.

«Ὅλ' οἱ γαμβροὶ ἐφίλησαν τὰς κορασίδας 'ς τὰ χεῖλη·
 δεξιοὶ κρατῶντας τὰς δεξιάς εἰς τὰ θροῦνὰ ἐκαθίσαν.

«Ἄθῳ ἀλληνόπαιδα καὶ ἀγόρια τῆς Ἀσίας
 φέρονται ποτήρια ὀλόχρυσά, γλυκὸ κρασί γεμάτα,
 ὁ βασιλεὺς κ' οἱ στρατηγοὶ δέσει γιὰ νὰ κάμουν,
 νὰ εὐχηθοῦν ἀπ' τοὺς Θεοὺς χαρὰς καὶ μεγαλεῖα.»

Παρέρχομαι τοὺς ὠραίους στίχους τῆς εὐχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τοὺς γλυ-
 »*»* κερυῶς ὕμνους τῶν ψαλτῶν τοῦ ὑμεναίου, καὶ παραμένω μικρὸν εἰς τὴν ἐν
 »*»* τέλει, ἐν μέσῳ πάσης τῆς νυμφικῆς πομπῆς, παραδόξον καὶ ἀλλόκοτον ὄπτα-
 »*»* σίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθ' ἣν Ἰωάννης ὁ Θεολόγος παρίσταται ἀποκαλύ-
 »*»* πτων αὐτῶ τὰ μέλλοντα, τὸν Θεάνθρωπον Σωτῆρα, τὸν Χριστιανισμόν, καὶ

τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. Μνημονεύω δὲ τῆς περιέργου ταύτης λύσεως τοῦ ποιήματος, ἐν ᾧ ἐπὶ τέλος εἰκονίζεται ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθηνήσκων καὶ σημειῶν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἵνα περατηρήσω μόνον, ὅτι τῆς ὑψηλῆς ταύτης καὶ ἐν ὕψει καὶ δυνάμει φράσεως ἀναπτυσσομένης ἰδέας καὶ αὐτὸς ἴσως ὁ ποιητὴς κατενόησε ταχέως τὸ ἐνταῦθα ἀκαιρον καὶ ἄστοπον, διότι βραδύτερον, ὑπὸ ἄλλας πάντως περιστάσεις, πολὺ δὲ προσφορώτερον μετέγαγεν αὐτὴν εἰς νεώτερον αὐτοῦ ἔργον, τὸ Ἰταλικὸν του δράμα «Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους», περὶ οὗ μετ' ὀλίγον θέλω λαλήσει.

Ἦνωσα τὰ δύο ταῦτα ποιήματα τοῦ Τερτσέτου, τὴν *Kórinthos* καὶ *Πινδαρον*, καὶ τοὺς *Γάμους τοῦ Ἀλεξάνδρου*, διότι, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, θεωρῶ αὐτὰ ὅμοια καὶ ὁμοταγή. Παρεμπίπτει ὅμως χρονικῶς μεταξὺ τῶν δύο ἑτερον, ἀλλοίας ὅπως φύσεως ποιητικῶν προῖόν τοῦ Τερτσέτου, τὸ *Ὁρεῖον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος*, ὑποβληθὲν καὶ αὐτὸ εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν τοῦ ἔτους 1854.

Τὸ ποίημα τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη ἔτι, εὐχόμεναι δὲ, καὶ χάριν τῆς δόξης τοῦ ποιητοῦ καὶ χάριν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλολογίας, γὰρ καταστῆ ὅτι τάχιστα γενικῶς τοῦ ἔθνους κληρὸς ἢ ποιητικὴ αὐτὴ κληρονομία τῆς οἰκογενείας τοῦ Τερτσέτου. Ἄν τις τοῦλάχιστον κρίνῃ ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ συντόμου κρίσεως τῶν τότε ἀγωνοδικῶν, καὶ τῶν παρατιθεμένων ὀλίγων ἀλλὰ μεστῶν ποιητικῆς δυνάμεως στίχων τοῦ ἔργου, θέλει ἐγκαρδίως λυπηθῆ, ὅτι, ἐκ λόγων ἴσως πολιτικῶν, δὲν παρέδωκεν ὁ Τερτσέτης τὸ *Ὁρεῖον* εἰς τὴν δημοσιότητα. Δὲν θέλει βεβαίως ὁ περιεσκεμμένος καὶ σωφρονῶν ἀναγνώστης ἐκλάβει κατὰ γράμμα τὴν φράσιν ἐκείνην τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς κρίσεως, καθ' ἣν ἀπαντῶνται ἐν τῷ ποιήματι εἰκόνες καὶ σκηναὶ ἀξίαι τῆς γραφίδος τοῦ *Δάντου*, καθότι τοιοῦτοι βαρεῖς μὲν ἀλλ' ἀστάθμητοι ἔπαινοι εἰς πολλοὺς πολλάκις ἐπενεμήθησαν ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ βήματος, καὶ ὀλίγος ἔτι παρήλαε χρόνος ἀφ' ἧς ἠκούσαμεν μακρὰν κομβολόγιον νυσταλέων στίχων ἀποκαλούμενον ὑπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἡμῶν κριτῶν — "Ἀπολλὸν ἀποτρόπαιε! — νεώτερον *Ἰλιάδα* ὁμοῦ καὶ *Ὀδύσειαν*!

Θέλει τις ὅμως θαυμάσει ἀληθῶς, πῶς ἢ ἄλλως τοσοῦτον ἀφελῆς καὶ ἐπιχαρὶς καὶ αὐτὸ τοῦτο παιδικὴ τοῦ Τερτσέτου Μούσα ἀνδροῦται αἴφνης καὶ ταῦναι νεῦρα χαλύβδινα, καὶ ἐκβάλλει κραυγὴν μυχίαν ἀνορθοῦσαν τὰς τρίχας.

Ἀναγινώσκω ὑμῖν τοὺς ὀλίγους ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν κριτῶν παρατιθεμένους στίχους, εὐχόμενος καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὑμᾶς νὰ ἀναγνώσωμέν ποτε τὸ ποίημα ὀλόκληρον.

Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ ποιητὴς τὸ μέρος τοῦ Ἄδου, ἐν ᾧ εἰς καταδικασμένοι οἱ τῆς πατρίδος προδότες:

«Σὺν τῷ γερᾷ τὸ ἄγριο χουμᾶ νὰ ἀρπάξῃ ὄρνιθι,
ὡμὲ τόση, μοῦ ἐφάνηκε, περνοῦμε ὀγληγοράδα.

Ἄπὸ τὸ χέρι μὲ κρατεῖ, εἰς χῶμα δὲν πατοῦμε,
ἴσατα ἴσᾶν πηγαίνομε! Ἄπὸ ζερβιά μου ἀκούω,
κλαψομανιὸ, φωναῖς, παλλαῖς, κουδουνητὸ ἀλόσσων,
ἠγλώσσαῖς φωτιάς ὑψόνονται, πυρὸς παλάγια ἀφρίζουν,
ἢ τῆ φλόγα ἀνθρώποι κολυμβοῦν, μὲ τὸ στοιχεῖο παλεύουν,
ἢ τὸ πῦρ, ποῦ χύνει τοὺς ἀφροὺς καὶ λόγια γαργαρίζει.
ἢ παίρνει τὸ αὐτὶ μου ταῖς μιλιαις κ' ἦταν κακαῖς βλαστήμιας.
ἢ Ἀνάθεμα τοὺς αἴτιους μας, πατέρα καὶ μητέρα!
ἢ νὰ μὴ εἶχε φέξει ἀυγερινὸς, νὰ εἶχε κατ' ἡ χεῖρση,
ἢ παρὰ ποῦ γεννηθήκαμε ἔς τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας!

Μεταβαίνω νῦν, κύριοι, εἰς τὸ νεώτατον καὶ τελευταῖον, ἐκ τῶν δημοσιευθέντων τοῦλάχιστον καὶ γνωστῶν, ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἡμῶν, τὸ Ἰταλιστὶ γεγραμμένον αὐτοῦ δράμα, «Ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους» «*La Morte di Socrate*», δημοσιευθὲν ἐν Φλωρεντίᾳ τὸ ἔτος 1866, μετὰ ὠραίου καὶ σοφοῦ προλόγου τοῦ Νικολάου Θωμασαίου. Ἄγνοῦ ἀληθῶς διὰ τίνα λόγον ἔγραψε τὸ ἔργον τοῦτο Ἰταλιστὶ ὁ ποιητὴς ἡμῶν. Ἄπογνους ἴσως — τίς οἶδε — τὴν ἀνάστασιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς, καὶ θέλων νὰ ἀκούσῃ ζωογονούμενον ἀπὸ τοῦ θεάτρου, ἔσω τοῦτο καὶ Ἰταλικόν, τὸ προῖόν τῆς γραφίδος του, ἐξελέξατο εἰς ἔκφρασιν τῶν διανοημάτων αὐτοῦ τὴν μελιόρρυθμον γλώσσαν τοῦ Τάσου, ἣν ἔγραψεν ὡς τὴν πάτριον, μετ' ἰσῆς χάριτος καὶ ἰσῆς μελωδίας. Ὅτι ὅμως ἔτι μᾶλλον ἄγνοῦ, εἶνε ὁ βαθύτερος ψυχολογικὸς λόγος, ὁ παρορμήσας τὸν Τερτσέτην νὰ γράψῃ δράμα, καὶ δὴ νὰ δραματοποιήσῃ τὸν ὑπὸ πάντα λόγον δύσχρηστον εἰς δραματικὴν ὑπόθεσιν θάνατον τοῦ Σωκράτους. Ὅτι ὁ Τερτσέτης ἦν ἡκιστα δραματικὸς ποιητὴς, ἀληθῶς δὲ καὶ μόνον καθ' αὐτὸ λυρικὴ φύσις, καταφαίνεται, τοῦτο μὲν ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, ἄτινα εἶδομεν μέχρι τοῦδε, ἐκεῖνο δὲ ἐξ ἀναγνώσεως τοῦ ἐν λόγῳ δράματος. Εἶνε ὅμως ἐπίσης ἀληθές, κύριοι, ὡς προεῖπον, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου φιλοσόφου πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ δραματικὸς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς ποτε δραματικὸς ποιητὴς ἀπεπειράθη νὰ ἀναβιβάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τὴν σκηνὴν, πλην ἐνὸς μόνου, καθόσον γνωρίζω, ἀσήμου γερμανοῦ, τοῦ Eckhart, ὅστις κατέρωθε μὲν νὰ γράψῃ δράμα «Ὁ Σωκράτης», καὶ νὰ διδάξῃ αὐτὸ μάλιστα ἐν ἔτει 1862 ἀπὸ τῆς πρώτης γερμανικῆς δραματικῆς σκηνῆς, τῆς τοῦ Βερολίνου, ἀλλὰ πᾶν ἄλλο ἢ στεφάνους ἀπεκόμισεν ἐκ τοῦ θεάτρου.

Δὲν θέλω ἐπιχειρήσει ἀνάλυσιν τοῦ *Θανάτου τοῦ Σωκράτους*, καθότι ἀληθῶς εἰπεῖν οὐδεμίαν τοιαύτης εἶνε τὸ ἔργον ἐπιδεικτικόν. Σκηναὶ μόνον ἀλληλοδιάδοχοι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσυνάρτητοι καὶ ἀδικαιολογητῶς ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ταξοσόμεναι, καταλήγουσιν ἐπὶ τέλος εἰς τὸν ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη σκηνῆς ἀναμενόμενον διὰ τοῦ κωνεῖου θάνατον τοῦ Σωκράτους, χωρὶς τινος δραματικῆς περιπετειᾶς, χωρὶς τινος οἰαζομένης δράσεως ἢ πλοκῆς, χωρὶς λύσεως, χωρὶς καθάρσεως. Ἔχει ὅμως ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους, πλην τῆς ἐπιτυχῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαλεκτικῆς καὶ τοῦ ἀμιμήτου κάλ-

λους τῆς γλώσσης, ἐν ἄληθῇ καὶ μέγαν ἀδάμαντα, τὴν πρώτην σικηνὴν τῆς τρίτης πράξεως, ἐν ᾗ, μονολογῶν ὁ Σωκράτης, ἀφηγεῖται παράδοξον αὐτοῦ καθ' ὑπνοὺς ὄραμα.

Τὸ ὄραμα τοῦτο εἶνε πάριον οὕτως εἰπεῖν τῇ ὀπτασίᾳ ἐκείνῃ, ἣν εἶδομεν ἐν ταῖς Γάμοις τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ποία ὅμως μεταξὺ ἐκείνης καὶ τούτου διαφορά! Πόσον εὐθετος εἶνε ἐνταῦθα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου φιλοσόφου ὁ θεὸς οὗτος διὰ νυκτὸς ἐλθὼν ὄνειρος, καὶ πόσον οὐ μόνον πιθανὴ εἶνε ἡ σωκρατικὴ ὀπτασία, ἀλλὰ καὶ ποιητικωτάτη καὶ ὑψηλὴ ἀληθῶς ἀνάπτυξις πάσης τῆς τελεολογικῆς φιλοσοφίας τοῦ μεγάλου ἀνδρός, θεία χριστιανικὴ κύρωσις τῶν παραγγελμάτων τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας! Ἄτοπον βεβαίως ἦτο ὁ τοῦ κόσμου νικητὴς καὶ ὑπὸ τῶν θριάμβων μεθύων Ἀλέξανδρος, ἐν μέσῳ τῆς γαμηλίου αὐτοῦ πανηγύρεως καὶ τὸ κύπελλον ἀνὰ χεῖρας κρατῶν, νὰ βλέπῃ ἐν ὀπτασίᾳ Ἰωάννην τὸν Θεολόγον ἀποκαλύπτοντα αὐτῷ τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Εἶνε ὅμως φυσικώτατον τοιοῦτο θεῖον ὄραμα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πρώτου μεγάλου μάντεως τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, τοῦ ἀποκαλύπτοντος αὐτὸν διὰ τῶν ὄραίων τούτων παρὰ Ξενοφῶντι λόγων:

«Ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐστί, καὶ αἰεὶ μὲν χρωμένους ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀγήρατον παρέχων, θάττον δὲ νοήματος ἀναμαρτήτως ὑπηρετοῦντα, οὗτος τὰ μέγιστα πράττων ὁράται, τάδε δὲ οἰκονομῶν ἀόρατος ἡμῖν ἐστί».

Τὸν ἀόρατον τοῦτον Θεὸν ὁ ποιητὴς ἡμῶν καθιστᾷ ὁρατὸν ἐν ὄνειρῳ εἰς τὸν Σωκράτην, ἑτοιμον ἤδη ὄντα νὰ ἀποθάνῃ, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, ἀποδομένη τὰ γήϊνα, ἀποκτᾷ τὴν διαυγῆ ἐκείνην διπλὴν ὄρασιν, ἣτις ἐμβαθύνει πέραν τοῦ στενοῦ ὀρίζοντος τοῦ πεπερασμένου ἡμῶν βίου, ἐπιφαίνεται αὐτῷ ὁ Θεὸς τοῦ Γολγοθᾶ, συμπληρῶν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως τὴν προτέραν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀποκάλυψιν.

Δὲν τολμῶ, κύριοι, νὰ ἀναγνώσω ἐν πρωτοτύπῳ τὴν ὑψηλὴν ταύτην καὶ πλήρη ἐμπνεύσεως σελίδα τῆς τερτσετείου ποιήσεως, φοβούμενος μὴ κουράσω τὴν ἀκοὴν τῶν μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου ἀγνοούντων τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἐπιτρέψατέ μοι ὅμως νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν πρόχειρον αὐτῆς μετάφρασιν, ἀτελῶς μὲν τὴν δύναμιν τῆς φράσεως καὶ τὴν μελωδίαν τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου ἀνταποδίδουσάν, προσπαθοῦσαν ὅμως νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐν ὀχρᾷ μιμήσει τῆς ἐλληνικῆς φράσεως τοῦ Τερτσετου τοὺς κυρίους τῆς ποιήσεως αὐτοῦ χαρακτῆρας.

Ἴδου τί λέγει ὁ Σωκράτης, ἀφυπνιζόμενος ἐν τῇ εἰρατῇ:

«Ποῦ ἦμουνα; τί εἶδα; θεῖο τραγοῦδι
θαρρῶ πῶς ἦτον τ' ὄνειρό μου.— Ἀκόμη
εἶν' ἡ ψυχὴ μου σεδασμὸ γερμάτη.—
Ἵ ὄραιο λειβάδι, λαὸς πολὺς ἐριγύρω,

μοῦ φάνηκε ἔς τὸν ὕπνο μου πῶς ἦμου.
Βουναὶ χαροπὸ ἦτον ἐμπρὸς μου,
καὶ ῥήτορας ξανθοὺς ὀρθοὺς ἐπάνω,
μ' εὐμορφῇ ὄψι, μὲ γλυκὸ τὸ στόμα,
ἔχυνε κάτω τὰ χρυσὰ τοῦ λόγια
ἀπ' τὰ πλευρά του π' ἀνθισμένα. Ὅλοι
τὸν ἄκουαν ἀναπνοὴ κανεῖς τους.
—Ἡ καθαρὰ ψυχὰς, μακαρισμέναις
θὰ ἰδοῦνε, ἔλεγε, τοῦ Θεοῦ τὴν ὄψι,
καὶ ἔς τὰ Ἥλβια, εὐτυχησμένοι πάντα,
θὰ ζήσουνε οἱ δίκαιοι τοῦ κόσμου.
Μέλι ἀπ' τὰ χεῖλια του ἔτρεχε ἡ γλῶσσα,
κ' ἦταν τὰ λόγια του ἀφὸς χρυσάφι.
Ἐξάφνα, ἐκεῖ ποῦ ὁ σοφὸς λαλοῦσε,
καὶ ἄκουε καὶ θαύμαζεν ὁ κόσμος,
φονιάδαις ἄγριοι, μὲ σπαθία, κοντάρια,
ἐχύθησαν ἔς τὸν δίκαιον ἐπάνω,
κ' ἐχύθη αἷμα ἔς τὸ ξανθὸ κεφάλι.
Μία γυναῖκα τότε,—ἀπ' τὴ γλυκεῖά της ὄψι
τοῦ νέου μητέρα ἔλεγε πῶς ἦτον—
καὶ ἕνας νέος τρυφερός, ὄραϊός,
ἀφοβοὶ οἱ δύο ἐμπρὸς εἰς τοὺς φονιάδαις
τοῦ ματωμένου ἐπήρανε τὸ δίκρο.
Ἄχ, πῶς βαθεῖα ἐπόνεσε ἡ καρδιά μου!
Ὁ νέος ἐκεῖνος μὲ τὸ γαλανό του
μάτι, μὲ μάγουλο ἄσπρο δροσάτο,
τὸ πρόσωπο τοῦ Ξενοφῶντά μου εἶχε.
Μανία μοῦ ἦρθε! τρελλὸς, ξαφνισμένος,
κοντάρι, ἀσπίδα ἔτρεξα ν' ἀρπάξω,
νὰ πῆσω ἀρματωμένος ἔς τοὺς φονιάδαις.
Μὰ . . . ξύπνησα ἐνῶ ἔτρεχα μὲ βία,
καὶ συλλογηοῦμουν τί εἶδα ἔς τὸ ὄνειρό μου.
Πάλι, σὲ λίγο, μὲ ξαναπῆρε ὁ ὕπνος.
Σὲ ξύλο ἀπάνω καρφωμένο βλέπω
τὸν ῥήτορά μου τὸν ξανθὸ, αἱματωμένο,
κ' ἐπάνω ἔς τὸ κεφάλι του μὴ ἀράδα
μὲ γράμματα ἐλληνικὰ τὸν λέγαν
δὲν ξέρω ποῖανου ἔθνους βασιλέα. . .
Χρυσὸ δὲν εἶχε ἔς τὰ μαλλιά στεφάνι.
Ἀγκάθια μόνο ὀλόγουρα πλεγμένα.
Τὰ πόδια του μοῦ ἦλθε τὰ χιονάτα
νὰ πῆσω, νὰ φιλήσω, γιατί λύπη
μοῦ ἔφερνε τὸ θεῖο πρόσωπό του,
τὸ στήθος τὸ γυμνὸ, ποῦ ἀγκομαχοῦσε.
Ἄλλὰ δὲν μ' ἄφησε. Ἦσυχά ἐλύθη
ἀπ' τ' ἄτιμα καρφιά ποῦ τὸν κρατοῦσαν,
μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χεῖρι, καὶ μοῦ εἶπε:

«Κύτταξε γέρω!» — Κύτταξα καὶ εἶδα
 ὅσαν δάσος, δένδρα πλήθος φυτευμένα,
 νέους πολλούς καὶ γέρους μ' ἄστρα γένεια,
 γυναίκαίς ἀνδρειωμέναις καὶ κοράσια· . .
 καὶ ἀνθρώπους μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα,
 μ' ἄγρια ὄφι, καθαρὸς φονιάδαις,
 νὰ κόψουσι τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ κορμιά τους.
 Φωνὴ καρμιά δὲν ἀκούα· σωπαῖναν
 ὄλοι. Φωταῖς εἶδα πολλαῖς παρέκει,
 νὰ καὶν μὲ ζωντανὰ κορμιά γιὰ ξύλα,
 καὶ νὰ φωτίζῃ ἢ κόκκινῇ τῶν φλόγα
 τοὺς ἄρμούς ὄλους, τὰ ψηλὰ παλάτια.
 «Τοὺς βλέπεις αὐτοὺς ὄλους;» μοῦ εἶπε ὁ νέος.
 «μαρτύροι εἶνε τῆς ἀλήθειας ὄλοι,
 ἀκόλουθοι δικοί μου, μαθητάδες!
 «Μὴν τοὺς λυπάσαι· φωτερὸ σταφάνι
 «θὰ πάρουνε κι' αὐτοὶ καὶ σὺ μαζί τους
 «ἀπ' τῆ δικαιοσύνη τὴν αἰώνια!»

Μετὰ τῶν μαρτύρων ἐκείνων αἰσθάνεται μετ' ὀλίγον ὁ Σωκράτης φερόμε-
 νον ἑαυτὸν διὰ τῶν αἰθέρων εἰς ὕψος· βλέπει ἀκτινοβολοῦντα τὸν θρόνον τοῦ
 ὕψιστου, ὑπ' ἀγγέλων κυκλούμενον, ἀκούει τοὺς αἶνους αὐτῶν καὶ τὰς μολ-
 πάς, καὶ . . ἀφυπνοῖ, εὐρισκόμενος πάντοτε ἐν τῇ φυλακῇ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, μὴδὲν νὰ ἐπιφέρω σχόλιον εἰς τὸν ἀνωτέρω μονό-
 λογον, ὃν θεωρῶ ὡς δυνάμενον ἐπαξίως νὰ ταχθῇ ἐγγὺς τῶν ὠραιοτάτων σελί-
 δων τῆς νεωτέρας δραματικῆς φιλολογίας, καὶ νὰ μὴ φοβηθῇ τὴν σύγκρισιν.

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις, δι' ὀλίγων καὶ πενιχρῶν ἑως ἀπεικονισθεῖς, ὑπῆρξεν
 ὡς ποιητῆς ὁ Γεώργιος Τερτσέτης: ἀληθῆς ἐθνικὸς ψάλτης, οὐ μόνον τὴν
 καρδίαν ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν αὐτὴν καὶ τὴν φράσιν ἔχων ἐλληνικὴν, καὶ,
 ὅπως ἀρχόμενος εἶπον καὶ νῦν ἀδιστακτικῶς ἐπαναλαμβάνω, ὁ γνησιώτερον
 ἐθνικὸς πάντων τῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Καταστρέφων νῦν τὸν λόγον, ἀκαίρως ἑως καὶ κατόπιν ἐορτῆς ἀναλογί-
 ζομαι πιθανόν τινα διαταγμὸν πολλῶν ἐκ τῶν κυρίων ἀφροατῶν μου, ὃν ἐν
 ἀρχῇ μᾶλλον τοῦ ἀναγνώσματος τούτου ἔπρεπε προσφορώτερον νὰ σκεφθῶ.
 Ἐἶνε ἀρὰ γε πρέπων — λέγουσιν ἑως πρὸς ἑαυτοὺς εἰς ὑμῶν πολλοὶ — εἶνε
 πρέπων καὶ εὐθετος ἐν τοῖς σήμερον καιροῖς ὁ περὶ ποιητῶν καὶ περὶ ποιή-
 σεως κριτικὸς λόγος; Δὲν ὁμοιάζομεν ἑως, καὶ ἐγὼ ὁ λαλῶν καὶ ὑμεῖς οἱ
 ἀκούοντες περὶ τοιούτων πραγμάτων ἐν μέσῳ τῶν σημερινῶν καιρῶν, πρὸς
 τοὺς κοχλίας ἐκείνους τοῦ Αἰσώπου, οἵτινες τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ἐμπιπραμένων
 αὐτοὶ ἦδον; Δὲν εἶνε ἀρὰ γε ἀπροσδιόνυσος ἀλλοτριολογία ἢ περὶ ποιήσεως
 σήμερον μελέτη, καὶ δὲν εἶνε μονοῦ κωμικόν, ἐλλείποντος ἡμῖν τοῦ ἄρτου,
 νὰ τυρβάζωμεν περὶ τὰ τραγῳδία καὶ τὰ ἐπιδόρπια;

Οὐχί, κύριοι· ὡς καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἔσχον τὴν τιμὴν
 νὰ εἶπω, δὲν εἶνε, οὔτε πρέπει νὰ ἦνε τραγῳδία καὶ ἐπιδόρπια δι' ἡμᾶς ὁ
 περὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ποιήσεως λόγος· ἄρτος δὲ μᾶλλον ἐπιούσιος διὰ τὰς
 ψυχὰς ἡμῶν πρέπει νὰ ἀνομολογῆται καὶ νὰ κηρύσσεται ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐνδε-
 λεχῆς μελέτη. Καὶ σήμερον μάλιστα, ὅτε εἴπερ ποτε ἀνάγκη ἔχομεν νὰ
 ἀναστομώσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν ἐν αὐτῷ τῷ καθαρῷ νόματι τοῦ ἐθνικοῦ
 ἡμῶν βίου, ὅτε αἱ ψυχὰς ἡμῶν, περικοπτόμεναι τὰς πτέρυγας ὑπὸ ψαλίδος
 βαρείας, ἀνάγκη ἔχουσι νὰ μετεωρισθῶσιν εἰς αἰθέρα καθαρώτερον, δυνά-
 μεις ἐκείθεν ἀντλοῦσαι καὶ ἐλπίδας καὶ παρηγορίαν, ἔστω ἡμῖν, οὐχὶ μόνον
 εὐάρεστον ὁδοῦ πέρεργον ἀλλ' ἔργον ἀληθές καὶ ἀσχόλημα ἀδιάλειπτον ἢ
 ἀναπόλησις τοῦ βίου ἐκείνου τοῦ ἐθνικοῦ, ἐν οἰαδήποτε αὐτοῦ ἐκδηλώσει,
 καὶ μάλιστα τῇ ποιητικῇ, τῇ ἀγνωστάτη πασῶν ἔστω ἡμῖν ἢ ἱερὰ αὐτῇ
 θεωρία οἶονι προσκύνημα, οἶονι ἀράτος τις Κρανίου τόπος.

Διότι, κύριοι, μὴ λησμονῶμεν τοῦτο: ἐορτάζομεν μεθαύριον τὴν 25 Μαρ-
 τίου· ἀλλὰ προχθὲς μόλις ἐορτάσαμεν τὴν 19.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΥ ΤΑΣΣΟΥ

ΕΛΕΓΘΕΡΩΜΕΝΗ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ *

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΟΥΔΙΟΥ ΓΥΠΑΛΛΑΟΥ

ΑΣΜΑ Γ'

- 1 Μὲ ταῖς δροσικαῖς ἐπρόδαινε ἡ αὐγὴ χαριτωμένη
 Μὲ μύρια τῆς παράδεισος λουλούδια στολισμένη,
 "Ὅταν μὲς' τὸ στρατόπεδο π' ἀγρυπνο εἰταιμαζότου
 Βοῆ καὶ ἀρμάτων ταραχὴ γύρω παντοῦ ἀπλωνότου"
 Καὶ μόλις ὄλο τῆς αὐγῆς ἐφάνηκε τ' ἀστέρι
 Ἡ σάλπιγγες χαρούμενες ἀντήχησαν ἔς τ' ἀέρι.
- 2 Ὁ πολεμάρχος μὲ γλυκοὺς τρόπους τοὺς ὀδηγᾷ,
 Πότε τοὺς βάνει χαλινὸ πότε τοὺς ἀκολουθαί·
 "Ἔργο πλεῖο δύσκολο, παρὰ κάνεις νὰ σταματήσῃ
 Τὸ κύμα ποῦ σηκώνεται τὸ βράχο νὰ κτυπήσῃ,
 Ἡ ἔς τὸν βορεῖα ν' ἀντισταθῇ ποῦ τὰ βουνὰ κλονίζει
 Καὶ τὰ καράβια σύσσωμα ἔς τὴ θάλασσα βυθίζει.

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τὴν 18 Φεβρουαρίου 1877.

- Δέν θέλει τήν ὀλόθερμην ὀρμή τους νά βιαστέη,
 Ἄλλ' ἐνωμένοι νά προβοῦν καί μέ πολέμια τάξι.
- 3 Ἐχει καθέννας τους φτερά 'ς τὰ πόδια, 'ς τήν καρδιά.
 Τόν κόπο δέν αισθάνονται κ' ἐμπρός πετοῦν μέ βία.
 Κη' ὅταν μέ ἀκτίνες φλογεραῖς ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει
 Καί τοὺς ἀγροὺς ἀνάβωντας χόρτα καί ἀνθοὺς ξεραίνει,
 Ἴδου τήν Ἱερουσαλήμ ξανοίγουν ἐμπροστά τους,
 Ἴδου 'ς τήν Ἱερουσαλήμ στρέφουν τὰ βλέμματά τους,
 Τὴν χαιρετοῦν ὀλόχαροι, μέ πόθο τὴν κυττάζουν
 Καί μύρια στόματα μέ μιὰς «Ἱερουσαλήμ» φωνάζουν.
- 4 Ἔτσι κ' οἱ ναύταις ποῦ στερηταῖς ἀγνώριστες γυρέδουν
 Καί μέσα 'ς ἀγρία σκοτεινὰ πέλαγα ταξιδεύουν
 Παλαίβοντες μέ τὸ βορῆα καί τὴν θαλασσοζάλη,
 Ἄν ξάφνου ὁ τόπος ποῦ ζητοῦν ἀγνάντια τους προβάλη,
 Τὸν χαιρετοῦν, ὅλοι 'ς αὐτὸν μέ τὴν καρδιά πετιῶνται,
 Καί πλέον ταῖς ἐρημαῖς νυκτιαῖς, τοὺς κόπους δὲ θυμῶνται.
- 5 Ἄλλ' ἡ χαρὰ ποῦ ἔλαμψε 'ς τῶν Χριστιανῶν τὰ στήθη
 Ἀγάλη ἀγάλια ἐσδύστηκε κη' ἄλλο αἰσθημα ἐγεννήθη,
 Ἀγάπης, φόβου, σεβασμοῦ ποῦ ταῖς καρδιαῖς νικάει.
 Καί πλέον κἀνεὶς τὰ βλέμματα νά ὑψώσῃ δέν τολμάει
 Ὅπου γὰρ μιὰς ἑνὸς Θεοῦ ἔγινε μέγα θῦμα
 Κ' ἐθάφτη καί ὀλοζώντανος εὐγῆκε ἀπὸ τὸ μνημα.
- 6 Στεναγμοὶ, λόγια θλιβερά καί παραπονεμένα,
 Σημεῖα χαρῆς, καί δέησες, καί δάκρυα πικραμένα
 Γύρω παντοῦ σηκώνονται καί δυνατὰ βουίζουν,
 Σὰν ὅταν μέσα 'ς τὰ κλαδιά οἱ ἀνεμοὶ σφυρίζουν,
 Ἦ ὅταν βράχους κ' ἐρημαῖς ἀκρογιαλιαῖς κτυπάει
 Ἦ θάλασσα καί ἀφρίζοντας βραχνόφωνα βογκάει.
- 7 Γυμνοὶ τὰ πόδια προχωροῦν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι,
 Τὰ ὀλόχρυσα στολίσματα ἔγάνουν ἀπ' τὸ κεφάλι,
 Καί ἀπ' ταῖς καρδιαῖς τ' ἀκάθαρτα πάθη ποῦ ταῖς μολύνουν,
 Ταῖς ἀμαρτίας ὁμολογοῦν καί δάκρυα πικρὰ χύνουν:
 «Τὸ χῶμα ποῦ τὸ αἷμά σου ἔβρεξε νά φιλήσω
 Χριστέ μου καί μέ κλάύματα θερμὰ νά τὸ ποτίσω!
 Τί στέκεις παγωμένη μου καρδιά, καί σεῖς τί ἀργεῖτε
 Μάτια μου κακορροίζικα δύο βρύσες νά γενῆτε;
 Συντρίφου ἀχάριστη καρδιά 'ς τὸ κρῖμα βυθισμένη,
 Ἦ κλάψα ἀπαρηγόρητη κ' αἰώνια σὲ προσμένει!»
- 9 Ἄλλ' ὁ σκοπὸς ὅπου ψηλὰ βρισκόμενος ἐθώρει
 Κ' ἐξάνοιγε ταῖς λαγκαδιαῖς τριγύρου καί τὰ ὄρη

- Βλέπει μακριάθε φοβερὴ μαυρίλλα νά σιμώνη
 Σὰ σύγνεφο ποῦ μέσα του φωτιάς καί λάμπες χώνει.
 Ἔπειτα τ' ἄρματα θωρεῖ ὅπου τὸ φῶς φλογίζει,
 Καί τέλος ἀμετροὺς πεζοὺς κη' ἄλογα ξεχωρίζει.
- 10 Κ' εὐθὺς φωνάζει: «Ἀσκόνεται πολλὴ μαυρίλλα πέρα,
 Ὡ, πῶς ἀπλώνεται γοργὰ καί λάμπει 'ς τὸν ἀέρα!
 Νὰ, μιὰς ἐπλάκωσαν ἐχθροὶ, φθάνουν. Ἐτοιμασθῆτε,
 Ἀδράξτε' ὅλοι τ' ἄρματα, 'ς τοὺς τοίχους ἀναιθῆτε!»
 Σέρνει βαρύτερη φωνὴ καί λέει. «Καίρὸς δὲ μένει,
 Συμμαζώχθητε γλίγωρα, τρέξετε ἀρματοῦμένοι.
 Νὰ ἐφθασαν' ὁ κορνακτὸς ἀπλώνει, πλησιάζει
 Καί σὰν κατάχνια τρομερὴ τὸν οὐρανὸ σκεπάζει!»
- 11 Γέροι, γυναῖκες, καί παιδιὰ ποῦ δύναμι δέν ἔχουν,
 Γιὰ νά σωθοῦν ὀλότρεμοὶ μέσ' τὰ τζαμιά τους τρέχουν.
 Οἱ ἄνδρες ὅλοι τ' ἄρματα φουκτώνουν, καί πηγαίνουν
 Πολλοὶ 'ς ταῖς πύλαις, καί πολλοὶ 'ς τοὺς τοίχους ἀναιθαίνουν.
 Ὁ βασιλεὺς ἀκούρατος τρέχει παντοῦ, θαρρύνει
 Ἡλεμιστὰδες καί ἀρχηγούς, ταῖς προσταχταῖς του δίνει,
 Καί ἀφοῦ τὰ πάντα ἐπρόβλεψε σὲ ψηλὸν πύργο ἀνέβη
 Ποῦ σὲ δύο πύλαις μεταξὺ τῆ χώρα προστατεύει,
 Ὅθεν, 'ς τὴ μέση τοῦ στρατοῦ ἔβρισκόμενος ἐθώρει
 Ἀπὸ μακριὰ ταῖς λαγκαδιαῖς, τὰ πλάγια καί τὰ ὄρη.
 Τὴν Ἑρμιανὴν ἐκεῖ καλεῖ, τὴν εὐμορφη Ἑρμιανία.
 Ἀφοῦ τὴν Ἀντιόχεια, δίκῃ της βασιλεία
 Τῶν Χριστιανῶν ἐνίκησαν τ' ἄρματα, καί 'ς τὴ μάχη
 Ἐχασε τὸν πατέρα της κ' ἔμεινε αὐτὴ μονάχη,
 Τὴν ὀρφανοῦλα ὁ βασιλεὺς ἐπῆρε 'ς τὴν αἰλή του,
 Μὲ ἀγάπη τὴν ἀνάθρεψε, τὴν εἶχε σὰν παιδί του.
- 13 Εὐγῆκε ὡστόσο ἡ φοβερὴ Κλορίνθα ν' ἀπαντήσῃ
 Τοὺς Χριστιανούς ποῦ ἐσίμωναν, τὸν πόλεμο ν' ἀρχίσῃ.
 Ἐμπρός ἀπ' ὅλους ἔτρεχε, κη' ὁ Ἀργάντης εἰς μία χῶσι
 Κρυμμένος ἦτον, ἔτοιμος βοήθεια νά τῆς δώσῃ.
 Ἦ κόρη ἀνάθει ταῖς καρδιαῖς ὄλων ὀλόγυρά της
 Μὲ γενναίους λόγους, καί μ' αὐτὴ τὴν ἀφοδὴ θωροῖα της.
 Τοὺς λέει: «Μὲ κατορθώματα ἀνήκουστης ἀνδρείας
 Πρέπει νά θεμελιώσωμε τὴν τύχη τῆς Ἀσίας.»
- 14 Κ' ἐνῶ μιλεῖ, ἀγνάντια της, ὄχι μακριὰ ξανοίγει
 Μεγάλον τάγμα Χριστιανῶν ποῦ εὐγῆκε 'ς τὸ κυνήγι.
 Ἀπὸ τὰ πλοῦσια ἐγύριζε σιματινὰ λιβάδια
 Βίς τὸν στρατὸν γεννήματα φέρωντας καί κοπάδια.

- Ῥίχνεται ἡ κόρη ἐπάνω τους, καὶ κατ' αὐτῆς ὀρμάει
 Ὁ στρατηγός τους, ποῦ θωρεῖ πόσον αὐτὴ τολμάει·
 Γάρδος καλεῖται, φοβερός πολεμιστῆς ἐγένη,
 Ἀλλὰ δὲν ἔχει δύναμι ν' ἀντισταθῆ ἔς ἐκείνη,
- 15 Καὶ μὲ τὸ πρῶτο κτύπημα κάτου ἔπεσε ἔς τὸ χῶμα
 Κ' εἶδαν τὰ δύο στρατεύματα τὸ ματωμένο σῶμα.
 Τὰ πλήθη τῶν ἀγαρηνῶν χαρούμενα φωνάζουν,
 Γιατί καλὸ προμήνυμα τῆς νίκης τὸ λογιάζουν.
 Κατὰ τῶν ἄλλων Ῥίχνεται μὲ τ' ἄλογο ποῦ ἀφρίζει
 Ἡ κόρη, καὶ τὸ χέρι της ἀμυστρα χέρια ἀξίζει.
 Τὰ βήματά της ἀκολουθοῦν μὲ θάρρος οἱ ὀδικοί της
 Ὅτ' ὁ δρόμο ποῦ τοὺς ἀνοίξε τ' ἀνίκητο σπαθί της.
- 16 Οἱ Χριστιανοὶ τὰ λάφυρα ποῦ ἔπῃραν τῆς ἀφήνου
 Καὶ ἀγάλι ἀγάλι τακτικὰ πισωπατοῦν καὶ κλίνουν,
 Ὅστε ποῦ συμμαζώνονται ἔς ἐνὸς βουνοῦ τῆ βράχη,
 Ὅπου ἤμποροῦν καλλίτερα ν' ἀντισταθοῦν ἔς τὴ μάχη.
 Τότε, καθὼς ὁ κεραυνὸς πέφτει ἀπ' τὰ νέφη κάτου
 Ὁ ἀνδρεῖος Ταγκρέδης ὤρμησε μ' ὄλο τὸ στράτευμά του.
- 17 Μὲ τόσο θάρρος τὸ σπαθὶ βαστάει, μὲ τόση χάρι,
 Μὲ τόσην τόλμη προχωρεῖ τῶμορφο παλληκάρι,
 Ὅστε ψηλάθε ὁ βασιλιάς κυττώντάς τον θαυμάζει,
 Ὅτ' εἶν' ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν λογιάζει,
 Καὶ λέει τῆς κόρης π' ἄρχισε νὰ χάνη τὴ μιλιὰ της,
 Τόσο κτυποῦσε δυνατὰ ἔς τὸ στήθος ἡ καρδιά της·
- 18 «Σὺ ἐγνώρισες τοὺς Χριστιανοὺς, ποῖος εἶναι, πῆες μου, ὁ νέος
 Αὐτὸς ποῦ τόσο τολμηρὸς φαίνεται καὶ γενναῖος; »
 Βαστάει ἡ κόρη μετὰ βίας τὰ δάκρυα καὶ τὴ θλίψη,
 Ἀλλὰ τὴ λαύρα τῆς καρδιᾶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ κρύψῃ.
- 19 Μὲ λόγους μίσους προσπαθεῖ τὸ τρυφερὸ κοράσι
 Ἄλλο πολὺ γλυκότερο αἶσθημα νὰ σκεπάσῃ,
 Κη' αὖ ὀμιλένα, τ' ἀποκρίνεται, καὶ πῶς νὰ μὴ γνωρίζω
 Αὐτὸν ποῦ μ' ἐκατήντησε ἔς τὰ ξένα νὰ γυρίζω;
 Ποτὲ νὰ μ' εἶχε τὸν ἰδῶ καθὼς συχνὰ τὸν εἶδα
 Φόνους νὰ σπέρνῃ κ' αἵματα τῆ μαύρη μου πατρίδα·
 Ὄ! πόσον ἀσπλαχνα κτυπᾷ, καὶ τὴν πληγὴ ποῦ κἀνει
 Οὔτε βοήθεια μαγικὴ γιατρύει, οὔτε βοτάνι.
- 20 Ὁ ἀνδρεῖος Ταγκρέδης εἶν' αὐτός. Διατὶ ἀλυσσωμένος
 Δὲν βρίσκεται ἔς τὰ χέρια μου ἔς ἐμένα ὑποταγμένος!
 Καὶ ζωντανὸν τὸν ἤθελα τοὺς πόνοὺς νὰ ἐγδικήσω
 Ποῦ μ' ἔδωσε, καὶ τῆς ψυχῆς τὴ φλόγα νὰ δροσίσω! »

- Ἐτὸ εἶπε ἀμαστενάζοντας, κη' ὅποιος τὴν ἀγρυκοῦσε
 Ἦ ἀμφίβουλα τὰ λόγια τῆς ἀλλοιώτικα νοοῦσε.
- 21 Ὅστόσο τρέχει ἡ φοβερὴ Κλαρίνδα ν' ἀπαντήσῃ
 Τὸν νέον Ταγκρέδη πῶρχεται μ' αὐτὸν νὰ πολεμήσῃ.
 Μ' ὀργὴ ἐκτύπησαν κ' οἱ δυὸ ἔς τῆς κεφαλῆς τὰ μέρη
 Καὶ συντριμμένα σίδηρα ἐσκόρπισαν ἔς τ' ἄερι.
 Ἀλλ' αὐτὸς τόσο δυνατὰ ἐκτύπησε τὴν νέα
 Ὅπου μακριὰ τῆς ἐρόψε τὴν περιεσφαλαία,
 Κ' ἐνάερα κυματίζοντας τὰ ὀλόχρυσα μαλλιά της
 Ἐλαμψε ἔς τὸ στρατόπεδο σὰν ἥλιος ἡ εὐμορφιά της.
- 22 Σπιθοβολοῦν τὰ μάτια τῆς ἀπὸ θυμὸ ἀγκυμμένα,
 Ἀλλὰ καὶ μέσα ἔς τὸ θυμὸ γλυκὰ χαριτωμένα.
 «Τί συλλογιέσαι; τί κυττᾷς; ποῦ μὲ τὸν νοῦ γυρίζεις;
 Ἦ ἀγαπημένο πρόσωπο, Ταγκρέδη, δὲν γνωρίζεις;
 Ἀυτὴ εἶν' ἡ κόρη π' ἀγαπᾷς, τὴν εἶδες νὰ δροσίσῃ
 Τὸ φλογισμένο μέτωπο ἔς τὴν κρυσταλένια βρούσι.»
- 23 Ἀυτὸς, ποῦ τὴν ἀρματωσιὰ καὶ τὴν ζωγραφισμένην
 Ἀσπίδα τὸτ' ἐγνώρισε, σὰν πεθαμμένος μένει.
 Ὅπως καλλίτερα ἔμπορεῖ σκεπάσει τὸ κεφάλι
 Καὶ ἀπάνου του μὲ τὸ σπαθὶ Ῥίχνεται ἡ κόρη πάλι.
 Ὁ νέος τραδιέται, στρέφεται γοργὰ καὶ ἄλλοῦ ζαμώνει,
 Ἄλλους τ' ἀνδρῖκιο χέρι του βίπτει καὶ θανατώνει,
 Ἀλλὰ ξεφεύγει τὴν ὀρμὴ τῆς κόρης, ποῦ τὸν κράζει
 Στὴν μάχη φοβερίζοντας, καὶ, Στάσου, τοῦ φωνάζει.
- 24 Τὸν φθάνει, ἀλλὰ τοὺς κτύπους τῆς ἐκείνος δὲν ψηφάει,
 Κη' ὄχι τὴν κόψι τοῦ σπαθιοῦ, τὰ μάτια τῆς κυττάει,
 Καὶ λέει: «Ἦ ἄπονα χέρια τῆς ποτὲ δὲ μὲ λαβώνουν,
 Τὰ κάλλη τοῦ προσώπου τῆς αὐτὰ μὲ θανατώνουν.»
- 25 Ἄν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀσπλαχνη τίποτε δὲν ἐλπίζει,
 Νὰ τῆς εἰπῇ τοὺς πόθους του τέλος ἀποφασίζει.
 Τῆς λέγει: «Μίσος τρομερὸ τρέφεις γιὰ μὲ ἔς τὸ στήθος.
 Ἄν μὲ θωρῆς μόνον ἐχθρὸν μέσα σὲ τόσο πλῆθος
 Ἐλα παράμερα λοιπὸν οἱ δυὸ νὰ κτυπηθοῦμε
 Καὶ ποῖος ἀξίζει ἔς τ' ἄρματα περισσότερο νὰ ἰδοῦμε.»
- 26 Τὴν πρότασί του δέχεται καὶ δὲν φροντίζει ἡ νέα.
 Ἄν τρέχῃ κίνδυνο χωρὶς τὴν περιεσφαλαία·
 Κ' εὐθὺς κινοῦν ἡ κορασιὰ κη' ὁ νέος ὁ ἐρωτευμένος
 Αὐτὴ μὲ τόλμη φοβερὴ κ' ἐκείνος τρομασμένος.
 «Στάσου, τῆς λέγει, τὸ σπαθὶ ἄς βάλωμε ἔς τὴ θήκη
 Ὅστε νὰποφασίσωμε τῆς μάχης τὴ συνθήκη.»

- 27 'Ετσ' εἶπε κ' ἐσταμάτησε· πλέον τολμηρὸς ἐγένη
Γιατὶ τὸ πάθος τὸν κεντᾶ καὶ δύναμι τοῦ δίνει.
«Ἐσὺ τὸ αἷμά μου διψᾷ, τῆς λέγει, νὰ, ἐγδικήσου
Βγάλε τούτη τὴν ἀχαρὴ καρδιά σου νὰ δική σου.
- 28 Ἴδου τὸ θώρακα πετῶ, καὶ ἀκίνητος ἐμπρὸς σου
Ὁλόγουμο τὸ στῆθός μου προσφέρει 'ς τὸ θυμό σου!»
Κ' ἐνῶ τὸν πόνο τῆς καρδιάς θέλει νὰ ξεθυμάνη
Μὲ μιᾶς ἐχθρῶν καὶ Χριστιανῶν πλῆθος μεγάλο φθάνει.
- 29 Οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς δευτέρους μὲ ὀρμὴ κυνηγημένοι
Γιὰ φόβο, ἢ γιὰ στρατήγημα ἔφευγαν τρομασμένοι.
Θωρῶντας ἕνας Χριστιανὸς τὰ ὀλόχρυσά μαλλιὰ τῆς
Π' ὄλα λυτὰ ἐκυμάτιζαν εἰς τὴν ἀρματωσιά τῆς,
Ὅπισω τῆς ἐπέρασε καὶ ἀσκόνοντας τὸ χέρι
Ἄσπλαχνα τὴν ἐκτύπησε 'ς τῆς κεφαλῆς τὰ μέρη.
Σέρνει ὁ Ταγκρέδης μιὰ φωνή, καὶ ὀρμῶντας ἐμπροστά του
Μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ ἐπρόλαβε τὸν κτύπο τοῦ θανάτου,
- 30 Ποῦ τὸ λαιμὸ τῆς ἐγγίξε 'ς τοῦ θώρακος τὸ δέμα
Καὶ τὰ ξανθὰ τῆς τὰ μαλλιὰ ἐβράντισε τὸ αἷμα,
Κη' ὄλα ἐκοκκίνησαν καθὼς χρυσάφι κοκκινίζει
Ὅταν τεχνίτης μὲ λαμπρὰ ρουμπίνια τὸ στολίζει.
Βλέπει τῆς κόρης τὴν πληγὴν ὁ νέος ἀνδρειωμένος
Κ' ἐπάνου 'ς τὸν σκληρόκαρδο χύνεται θυμωμένος.
- 31 Χωρὶς ὀπίσω νὰ στραφῆ ῥίχνεται τοῦτος πέρα,
Κατόπι ὁ ἄλλος, καὶ πετοῦν σὰ βέλη 'ς τὸν ἀέρα.
Ἡ κόρη δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ,
Καὶ τοὺς δίκους τῆς ἴψευγαν ἔτρεξε ν' ἀπαντήσῃ.
Δείχνει τὸ πρόσωπο, κτυπᾷ, φεύγει, γυρίζει πάλι,
Ἐμπρὸς, ὀπίσω ῥίχνεται σὲ μιὰ μεριά καὶ 'ς ἄλλη!
- 32 Ἐτσ' εἰς μεγάλη λαγκαδιὰ ταῦρος ἀγριωμένος
Ποῦ τρέχει ἀπ' ἀναρίθμητα σκυλιὰ κυνηγημένος,
Ἄν στρέψῃ καὶ τὰ κέρατα τοὺς δείξῃ σταματῶντων
Ἄν φύγῃ τολμηρότερα κατόπι τοῦ πηγαινίου.
Ἡ κόρη τὴν ἀσπίδα τῆς φεύγοντας ἀναβιάζει
Καὶ τὴν γυμνὴ τῆς κεφαλὴ ὀπίσωθε σκεπάζει
Καθὼς ὅταν 'ς τ' ἀράπικο παιγνίδι αὐτοὶ ποῦ τρέχουν
Σκεπάζονται, καὶ φεύγοντες νὰ φυλακτοῦν προσέχουν.
- 33 Ὅσῳσὸ τοῦτοι φεύγοντες, κ' ἐκεῖνοι κυνηγῶντες
Σιμὰ 'ς τὰ τείχη τὰ ψηλὰ ἔφθασαν πολεμῶντες,
Ὅταν μὲ μιᾶς οἱ ἀγαρηνοὶ βαρυὰ φωνὴ σηκώνουν,
Γυρίζουν, καὶ πισώπλατα τοὺς Χριστιανοὺς λαβῶνουν·

- Κη' ὁ Ἀργάντης καταβαίνωντας ἀπὸ τὰ ὄρη κάτου
34 Προβαίνει ξάφνου ἀγνάντια τοὺς μ' ὄλο τὸ στρατεύμα του,
Κ' ἐμπρὸς ἀπ' ὄλους ἔρχεται· πρώτη κτυπιὰ ποῦ δίνει
Ἄλογο καὶ πολεμιστὴ κάτου νεκροὺς ἀφίνει.
Κη' ἄλλους ἐσκότωσε πολλοὺς, ἀλλὰ 'ς τ' ἀνδρῖοιο χέρι
Συντρίφθη τὸ κοντάρι τοῦ κ' ἐσχόρπισε 'ς τ' ἀέρι.
Φουκτώνει τότε τὸ σπαθὶ κη' ὅπου μ' αὐτὸ ξαμῶσει
Ἄπανα ῥίχτει κατὰ γῆς, λαβῶνει ἂν δὲν σκοτώσῃ.
- 35 Ἡ ἀνδρεία Κλορίνδα δευτέρη δὲν ἔμεινε 'ς τὴν μάχη,
Καὶ τὸν Ἀρδέλιο ἐσκότωσε μὲ μιὰ κτυπιὰ μονάχη·
Γέρος αὐτὸς, καὶ ἀδάμαστος ἦτον 'ς τὰ γερατικά του,
Ἄλλ' οὐτ' ἡ ἀνδρεία τὸν ἔσωσε, οὔτε τὰ δυὸ παιδιὰ του·
Ὁ πρῶτός τους ὁ Ἄλκάνδρος πολὺ βαρυὰ ἐπληγώθη,
Καὶ ὁ Πολυφέρης μεταβιάς παλεύοντας ἐσώθη.
- 36 Ἄλλ' ὁ Ταγκρέδης ποῦ θωρεῖ ἀδύνατο νὰ φθάσῃ
Αὐτὸν ποῦ μ' ἄλογο γοργὸ τὸν εἶχε ξαπεράσει,
Κυττάζει ὀπίσω καὶ πολὺ βλέπει προχωρημένους
Τοὺς ἐδικούς του ἀπ' ἀμετροὺς ἐχθροὺς τριγυρισμένους·
Καὶ στρέφει εὐθὺς εἰς τὴν στιγμὴν ποῦ ἐνώθηκε μ' ἐκείνους
Τὸ τάγμα ποῦ νὰ πάντοτε τὸ πρῶτο 'ς τοὺς κινδύνους,
- 37 Τὸ τάγμα τοῦ περίφημου Δουδῶνη, ποῦ βραβεῖον
Ἔχει παντοῦ τὸν θρίαμβον, τὸ τάγμα τῶν ἀνδρείων.
Καὶ ὁ Ῥινάλδος τολμηρὸς πολεμιστῆς, γενναῖος,
Ἄπ' ὄλους δυνατώτερος, ἀπ' ὄλους πλέον ὠραίος
Ἐμπρὸς ἀπ' ὄλαις ταῖς γραμμαῖς τόσο γοργὰ πετοῦσε
Ποῦ 'ς τὴν ὀρμὴ, τὸν ἀνεμο, τὴν ἀστραπὴ ἐνικύσσει.
Ἡ Ἐρμινία μόλις θωρεῖ 'ς τὴ γαλανὴ σημαία
Τ' ἀετοῦ τὰ κάτασπρα φτερά, στρέφει 'ς τὸν βασιλέα.
Ὅπου τὸν νέο πολεμιστὴ μὲ θαυμασμὸ κυττάζει,
Καὶ, «Ἴδου, τοῦ λέγει, ὁ ἀκίνητος ποῦ κάθε ἀνδρεῖον δαμάζει.
- 38 Ἀκόμη μέσα 'ς τὸν ἀνθὸ τῆς νειότης καὶ 'ς τὴ χάρι
Ὁ πρῶτος εἶναι 'ς τὸ σπαθὶ, ὁ πρῶτος 'ς τὸ κοντάρι·
Κη' ἂν ἄλλους ἔξῃ σὰν αὐτὸν εἶχαν οἱ ἐχθροὶ μαζ' ἡ τους
Ναί, ἦθελ' εἶναι σήμερον ὄλ' ἡ Συρία δική τους,
Καθὼς τὰ τόσα κη' ἀμετρα βασίλεια ποῦ κυττάει
Ὁ ἥλιος καὶ προβαίνοντας τὰ πρωτοχαιρετάει·
Καὶ ὁ Νεῖλος ἀνωφέλευτα γι' αὐτοὺς ἠθέλε κρύψει
Τὴν μυστικὴ του κεφαλὴ μὲς τ' οὐρανοῦ τὰ ὕψη!
- 39 Ῥινάλδος ὀνομάζεται, καὶ οἱ πύργοι, 'ς τὴν ὀργὴν του
Πλεῖο ἀπὸ πολεμιά μηχανὴν τρέμουν τὴ δύναμί του.

- Γύρισε τώρα, κύτταξε 'ς τὸ μέρος ποῦ ἀντικρύζει
 Αὐτὸν ποῦ χρυσοπράσινη ἀρματωσιά στολίζει·
 Εἶν' ὁ Δουδώνης, ὀδηγεῖ τὸ τάγμα ποῦ σιμώνει,
 Καὶ ἀγκαλιὰ γέρος, φοβερὸ εἶν' τὸ σπαθί ποῦ ζώνει.
- 40 Αὐτὸς ὁ μεγαλόσωμὸς κατὰμαυρα ἔντυμνος
 Εἶν' ὁ Γερνάνδος, Νορβεγὸς πρίγκιπας ἀνδρειωμένος,
 Ἄλλ' ὑπερήφανος πολὺ, καὶ ἡ τόση ἀγερωγίχ
 Τῶν ἔργων τῆς ἀνδρείας του μικραίνει τὴν ἀξία.
 Ἐκεῖν' οἱ δυὸ ποῦ προχωροῦν τόσο στενὰ ἐνωμένοι
 Μὲ κάτασπρα στολισματὰ, καὶ κάτασπρα ἔντυμοι,
 Εἶν' ἔν' ἀνδρόγυνο πιστὸ, Ὀδοάρδος καὶ Γυλδίππη·
 Δύναμεις, χάρις, εὐμορφιά, τίποτε δὲν τοὺς λείπει.»
- 41 Κ' ἐνῶ ἔμιλουσαν ἔβλεπαν 'ς τοὺς τοίχους ἀποκάτου
 Ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰν κεραυνοὺς τοὺς κτύπους τοῦ θανάτου.
 Γιατί ὁ Τυγκρέδης ποῦ μαζῆ μὲ τὸν Ῥινάλδο ὤρμησαν
 Τὸν κύκλο τῶν Ἀγαρηνῶν ὅλο μὲ μιὰ ἐσκοπήσαν,
 Καὶ φθάνοντας ἐκεῖ γοργὰ τὸ τάγμα τοῦ Δουδώνη
 Ἐβγινε ἡ μάχη πλειὸ φρικτὴ κ' ἐπλήθειαν οἱ φόνου.
 Κη' ὁ Ἀργάντης, ὁ ὑπερήφανος Ἀργάντης, δὲν βαστάζει
 Τοῦ νέου Ῥινάλδου τὴν ὀρμὴ, ποῦ κάτου τὸν πετάζει·
- 42 Κη' ἀδελφὸς ἴσως ν' ἀσκωθῆ δὲν ἤθελε ἠμπορέσει
 Ἄν τοῦ Ῥινάλδου τ' ἄλογο 'ς τὴν γῆν δὲν εἶχε πέσει,
 Καὶ τὸ ποδάρι πέφτοντας τοῦ ἐπλάκωσεν εἰς τρόπο
 Ποῦ δὲν ἐλευθερώθηκε χωρὶς μεγάλον κόπο.
 Οἱ Ἀγαρηνοὶ γιὰ νὰ σωθοῦν κατὰ τὴ χώρα τρέχουν·
 Ἡ ἀνδρεία Κλορίδα, καὶ μ' αὐτὴν ὁ Ἀργάντης, μόνου ἀντέχουν·
- 43 Εἰς τὴν ὀρμὴ ποῦ ὀπίσω τους ὡσὰν πλημμύρα αὐξάνει
 Στέλουν ἀσάλευτοι, κτυποῦν οἱ δυὸ μαζῆ ἐνωμένοι.
 Ἄλλ' ὁ Δουδώνης τοὺς ἐχθροὺς ποῦ φεύγουν κυνηγᾷ
 Καὶ τοῦ Τιγράνη μιὰ σπαθιά τόσο βαρὺ κτυπᾷ
 Ὅπου μὲ μιὰς τὸν ἔβριψε χωρὶς κεφάλι κάτου·
- 44 Τὸν Ἀλμαζάρ δὲν ὠφελεῖ ἡ πλοῦσι ἀρματωσιά του,
 Οὔτε τὸν ἄμοιρο Κορβάν ἡ περικεφαλαία
 Ποῦ τῷζονε τὴν κεφαλή, τόσο λαμπρὴ καὶ ὠραία.
 Ἐστὴν ῥάχη πιασκέφαλα τέτοια πληγὴ τοὺς κάνει
 Ποῦ τὸ σπαθί 'ς τὸ πρόσωπο 'ς τὸ στήθος τοὺς ἐφάνη.
 Καὶ ἀκούραστο τὸ χέρι του τοὺς κτύπους δευτερώνει,
 Τὸν Ἀμουράτ, τὸν Ἀλμανζόρ, τὸν Μεχεμέτ σκοτώνει·
 Κη' αὐτὸς ὁ Ἀργάντης δὲν ἔμπορεῖ βῆμα νὰ προχωρήσῃ
 Γιατί φοβᾶται ὀπίσω του τέτοιον ἐχθρὸ ν' ἀφήσῃ.

- 45 Αἰσθάνεται μὲς τὴν καρδιά φλόγα θυμοῦ ἀναμμένη,
 Καὶ τότε ἔμπρὸς ἀργαπατεῖ, καὶ τότε σταματᾷνε.
 Ὅταν αἰφνῆδιὰ στρέφοντας τὴν ὄψι 'ς τὸν ἐχθρὸ του
 Μ' ὀρμὴ κτυπᾷ καὶ τὸ σπαθί βυθίζει 'ς τὸ πλευρὸ του.
 Ὁ στρατηγὸς τῶν Χριστιανῶν πέφτει σφαιμμένος κάτου
 Καὶ ἀπλώνεται 'ς τὰ μᾶτια του ὕπνος βαρὺς θανάτου.
- 46 Μὲ βία τ' ἀνοίγει τρεῖς φορὰς γιὰ ν' ἀποχαιρέτησῃ
 Τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου προτοῦ τὸν κόσμον ἀφήσῃ.
 Ἐτὰ χέρια ἀντιστυλώνονται ν' ἀσκώσῃ τὸ κεφάλι,
 Καὶ ξαναπέφτει κατὰ γῆς χωρὶς ἑμιλίαν νὰ βγάλλῃ.
 Σκεπάζει μαῦρο σύγγερα τὰ μᾶτια τὰ σδυμένα,
 Καὶ ἀπλώνονται τὰ μέλη του ψυχρὰ καὶ νεκρωμένα.
 Τὸ ματωμένο λείψανον ὁ Ἀργάντης δὲν κυττάζει,
 Φεύγει, καὶ τρέχοντας μὲ ὀρμὴ 'ς τοὺς Χριστιανοὺς φωνάζει :
- 47 «Τὸ σπαθί τοῦτο, στρατηγοί, ποῦ βλέπετ' ἔμπροστά σας
 Ἐχθρὸς τὸ ἔλαβα, λαμπρὸ δῶρο τοῦ βασιλιᾶ σας.
 Πέτε του πόσο δυνατὴ ἐδείχθηκε ἡ βικρὴ του,
 Πῶς τὸ μεταχειρίστηκα γιὰ νὰ χαρῆ ἡ ψυχὴ του·
 Καὶ ὅτι γλίγωρα κη' αὐτὸς θέλει τὸ δοκιμάσει,
 Κη' ἂν φύγῃ ἄλλου, τὸ χέρι μου παντοῦ θέλει τὸν φθάσει.»
- 48 Τοῦτα τὰ λόγια ταῖς καρδιαῖς τῶν Χριστιανῶν ἀνάβουν
 Κη' ὅλοι πετιῶνται ἀπάνω του ἐγδίκησι νὰ λάβουν·
 Ἄλλ' αὐτὸς ἔφυγε γοργὰ, καὶ μὲ τὸ στρατεύμα του
 Ὅλοι ἐνωμένοι ἐσώθησαν 'ς τοὺς τοίχους ἀποκάτου.
- 49 Ψηλάθε τότε νὰ κτυποῦν ὅλοι μὲ μιὰς ἀρχίζουν,
 Σωρὸς ἡ πέτρες ῥοβολοῦν, βέλη παντοῦ σφυρίζουν.
 Οἱ Χριστιανοὶ τὸν κίνδυνον βλέπουν καὶ σταματᾷνουν,
 Οἱ ἐχθροὶ δὲ χάνουν μιὰ στιγμὴ καὶ μὲς τὴν χώρα μπαίνουν.
 Ἄλλ' ὁ Ῥινάλδος ὅπου ἀργὰ τὸ πόδι του ἐδυνήθη
 Νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπ' τ' ἄλογο, ἐκεῖ μ' ὀρμὴν ἐχύθη.
- 50 Τοῦ ἀνδρείου Δουδώνη τὸν φονιά ἤθελε ν' ἀπαντήσῃ
 Νὰ κάμῃ ἐγδίκησι φρικτὴ, τὸ αἷμά του νὰ χύσῃ·
 Στους ἐδικούς του ἐφώνασε μὲ ὀργή: «Τί καρτερεῖτε ;
 Τοῦ στρατηγοῦ τὸν θάνατον γιὰτί δὲν ἐγδικεῖτε ;
 Δὲν ἀγρυπνεῖτε ; ἐγδίκησι τὸ αἷμά του φωνάζει,
 Καὶ τῆς ψυχῆς σας τὴν ὀργὴ τοῦχος λεπτὸς δαμάζει ;
 Κη' ἂν ἦτον σιδερόκτιστος ἡ κόψι τοῦ σπαθιοῦ σας
 Ὅθ' φθίσῃ σὰν τὴν ἀστραπὴ μὲς τὴν φωλιά τοῦ ἐχθροῦ σας.
 Λοιπὸν ὀρμηθετε ! » Κ' ἔμπρὸς ἀπ' ὅλους τοὺς κινεῖ,
 Λιθάριον, βέλη, σίδερα, τίποτε δὲν ψηφᾷ.

- 52 Σειώντας μ' ὄργη τὴν κεφαλὴν, τὸ πρόσωπο σηκώνει
 Τόσο ἀφοβὰ καὶ τολμηρὰ, ποῦ ταῖς καρδιαῖς παγώνει
 Καὶ αὐτῶν ποῦ μέσ' τῆ δυνατῆ χώρα κατακλεισμένοι
 Τὸν φοβερὸ πολεμιστὴ κυττάζου τρομασμένοι.
 Κ' ἐνῶ αὐτὸς ἄλλους κεντᾶ καὶ ἄλλους φοβερίζει
 Φθάνει ἕνας ποῦ τὸ κίνημα τ' ἀστόχαστο ἐμποδίζει.
 Εἶν' ὁ Σεγέρος, τοῦ ἀρχηγοῦ πιστὸς ἀποσταλμένος
 Ταῖς προσταγαῖς του νὰ ἐκτελῆ μὲ θάρρος μαθημένος.
- 53 Τὴν τόλμη τους κατηγορεῖ· τοὺς λέγει: «Τραβηχθῆτε,
 Τόπος δὲν εἶναι καὶ καιρὸς ποῖοι εἴσθε νὰ δειχθῆτε.»
 Μένει ὁ Ρινάλδος σιωπηλὸς καὶ κρύβει τὸ θυμὸ του,
 Ἄλλὰ τὴ λάυρα τῆς ψυχῆς δείχνει τὸ πρόσωπό του.
- 54 Στρέφουν ὀπίσω οἱ Χριστιανοὶ ὄλοι μαζῆ, μὲ τάξι,
 Καὶ δὲν τολμάει 'ς τὸ δρόμο τους κἀνεὶς νὰ τοὺς πειράξῃ.
 Τὸ τάγμα τοῦ περίφημου Δουδῶνη νὰ τιμήσῃ
 Τὸ λειψανὸ του ἐκίνησε, νὰ τ' ἀποχαιρετήσῃ.
 Σηκώνουν φίλοι τῆς καρδιαῖς τὸ ματωμένο σῶμα
 Καὶ τ' ἀπηθῶνουν σπλαχνικὰ 'ς τὸ νεκρικό του στρώμα.
 Ὡστόσο ἀπ' ἔρημη κορφή ὁ στρατηγὸς κυττάζει
 Τὴν χώρα, καὶ τὴν θέσι τῆς μὲ προσοχὴ ἐξετάζει.
- 55 Εἶναι ἡ θεία χώρα μεταξύ σὲ δυὸ βουνα· μεγάλο
 Τὸ ἕνα καὶ ὑψηλότερο, ἀγνάντια του τὸ ἄλλο.
 Μία λαγκαδιὰ ποῦ ἀπλώνεται καταμεσῆς τὴν σχίζει
 Κ' ἐν' ἀπὸ τ' ἄλλο σύρριζα τὰ δυὸ βουνα χωρίζει.
 Στὰ τρία πλευρὰ τῆς ἔξωθε δύσβατος εἶν' ὁ τόπος
 Τὸ τέταρτο ἀναιθαίνεται καὶ δὲν γρυκιέται ὁ κόπος.
 Ἄλλ' ἕνα περιτείχισμα ὑψηλότατο φυλάει
 Τὸ χαμηλότερο πλευρὸ ποῦ τὸν βορηᾶ κυττάει.
- 56 Ἡ χώρα μέσα δροσεραῖς βρύσας καὶ λίμνας ἔχει,
 Καὶ εἰς μέρη διάφορα δοχοῦς γιὰ τὸ νερὸ ποῦ βρέχει.
 Ἄλλὰ ξερὸς ὀλόγυμνος κάμπος τὴν περιζώνει
 Ὅπου νερὸ δὲ φαίνεται, χόρτο δὲν ξεφυτρώνει.
 Μόνον ἐκεῖθε μακριὰ ὡς ἔξῃ μίλια, κάτου,
 Λόγγος φρικτὸς, φαρμακερὸς ἀπλώνει τὰ κλαδιά του.
 Ἄπ' ὅθεν τῆς γλυκιᾶς αὐγῆς ἡ ἀκτίνες πρωτοδρέχουν
 Τοῦ Ἰορδάνη τὰ νερὰ εὐωδιασμένα τρέχουν.
- 57 Στὴν δύσιν ἡ ἀκρογιαλιὰς τῆς μεσογείου, κατόπι
 Τῆς Σαμαρείας εἰς τὸ βορηᾶ καὶ τῆς Βεθὲλ οἱ τόποι,
 Ὅπου εἶχαν εἰδῶλα χρυσᾶ, καὶ ἀπὸ τὰ νότια μέρη
 Ἡ θεία Βηθλεὲμ ποῦ ἐδέχθηκε τῶν οὐρανῶν τ' ἀστέρι.

- 58 Ἐνῶ ψηλάθε ὁ στρατηγὸς τῆς χώρας ἐκυττοῦσε
 Τὴν θέσι καὶ τοὺς διάφορους πύργους, κ' ἐμελετοῦσε
 Ἀπὸ ποῖο μέρος ἔπρεπε μὲ τὸν στρατὸν νὰ ὀρμήσῃ
 Γιὰ νὰ ἔμπορῃ εὐκολώτερον τοὺς τοίχους νὰ κτυπήσῃ,
 Ἡ Ἑρμινία τὸν ἔξάνοιξε κ' εἶπε τοῦ βασιλέως:
 «Εἶν' ὁ ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν ἐκεῖνος ὁ γενναῖος
 Ποῦ μὲ ἔπκρσι βασιλικὴ καὶ πορφυροντυμένος,
 Νὰ βαστάῃ σκῆπτρο καὶ σπαθὶ φαίνεται γεννημένος.
 Μὰ τὴν ἀλήθεια ἴσῃν αὐτὸν κἀνεὶς δὲ γνωρίζει
 Πῶς τοὺς λαοὺς νὰ κυβερνᾶ, καὶ πῶς νὰ τοὺς ὀρίξῃ.
 Πολεμιστῆς καὶ στρατηγός, ἡ πόλεμᾶ ἡ προσταζει.
 Ἐνας δὲν εἶναι μεταξύ σὲ τόσους νὰ τοῦ μοιάζει.
 Ὁ Ραϊμόνδος μοναχὸς 'ς τοῦ λόγου τὴν ἀξία,
 Κη' ὁ ἄνδρετος Ρινάλδος καὶ ὁ γνωστὸς Ταγκρέδης 'ς τὴν ἀνδρεία,
 Ὅταν ὀρμοῦν ἀτρόμακτα 'ς τὴ μέση τῶν κινδύνων,
 Ἴσως εἰς μέρος ἡμποροῦν νὰ συγκριθοῦν μ' ἐκεῖνον».
- 60 Τῆς ἀποκρίθῃ ὁ βασιλεὺς: «Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸν εἶδα
 Ὅταν ὡς πρέσβυ τῆς ἐκεῖ μ' ἔστειλεν ἡ πατρίδα.
 Ἦ ἕνα κονταροκτύπημα πολέμησε μὲ χάρι,
 Κ' ἦτον ἀκόμη νιούτζικο καὶ ἀγένειο παλληκᾶρι'
 Ἄλλ' ἡ ὄψι του, τὰ ἔργα του, τὰ μάτια ποῦ μιλούσαν
 Ἦ ἤθελε γίνεῖ ἕνα καιρὸ, ὀιμένα, ἐπρομηνοῦσαν
 Ἄληθινὸ προμήνυμα!» Γιὰ μιὰ στιγμή σιγάει,
 Κλίνει τὰ μάτια, κ' ἔπειτα τὰ ὑψώνει καὶ κυττάει.
 «Ποῖος εἶναι, πές μου, ὁ δεύτερος ποῦ βρίσκεται σιμὰ του
 Καὶ πορφυρένια σὰν αὐτὸν ἔχει τὴ φορεσιὰ του;
 Ἦ τὸ ἀνάστημα μικρότερος ἀλλὰ πολὺ τοῦ μοιάζει.»
 Κ' ἡ κόρη πάντοτ' ἔτοιμη 'ς ὅτι τὴν ἐξετάζει,
 «Ὁ Βαλδουῖνος εἶν' αὐτὸς, τοῦ λέγει, καὶ ἀδελφὸ του
 Τὸν δείχνουν πλέον τὰ ἔργα του παρὰ τὸ πρόσωπό του.
- 62 Κ' ἐκεῖνος ὁποῦ φαίνεται σὰν συμβουλαῖς νὰ δίνῃ,
 Καὶ στέκει 'ς τ' ἄλλο πλάγι του μὲ τόση ἐμπιστοσύνη;
 Εἶν' ὁ Ραϊμόνδος καὶ γι' αὐτὸν σ' εἶχα μιλήσει πάλι'
 Γέροντας πολυμήχανος μὲ φρόνησι μεγάλη'
 Καὶ δὲν ἤξεύρει ἐδῶ κἀνεὶς, ἡ Γάλλος ἡ Λατίνος
 Πολέμια στρατηγήματα νὰ ἔβρισκῃ σὰν ἐκεῖνος.
 Ὁ ἄλλος πῶχει ὀλόχρυσον τὴν περικεφαλαία
 Εἶν' ὁ Γουλλιέλμος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄγγλου βασιλέα.
- 63 Μαζῆ του ὁ Γέλφος σὰν αὐτὸν καὶ τοῦτος ἀνδρειωμένος,
 Μεγάλος εἰς τὴν γέννησι, 'ς τὰ πλούτη ἀναθρεμμένος

- Κ' εὐκολα τὴν ἐγνώρισα μέσα σὲ τόσο πλῆθος
 Ἄπο τοὺς ὄμους τοὺς χονδρούς καὶ ἀπὸ τὸ μέγα στήθος.
 Ἄλλὰ μ' ἐκείνους δὲν θάρῶ τὸν Βασμόνδο μόνον,
 Αὐτὸν ὅπου μ' ὄρφανεψε καὶ μ' ἀρπάξε τὸν θρόνον.»
- 64 Ἐνῶ μιλοῦν ὁ βασιλεὺς κ' ἡ κόρη ἡ πικραμένη
 Ὁ στρατηγὸς ταῖς προσταγαῖς νὰ δώσῃ καταβαίνει
 Θωρεῖ τὴν χώρα δυνατὴ, κη' ἀπαρτὴ τὴν νομίζει
 Ἄπο τὸ μέρος ποῦ ἠψηλὸς βράχος τὴν τριγυρίζει,
 Κη' ἀντίκρυα ἔς τὴ βορεινὴ θύρα ἔς τὸ σιάδι κάτω
 Ἄπλωσε μέρος τοῦ στρατοῦ μὲ τὰ σκηνώματά του,
 Κ' ἐπρόσταξ' ὄλους τοὺς λοιποὺς ἐμπρός νὰ προχωρήσουν
 Ἔως εἰς τὸ κάστρο τ' ἀκρινὸ κ' ἐκεῖ νὰ σταματήσουν.
- 65 Ἄλλ' ὁ στρατὸς ποῦ ἔμελλε τοὺς τοίχους νὰ κτυπήσῃ
 Τὸ τρίτο μόλις ἤμπορεῖ τῆς χώρας ν' ἀποκλείσῃ
 Καὶ ὁ στρατηγὸς μὴ θέλοντας ἐλεύθεροι νὰ μείνουν
 Οἱ δρόμοι ἀπ' ὅθεν ἤμποροῦν βοήθεια νὰ τοὺς δίνουν,
 Πολεμιστάδες δυνατοὺς ἔς ὅλα τὰ μέρη βάνει,
 Ἄστὰ ὄρη, ἔς τὰ περὶχωρα καὶ κάθε διάβα πιάνει.
- 66 Προστάζει τὰ σκηνώματ' ἄγρια νὰ περιφράξουν,
 Εἰς τοὺς ἐχθροὺς προχώματα καὶ λάκκους ν' ἀντιτάξουν.
 Καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἐπρόβλεψε, νὰ ξαναἰδῇ τὸ σῶμα
 Τοῦ ἀνδρείου Δουδῶνῃ ἐπιθυμεῖ πρὶν κατεβῆ ἔς τὸ χῶμα.
 Βρίσκει τὸν ἄξιον στρατηγὸν ἔς τὴν κλίνη τοῦ θανάτου,
 Κη' ἄμετρο πλῆθος Χριστιανῶν ποῦ κλείουν ὀλόγυρά του.
- 67 Τὸ μέγα νεκροκρέββατο εἶχαν ἐτοιμασμένο
 Οἱ ἐμπιστευμένοι φίλοι του, καὶ πλούσια στολισμένο.
 Ὅταν ἐπρόβαλ' ὁ ἀρχηγὸς κρότος βαρὺς ἐγένη,
 Καὶ ἔς τὸν ἀέρα ἀιτήχασαν τὰ κλάυματα καὶ οἱ θρήνοι.
 Ἄλλὰ ἔς τὰ βράθη τῆς καρδιᾶς αὐτὸς τὴν λύπη χώνει,
 Ἄστὸ ματωμένο λείψανο τὰ μάτια προσηλώνει
 Συλλογισμένος, σιωπηλὸς μένει, καὶ τέλος λέει:
- 68 «Ὅχι, δὲν πρέπει ἀνδρείκ' ψυχὴ ὁ κόσμος νὰ σὲ κλαίῃ
 Ἄν ἐδῶ ἐπέθανες, ἀλλοῦ ἀθάνατος θὰ γίνης
 Κ' ἐδῶ ἔς τὴν γῆν τὴ δόξα σου καὶ τὸ κομμὶ σου ἀφίνεις.
 Ὡσὼν στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἔζησες καὶ πεθαίνεις,
 Καὶ τώρα πλούσι' ἀνταμοιβὴ ἔς τὸν οὐρανὸ λαβαίνεις.»
- 69 Δὲν κλαῖμ' ἐμεῖς τὴν τύχη σου, ἀλλὰ τὴν ἐδικὴ μας,
 Γιατὶ μ' ἐσένα ἐχάσαμε τὴν πρώτη δύναμί μας.
 Ἄλλ' ἂν αὐτὸς, ποῦ Θάνατον ὁ κόσμος ἀνομάζει
 Ἐδῶ ἔς τὴν γῆν μίαν πρόσκαιρην βοήθεια μᾶς ἀρπάξει,

- Τώρα ἤμπορεῖς οὐράνια βοήθεια νὰ μᾶς δώσης,
 Καὶ ἔς τοῦ Θεοῦ ἔρισκόμενος τὸ πλάγι νὰ μᾶς σώσης.
 Δέξου ταῖς δέησες ταῖς θερμαῖς, τὰ δάκρυα μας λυπήσου,
 Τοὺς Χριστιανοὺς νὰ σπλαγχνισθῇ ἔς τὸν Ὑψίστον δεήσου,
 Γίνου τῆς νίκης ἄγγελος, κη' ὄλο τὸ στρατεύμα σου
 Τὸν θρίαμβον ἐορτάζοντας θὰ ὑμνήσῃ τ' ὄνομά σου!»
- 70 Ὡστόσο ἡ νύχτα σκοτεινὴ ἔς τὴν γῆν κατέβη πάλι
 Ἐγνοίεις νὰ θάψῃ καὶ καύμους ἔς τοῦ ὕπνου τὴν ἀγκάλη.
 Ἄλλ' ὁ ἀρχηγὸς ποῦ ἀδύνατο νομίζει νὰ ἐπιτύχῃ
 Νὰ ρίξῃ χωρὶς μηχαναῖς θεμελιωμένα τείχη,
 Μόνος του μέσα ἔς τὴν ἐρμιὰ τῆς νύχτας ἀγρυπνάει,
 Καὶ νὰ ἔβῃ ζύλα, κη' ἄρματα νὰ πλάσῃ μελετάει.
- 72 Εὐγῆκε μὲ τὸ χάρσινμα προτοῦ νὰ ξημερώσῃ
 Τοῦ φίλου του τὸν ὕστερο χαριετισμὸ νὰ δώσῃ.
 Εἶχαν ἔς τὴν ρίζα ἐνὸς βουνοῦ τὸ μνημα ἐτοιμασμένο
 Μὲ κυπαρίσσι εὐώδιαστο πιτήθαια καμωμένο.
 Μεγάλον φοινικόδενδρον γύρω τὸν τόπον ἰσικάζει
 Καὶ τὴν ταφὴν τοῦ ἀθάνατου πολεμιστῆ σκεπάζει.
 Πλῆθος ἱερεῖς δακρῦζοντες τὸν τάφο περιζώνουν
 Καὶ δέησες ὀλόθερμας εἰς τὸν Θεὸν ὑψώνουν.
- 73 Ἐκρέμασαν ἀνάμεσα ἔς τοῦ δένδρου τὰ κλωνάρια
 Σημαίαις ποῦ ἐπῆρε τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀσπίδες καὶ κοντόρια
 Μὲ τὸν ἴδικόν του θώρακα καὶ τὴν ἀρματωσιά του
 Τὸν κομμὸ γύρω ἐσκέπασαν, κ' ἔγραψαν ἀποκάτου:
 «Ἐδῶ κοιμᾶται ὁ φοβερός Δουδῶνης. Σταματήστε
 Διαβάτες, καὶ τὸν ἐνδοξον πολεμιστὴ τιμῆστε.»
- 74 Ὁ ἀρχιστράτηγος ἀφοῦ κατέβασαν ἔς τὸ μνημα
 Τὸ ματωμένο λείψανον, ἀλλοῦ στρέφει τὸ βῆμα,
 Κ' ἐμπρός του εὐθὺς τῶν ξυλουργῶν ὄλο τὸ σῶμα κράζει,
 Νὰ φθάσῃ χωρὶς ἀργητα ἔς τὸ δάσος τὸ προστάζει,
 Ἄπο ἐκλεκτὸ καὶ δυνατὸ τάγμα συνοδευμένο.
 Τὸ δάσος ποῦ ἴναι μεταξὺ ἔς ταῖς λαγκαδιαῖς κρυμμένο
 Ἄστὸς τοὺς Γάλλους ἐφάνερωσεν ἕνας ἀπ' τὴν Συρίαν
 Ἐκεῖ νὰ κόψουν ἑδράμαν πολεμικὰ ἐργαλεῖα.
 Ἐνας τὸν ἄλλῶν μὲ θερμὰ λόγια παρακινάει,
 Καὶ τὸ πελέκυ ἀδιάκοπα κόβει, ἔς τὴν γῆν πετάει.
 Πέφτουν ἡ ἀθάναταις βαγιαῖς, τὰ φουντωτὰ πενάρια
 Οἱ πλάτανοι μὲ τὰ βαρεῖα καὶ τολμηρὰ κλωνάρια
 Ἡ πεύκαις, ἡ ἀγριόφραξαις, τὸ ἔρμι κυπαρίσσι,
 Καὶ ἡ φτελιὰ ὅπου ποθεῖ τὸ κλῆμα ν' ἀκουμπίσῃ.

76 "Άλλοι κτυποῦν τῇ σμίλκκιᾷ, τὸ δρῦ ἔγκρεμίζουσι ἄλλοι
Ποῦ μὲ τὰ χιόνια ἐπάλαιψε καὶ τὴν ἀνεμοζάλη.
Μέσα ἔς τοῦ κέδρου τὸν κορυμὸν τ' ἄγριο πριόνι τρίξει,
Καὶ δένδρα γλυκοθώρητα κ' εὐωδιασμένα σχίζει.
Γρυκοῦν τοὺς κτύπους, τ' ἄρματα, ἔς τὸ δάσος φωλιασμένα
Τ' ἄγρια θέρια καὶ τὰ πουλιά, καὶ φεύγουν τρομασμένα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

ΜΙΚΡΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

§. 2.

Σαποῦνι σαπώνιον σάπων (sapo, sapon).

Σαπώνιον-σαποῦνι, ὡς κωδώνιον-κωδοῦνι, ῥωθώνιον-ῥουθούνι, κτλ.

Τὸ κοινῶς λεγόμενον σαποῦνι ἐκφέρεται μετὰ τοῦ Ν ὑπὸ τοῦ Πτωχοπρο-
δρόμου γράφοντος «ζητῶ σαποῦνιν νὰ λουστῶ» (Β', 147), ὡς καὶ χρυσάφιν
καὶ ψωμίον καὶ τυρίον καὶ ἄλλα πολλά. Εἶνε δ' ὁ τύπος αὗτος παλαιότερος
σχηματισθεὶς ἐκ τοῦ εἰς ΙΟΝ λήγοντος κατὰ συγκοπὴν τοῦ Ο, περὶ ἧς πολ-
λά μέλλομεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ νὰ γράψωμεν.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Πτωχοπροδρόμου ἐποιήσατο ὁ Κοραῆς τὴν ἐπομένην πα-
ρατήρησιν· «Σαποῦνιν. | Σαποῦνιον ἀπὸ τὸ Σαπώνιον (sapon) ὑποκοριστι-
κὸν τοῦ Σάπων. Καὶ ἡ λέξις καὶ ἡ εὔρεσις τοῦ Σάπωνος, ἀναφέρεται εἰς
τοὺς παλαιούς Γάλλους» (Ἄτακτ. Τόμ. Α', σελ. 249).

Ὅτι ὁ σάπων ἦτο εὔρημα τῶν Γάλλων διδάσκει σαφέστατα ὁ Πλίνιος
λέγων XXVIII, 51 «Prodest et sapor; Gallorum hoc inventum rutilandis
capillis; fit ex sebo et cinere, optimum e fagino et caprineo, duobus modis,
spissus ac liquidus, uterque apud Germanos maiore in usu vitis quam femi-
nis». Πρὸς καὶ Ἀρεταῖον σελ. 275 Ἑρμερ. «τῶν Κελτῶν, οἱ νῦν καλέον-
ται Γάλλοι, τὰς νιτρῶδεις σφαίρας τὰς ποιητάς, ἧσι ῥύπτουσι τὰς ὀθόνας,
σάπων ἐπίκλην». Ἐν τοῖς τοῦ Φιλουμένου παρ' Ὀρειβάσιον Τόμ. Δ', σελ.
78 ἀναγινώσκειται «τῷ Γερμανικῷ σμήγματι, καλεῖται δὲ σάπων», εἰς δ'
φέρεται σχόλιον σελ. 530 «Τῷ Γερμανικῷ σμήγματι: Ὅτι ὁ σάπων καὶ
Γερμανικὸν σμήγμα καλεῖται».

Τῆς λέξεως σάπων Κελτικῆς πιθανῶς οὔσης ἰκανὰ ἡμῖν παραδείγματα
παρέχει ὁ Γαληνός. Τόμ. Γ, σελ. 569 «ἔστι δὲ δήπου καὶ ὁ σάπων ὀνομα-
ζόμενος ἐν τοῖς μάλιστα ῥύπτειν δυναμένοις». Τόμ. ΙΒ', σελ. 586 «σάπωνος
λίτραν μίαν» καὶ «σάπωνα διεἰς τεύτλου χυλῷ χρῆσον τὰ κατὰ τὸν οὐρανί-
σκον καὶ τὸν κίονα τοῦ στόματος». σελ. 589 «σάπωνος λίτρας ἕξ». σελ.

826 «σάπωνος Γαλλικοῦ δραχμὰς τέσσαρας». σελ. 827 «σάπωνος Γαλλι-
κοῦ λίτραν μίαν» καὶ «ἔψε σάπωνα καὶ ἀμμωνιακόν». Πρὸς. καὶ Τόμ. ΙΔ',
σελ. 352 «ἔταν δὲ ξηρανθῆ, σάπωνι ἀπόσμηχε» καὶ σελ. 465 «σάπωνα
Γαλλικὸν εἰς ἔριον ἐνδύσας κτλ.».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ σελ. 108 Βρ. «σάπωνος Γαλ-
λικοῦ ἢ κοινοῦ» καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Τραλλιανῷ σελ. 2 «μηδὲ σάπωνι
ἢ νίτρον σμηχέσθωσαν τὴν κεφαλὴν» καὶ παρ' Ἀετίῳ σελ. 150 «σάπων, ὃ
ἐχρήσατο Πελαγία Πατρικία πρὸς τὸ λαμπρύναι τὸ πρόσωπον» καὶ «σάπω-
νος Γαλλικοῦ» καὶ ἐν τοῖς εἰς Λουκιανὸν Σχολίοις σελ. 145 «ῥύμματα τὸν
σάπωνα ἢ καὶ τὸ νίτρον».

Εὐρίσκειται δὲ καὶ ἐπίθετον σαπωναρικός καὶ ὄνομα σαπωνιστής. Παῦλ.
Αἰγινήτ. σελ. 108 «στακτῇ κοινῇ ἢ σαπωναρικῇ». Κωνστ. Πορφυρογ. Τόμ.
Α', σελ. 578 «καὶ οἱ σαπωνιστῆται τοῦ βεστιαρίου» καὶ «οἱ δὲ σαπωνιστῆται
βεστιαρίζονται». Ἐκαλεῖτο δὲ παρὰ τισι τὸ ὑσσωπον σαπωνίς ὡς καθαρτικὸν
ὄν (Ἴδε Δουκῆγγιον Append. Gloss. σελ. 168).

Τὸ ὑποκοριστικὸν σαπώνιον ἰσοδύναμον τῷ πρωτοτύπῳ ὑπάρχον κεῖται
παρὰ Ψευδογαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 536 «βούτυρον σαπωνίῳ μίξας κατά-
χρυσ» καὶ παρὰ Ζωναρᾶ σελ. 1402 «Νίτρον: σαπώνιον» (Πρὸς. καὶ Μο-
σχόπ. π. Σχεδ. σελ. 172) καὶ ἐν τοῖς εἰς Θεόκριτον Σχολίοις Γ', 17 «σμήχω
δὲ καθάρω Η, ἐξ οὗ καὶ σμήγμα τὸ σαπώνιον». Ἄλλα παραδείγματα πα-
ρατίθεται ὁ Δουκῆγγιος ἐν τῷ Γλωσσάρῳ σελ. 1333 ποιούμενος λόγον καὶ
περὶ τοῦ τύπου σαπώνιν καὶ τοῦ κατὰ τροπὴν τοῦ Ω εἰς ΟΥ σχηματισθέν-
τος σαποῦνιον καὶ σαποῦνιν. Λέγεται δὲ κοινῶς καὶ σαπουνίτζω, σαπουνά-
δα, σαπουντζής, κτλ., σαπουνόχουμα, μοσκοσάπουνο, κτλ.

Τῆς μεταβολῆς τοῦ στοιχείου Ω εἰς τὴν δίφθογγον ΟΥ πολλά ἐν τῇ δημό-
δει φωνῇ ὑπάρχουσι παραδείγματα, ἐξ ὧν πρῶτα μνημονεύομεν τὰ τρία ταῦτα·
κουνουπι=κωνώπιον=κώνωψ. Πρὸς. καὶ κούρουπας, κτλ.

κωδοῦνι=κωδώνιον=κώδων. Πρὸς. καὶ κωδοῦντζω, κτλ.

ῥουθούνι ἢ οἰρθούνι=ῥωθώνιον=ῥώθων. Κοραῆς Ἄτακτ. Τόμ. Δ', σελ.
210 «ΚΑΛΑΜΟΡΟΥΘΟΥΝΟΝ, Σ. Ῥώθων, Ἑλλ. ὄθεν ὑποκορ. τὸ Ῥωθώ-
νιον, χυδ. Ῥουθούνιον, ἢ Ῥουθούρι, (narine)». Πρὸς. καὶ Τόμ. Α', σελ. 214.

Μετὰ τὰς λέξεις κουνουπι, κωδοῦνι καὶ ῥουθούνι, ἐν αἷς δύο συλλαβαί
διὰ τοῦ Ω τὸ πάλαι γραφόμεναι διὰ τῆς ΟΥ τὰ νῦν ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐκ-
φέρονται, καταλέγομεν ἄλλας, ἐν αἷς μία μόνη σύλλαβὴ ἀντὶ τοῦ στοιχείου
Ω ἔχει τὴν δίφθογγον ΟΥ.

πουλώ=πωλῶ, (ἐ)πούλησα=ἐπώλησα, πουλημένος=πωλημένος ἤτοι
πεπωλημένος, ἀπούλητος=ἄπωλητος, κτλ. Πτωχοπροδρ. Α', 187 «ὄξυγα-
λα νὰ πουλοῦν». Β', 115 «τὸ πῶς πουλιέται τὸ τυρίον». Σουτίπ. σελ. 102,
3 Τεῦθ. «ἢ ἀπομεῖναι τὰ πράγματα ἀπούλητα».

κρασοπόωλος=κρασοπόλης ήτοι οίνοπόλης, (ε)λιποπόωλος=έλαιοπόλης, κτλ. Πτωχοπρόδρ. Β', 226 «ὡς οἱ χαβίαιοποώλοι». Ἐν τῷ Βυζαντικῷ ἑλληνισμῷ τὰ εἰς ΠΩΛΗΣ ὀνόματα παραφθειρόμενα ἐνίοτ' ἐλάμβανον τὴν κατάληξιν ΟΣ, ὡς μυροπόωλος, ἀλατοπόωλος, βιβλιοπόωλος, κτλ. Εὐτέχν. Μεταφρ. Νικάνδρ. σελ. 221, 23 Διδ. μυροπόωλους. Νικήτ. Χων. σελ. 456, 26 Βόνν. ἀλατοπόωλοι. Πρβ. καὶ Χρόν. Σύντ. σελ. 969 Μουρέζλτ. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Οὐίνδοβονησίου καλουμένου Λεξικοῦ ἀποδοκιμῶν τὸν τύπον βιβλιοπόωλος λέγει σελ. 34, 10 «Βιβλιοπόωλης γράφεται, οὐχὶ βιβλιοπόωλος». Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις φέρεται σελ. 467, 20 «Ἀυτοπόωλοι: οἱ τῆ τῶν καπήλων ἀντικείμενοι τέχνη. Καὶ Πλάτων Πολιτικῷ καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπόωλων διώρισταί τέχνης». Ἄλλ' ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἐν τῷ Πολιτικῷ τοῦ Πλάτωνος σελ. 260, γ' εἶνε αὐτοπωλῶν, οὗ ἡ ὀνομαστικὴ αὐτοπόωλαι, οὐχὶ αὐτοπόωλοι, καὶ ἐνικῶς αὐτοπόωλης, οὗ χρῆσις ἐν τῷ Σοφιστῇ σελ. 231, δ'. Τὸ ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκου Ζ', 12 «παλίμπρατα ἢ παλίμπωλα καὶ ὁ ταῦτα πωλῶν παλίμπωλος καὶ παλιγκάπηλος» ἐπηνώρθωσεν ὁ Ἐμπερρούσιος μεταγράφας παλιμπώλης. Παρ' Ἀριστοτέλει π. Ζώ. Ἱστορ. Γ', κδ', 2 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι «μὴ ἀπαλύνειν αὐτὸν τοὺς σιτοπόωλας ἀπὸ τῶν τηλιῶν», ἄλλα δὲ σιτοπόωλους, ὅπερ καίτοι παντελῶς βλάβηρον ὃν προτιμῶσι τινες τῶν ἐκδοτῶν.

σκουλήκι = σκουλήκιον = σκώληξ. Πρβ. καὶ σκουλήκας, σκουληκιῶ (=*σκωληκιῶ*), σκουληκατέραι, κτλ. Πτωχοπρόδρ. Β', 430 «σκουλήκια νὰ τὰ φῶσιν».

σουληγάρι=σωληγάριον=σωλήν. Πρβ. καὶ Πτωχοπρόδρ. Β', 345 «τὰ κτένια, τὰς σουληγάς». Κοραῆς Ἀτάκτ. Τόμ. Α', σελ. 281 «Σουλήγας θηλυκῶς, ὡς καὶ σήμερον. Ἑλληνιστὶ Οἱ Σωληγῆς (Solens, ἢ Manches de couteau)». Πρβ. καὶ Ξενοκράτ. σελ. 151.

πουλάρι=πωλάριον=πόωλος. Κοραῆς Ἀτάκτ. Τόμ. Α', σελ. 173 «Τὸ Πῶλος (Λατιν. Pullus) ἐσήμαινε παλαιὰ τὸ νέον γέννημα τῶν κτηνῶν, οἷον ἵππων, ὄνων, καὶ τῶν τοιούτων, καθὼς καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ὑποκοριστικόν, Πωλάριον, Πουλάριον, Πουλάριον (roulain) ἐφύλαξε τὴν αὐτὴν σημασίαν» καὶ «Ἄλλο ὑποκοριστικόν ἀρχαῖον τοῦ Πῶλος εἶναι τὸ Πῶλλον, τὸ ὅποσον ἐσήμαινε τῆς κοινῆς γλώσσης τὸ Πῶλριον ἢ Πουλάριον ἐπιτετα ἐδόθη καὶ εἰς τῶν πτερωτῶν ζώων τὰ νέα γεννήματα, (Ἑλλ. νεόττια) τὰ ὅποια ἔτι ἀπ' αὐτοῦ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὠνόμαζαν Πῶλια (roussins) (Ἴδε Γεωπον. βιβλ. ΙΑ', η', 3). Καὶ τέλος ἐκατήνηθη νὰ σημαίνῃ γενικῶς τὰ πτηνὰ, ἡγουν τὰ Πῶλια ἢ Πουλία (oiseaux), ὡς τὰ ὀνομαζόμενα σήμερον». Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 453. Ἐν τοῖς εἰς Ὀπτιανόν Σχολίοις Ἄλιευτ. Ε', 579 ἀναγινώσκειται «Ὀρταλίχοισι: πῶλοις», ἐν δὲ τοῖς εἰς Θεόκριτον Ε', 34 «Ἀκρίδες λέγονται τὰ πῶλια τὰ καθήμενα

εἰς τὰ ἄκρα τῶν δένδρων καταχρηστικῶς»¹, ἐν δὲ τῷ Ἱερακοσφίω 59 «Διὰ χριστον προφυλακτικὸν ποῦλων ἱεράκιων». Πρβ. καὶ Ὀρνεοσφ. σελ. 577, 15 Τεῦβν. «ἀγριοπούλια, ἢτοι περιστέρια, τρυγόνια καὶ ἕτερα βμοικ». Ἄλλ' ἀκριβῶς περὶ τοῦ προκειμένου θὰ διαλάβωμεν ἐν ἐτέρῳ τόπῳ, ἐν ᾧ θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ εἰς ΠΟΥΛΟΣ—ΠΟΥΛΑ—ΠΟΥΛΟΝ ὀνόματα, οἷον ἀθερτόπουλος, ἀρχοντόπουλος, κτλ., ἀρχοντοπούλα, βοσκοπούλα, κτλ., ἀρχοντόπουλον, εὐγενικόπουλον, κτλ., Μοσχόπουλος, κτλ.

σιφούνας=σίφων, σιφούρι=σιφώνιον. Πρβ. καὶ σιφουρίζω—ἀποσιφουρίζω. Ἴδε Κοραῆν Ἀτάκτ. Τόμ. Δ', σελ. 32 καὶ σελ. 504. Τὸ σιφούριον εὐρίσκεται καὶ παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ Τόμ. Α', σελ. 676.

βλησκοῦρι ἢ φλησκοῦρι=βληχώριον=βλήχων. Ψευδογαλιν. Τόμ. ΙΑ', σελ. 559 «καὶ μαστίχην καὶ βλησκοῦριον ὀλίγον». Σχολ. Θεοκρ. Ε', 56 «βλήχων εἶδος βοτάνης, τὸ κοινῶς βλησκοῦριον». Ψευδηρωδιαν. Ἐπιμερ. σελ. 16 «καὶ γλήχων τὸ φλησκοῦριον»². Πτωχοπρόδρ. Β', 592 «καὶ φλησκοῦριτίζω ὀλίγον διὰ τὴν εὐωδίαν». Πρβ. καὶ Θωμ. Μάγιστρ. σελ. 53, 7 «Βλήχων, οὐ γλήχων. Ἔστι δὲ εἶδος βοτάνης, ἡ ἰδιωτικῶς λεγομένη βλησκοῦρη» καὶ Ὀρνεοσφ. σελ. 581, 25 «κρινέλιον ἢ βλησκοῦρέλιον».

πηγοῦρι=πωγώνιον. Ἴδε Κοραῆν Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ. 146.

ζουγάρι=ζωνάριον=ζώνη. Πρβ. καὶ ἀσημοζούγαρο.

κουκονάρι ἢ κουκουνάρι=κωνάριον ἐκ τοῦ κῶνος ἢ κοκκωνάριον ἐκ τοῦ κόκκων. Κοραῆς Πρόδρ. σελ. 313 «Πίτυς δὲ ἐστὶν ἡ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγομένη Κοκκωνάρια, παρὰ τὸν κοκκὸν Κοκκωνάριον, ὃν ἐκάλουν Στρόβιλον, οἱ δὲ ἀρχαιότεροι καὶ Κόκκωνα ὠνόμαζον, ὡς φησι Φρόνιχος»³ καὶ Ξενοκράτ. σελ. 216 «Καὶ δένδρου μὲν κοκκὸν λέγει τὸν τῆς πίτυος, τὸν καὶ κῶνον καλούμενον, παρ' ὃν τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Κοκκωνάριον». Ἐν τῷ Βυζαντικῷ ἑλληνισμῷ φέρεται καὶ κουτάριον (ἀντὶ τοῦ κωνάριον) καὶ κουκουνάριον.

ψούριον ἢ ψούριος=ὀψώνιον, ψουρίζω=ὀψωνέω. Πτωχοπρόδρ. Β', 87 «αὐτὸς ψουρίζει πάντοτε λαβράκια, φιλομήλας». 132 ἀνὰ ψουρίσου». Πρβ. καὶ Α', 116 «πλὴν ἔνε καλοψουριστής, ἔνε καὶ χαροκόπος».

χονί=χωνίον=χώνη. Πρβ. καὶ χόνη.

κουρούνα=κορώνη. Κοραῆς Ἀτάκτ. Τόμ. Α', σελ. 236 «Κουρούνα (cornelle), ἀπὸ τὸ Ἑλλ. Κορώνη. Λέπει ἀπὸ τὰ κοινὰ λεξικά ἢ Κουρούνα, ὡς καὶ τὸ σύνθετον κουρουνομάλας ὁ ἔχων ἐγκέφαλον κορώνης, προσόμοιον μὲ τῶν Γάλλων τὸ παροιμιῶδες il y va . . . comme une corneille, etc.». Ἐν τῇ λέξει ταύτῃ εἶνε καὶ τὸ Ο τῆς πρώτης συλλαβῆς εἰς ΟΥ μεταθεβλημένον, ὡς ἐν τῷ κούμαρον καὶ ἐν ἄλλοις. Ἀποβλέπων δέ τις εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν, καθ' ἣν οὐδαμῶς τὸ Ο καὶ τὸ Ω διαστέλλονται, δύναται νὰ λέγη

¹ Ἴδε καὶ Βάστιον Γρηγορ. Κορ. σελ. 321 Σχ.

² Ἴδε καὶ Βάστιον Γρηγ. Κορ. σελ. 40 Σχ.

³ Ἴδε Λοβέκιον Φρυνίχ. σελ. 396 καὶ Δαρμεδέγγην Ὀρειδασ. Τόμ. Α', σελ. 619.

ἔτι ὁ φθόγγος Ο καθόλου μεταπίπτει ἐν τῇ κοινῇ λαλιᾷ εἰς τὴν δίφθογγον ΟΥ, ὡς ῥοφῶ—ρουφῶ, μόρα—μοῦρα κτλ., πῶλῶ—πουλῶ, κτλ.

φουνάζω—(ἐ)φουνάξα—φωναζῶ—(ἐ)φώναξα—φωνῶ—ἐφώνησα.

σκουριά—σκωρία. Πρβ. καὶ σκουριάζω καὶ σκουριασμέτος. Ἐν Λεξικῷ Βοτανικῷ λ. *Καθμία* κεῖται ὁ τύπος *σκουρία*.

κιοῦρι—*κιδῶριον*. Ἴδε Κοραῖν *Ἀτάκτ.* Τόμ. Α', σελ. 230. Πρβ. καὶ Ἰωάνν. Μαλαλ. σελ. 490, 3 καὶ Χρον. σελ. 713, 11.

πουρι—*πωρίον*—*πῶρος*. Ἴδε Οἰκονόμον π. Γρησ. *Προφ.* σελ. 366.

κουράδι—*κωράδιον*—*σκωράδιον*—*σκῶρ*. Κοραῖς *Προδρ.* σελ. 383 «Αὐτοῦ δὲ τοῦ Σκῶρ τὸ ἀχρηστον ὑποκοριστικόν, Σκωράδιον, παραλαβούσα ἡ συνήθεια, ἐσχημάτισεν ἀποβολῆ τοῦ σ (περὶ ἧς ἐπιθι τὰ εἰς τὸν Ἡλιόδωρον σελ. 184), τὸ Κωράδιον, καὶ Κουράδιον, καὶ Κουράδι, οὐδὲν ἕτερον ἔν, ἢ τὸ παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις Σκῶρ». Πρβ. καὶ *Ἀτάκτ.* Τόμ. Β', σελ. 328.

λουρι—*λωρίον*. Πρβ. καὶ *σπαθολοῦρι*, κτλ. Τοῦ τύπου *λουρίον* ποιεῖται χρῆσιν καὶ Λέων ὁ φιλόσοφος ε', 2. Παρὰ δὲ Κωδίνῳ τῷ Κουροπαλάτῃ εὐρίσκεται τὸ σύνθετον *πετριστολόουρον* σελ. 13, 16.

ἄγουρος—*ἄωρος*. Κοραῖς *Ἀτάκτ.* Τόμ. Α', σελ. 88 «Δὲν εἶναι παράδοξον ἂν ἀπὸ τὸ Ἄωρος ἔγινε πρῶτον Ἄγουρος, μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος Δίγαμμα, ἔπειτα ἐσχηματίσθη Ἄγουρος, κατὰ τροπὴν τοῦ ω εἰς τὴν δίφθογγον, ἣτις θεωρεῖται καὶ εἰς τὸ Ζουμίον, Κουδούνιον, Κούνουπας, Ρουθούνιον, Σκούληκας, Σκουρία, Ψουνίζω, κ.τ.λ. ἀπὸ τὸ Ζωμός, Κώδων, Κώνωψ, Ρῶθων, Σκώληξ, Σκωρία, Ὀψωνίζω· καὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα τρίτα πρόσωπα πληθυντικὰ τῆς δευτέρας τῶν περισπωμένων. Εἰς τὸν Δουκάγγιον (σελ. 17) εὐρίσκεται καὶ διὰ δίφθογγου, καὶ διὰ τοῦ ω γραμμένον· εἰς τὸν ὅποιον χρῆσιν διορθώσεως ἔχει καὶ τοῦτο, Ἄγουρος, ἄωρος, ἈΠΑΠΑΝΤΟΣ, τρεπόμενον εἰς τὸ ἈΠΕΠΑΝΤΟΣ». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 10. Ἐκ τοῦ *ἄγουρος*, ὅπερ κεῖται καὶ ἐν τοῖς Βοισσονάδου Ἀνεκδότοις Τόμ. Δ', σελ. 605, ἐσχηματίσθη τὸ *ἀγουρίδα*. Νικήτ. Χων. σελ. 304, 26 «Εἰς βότρυν ἀγουρίδος μόλις ἵνα εὐρη τις μίαν ῥῶγαν ὄριμον». Ἐν Λεξικῷ Βοτανικῷ λ. *Ἀμνηταία* εὐρίσκεται τὸ σύνθετον *ἀγουριδόλωμον*. Λέγεται δὲ κοινῶς καὶ *ἀγουράλαθον* τὸ ὄμφακινον ἔλαιον καὶ *ἀγουροφάγης* ὁ ἄωρος ἐσθίων. Τὸ ἐναντίον τοῦ *ἄγουρος* εἶνε *γοῦρμος*—*ῥορμος* (Πρβ. καὶ *γαῖμα*—*αἶμα*, κτλ.). Ὅθεν καὶ *γουρμάζω*—*ῥορμάζω* καὶ *γουρμοφάγης*—*ῥορμοφάγης* ἐσθίων. «Ἄγουροφάγης ἔφαγε, γουρμοφάγης δὲν ἔφαγε».

βοῦρος—*βωρεός*. Κοραῖς *Ξενοκράτ.* σελ. 177 «Βωρεός.» Ἴσως οἱ παρ' ἡμῶν νῦν καλούμενοι *Βοῦροι*, ἔν ἐμνήσθη ἀνωτέρω». Πρβ. καὶ σελ. 180 καὶ Δαρμεβέρην *Ὀρειβασ.* Τόμ. Α', σελ. 603.

ψομί—*ψωμίον* ἦτοι ἄρτος. Πρβ. Πτωχοπρόδρ. Α', 83 ἐπιθυμῶ καὶ τὸ *ψομίον* καὶ Ψευδογὰλ. Τόμ. ΙΔ', σελ. 547 «λαβὼν ψομίον ἄζυμον ἀνάρ-

τύτον». Τὸ *ψωμός*, οὗ ὑποκοριστικὸν τὸ *ψωμίον*, παρὰ τοῖς παλαιοῖς σημαίνει κόμμα ἄρτου, βλωμὸν ἢ ἔνθεσιν, κοινῶς *χαψιά(ν)*.

ζουμί—*ζωμίον*—*ζωμός*. Πρβ. καὶ *μαυροζῶμι*, *νεροζῶμι*, κτλ., *ζουμερός*. Πτωχοπρόδρ. Β', 392 «καὶ τὸ ζουμίον ἐκφέρει τὸν». 171 «καὶ νῆπιον τὸ ζουμίον». 395 «καὶ μὴν καλῆς ἀγούρουμον». 231 «καὶ δόλιον ἀγούρουμον», κτλ. Καὶ τὰ *εὐζῶμα* δὲ καλοῦνται ὑπὸ τῶν νῦν Ἀθηναίων (*ἄ*)ζῶματα.

χοῦμα—*χῶμα*. Πρβ. καὶ *χοματέριος*, κτλ.

ῥοπάκια—*ῥωπάκια*. Εὐστάθ. Διονυσ. Περιηγ. 1097. «Ἄπερ ὁ μὲν ποιητῆς ῥωπήια λέγει, ὁ δὲ πολὺς ὄχλος ῥωπάκια».

κουπί—*κωπίον*—*κῶπη*. Πρβ. καὶ *κουπίζω*. Κοραῖς *Ἀτάκτ.* Τόμ. Δ', σελ. 252 «ΚΟΥΠΙΖΩ, Δ. Κωπηλατῶ, Ἑλλ. ἀπὸ τὸ *Κουπίζω* (gamer), Ἑλλ. ἀχρηστον, ἀλλ' ἄξιον νὰ καταχωρισθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Λεξικά».

γοῦπα—*γῶπα*. Κοραῖς *Ξενοκράτ.* σελ. 58 «Ὅπως ποτ' ἂν ἔχη τὰ περὶ τῆς γραφῆς, ἢ παρ' ἡμῶν συνήθεια ἠκολούθησε τῇ τοῦ Ἀριστοφάνους παραδόσει. Βοῦπα γὰρ ἡμῶν (χουδ. Γοῦπα) ὁ ἰχθύς λέγεται θηλυκῶς, μεταπλάσσαι εἰς ὀνομαστικὴν τὴν αἰτιατικὴν, βῶπα (συνηρημένως βῶπα)». Πρβ. καὶ Σχολ. Ὀππιαν. Ἄλ. Α', 110 «βῶπες: βοῦπες».

κλουβί—*κλωβίον*—*κλωβός*. Κοραῖς *Μύθ. Αἰσωπ. Συναγ.* σελ. 440 «Κλωβός, Ὀρνίθων οἰκημα δρυφάκταις περιεχόμενον» ὅθεν τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Κλωβίον καὶ Κλουβίον». Πρβ. καὶ *Ἀτάκτ.* Τόμ. Δ', σελ. 235. Σχολ. Διον. Περιηγ. 1131 «καθὰ ξύλινόν τι κλωβίον παρασκευθὲν τῆς κατὰ φύσιν παραλλήλου θέσεως τῶν πλευρῶν». Ψευδοηρωδιαν. Ἐπιμερ. σελ. 72 «πλὴν τοῦ κλώθω—καὶ κλωβός τὸ κλωβίον». Ἰεροκλ. καὶ Φιλάγγρ. σελ. 305 Βοισσ. «πῶς δύναμει εἰς τὸ κλουβίον εἰσέλθειν;». Περὶ τοῦ κλωβός ἴδε Ἀλβερτον *Ἦνοχ.* Τόμ. Β', σελ. 155 λ. *κάρταλον* καὶ Δυδύηρον *Ἀρθολ. Παλατ.* Τόμ. Α', σελ. 234.

λουράζω—(ἐ)λουράξα—*λωφῶ*—*ἐλώφησα*.

κουφός—*κωφός*. Πρβ. καὶ *κουφάθηκα*, *κουφάμαρα*, *ξεκούφάθηκα*, *ξεκούφαγα*, κτλ.

βωβός—*βωβός*. Πρβ. καὶ *βωβάθηκα*, κτλ. Ἐτυμ. Γουδιαν. σελ. 117, 27 «Βωβός: κατ' ἀντίφρασιν ὁ μὴ δυνάμενος βῶν». Βοισσον. Ἀνεκδ. Τόμ. Δ', σελ. 370 «Βωβός: ἀλαλας». Ἴδε καὶ Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Β', σελ. 451, 18, κλπ. Κοραῖς *Ἀτάκτ.* Τόμ. Β', σελ. 85: ΒΟΥΒΟΣ. Εἰς τοὺς Γραικορωμαίους εὐρίσκεται συχνὰ καὶ διὰ τοῦ ω, *Βωβός*. Ἀπὸ τοῦ Ἠσυχίου τὰς γλώσσας «Βωβός, πηρός» καὶ «Βωβός, χαλός» φαίνεται ὅτι ἦτο γενικὸν ὄνομα, ὡς καὶ τὸ *Πηρός*, σημαῖνον διάφορα πάθη τοῦ σώματος.

μουδιάζω—*κίμωδιῶ*. Πρβ. καὶ *μουδιάστρα*.

τραγοῦδῶ—*τραγωδῶ*. Πρβ. καὶ *τραγοῦδι*, κτλ.

στρουγλίτης—*τρογλίτης*. Κοραῖς *Ἀτάκτ.* Τόμ. Δ', σελ. 537 «ὡς ὠνό-

μαζαν τινὰς καὶ Τρωγλίτας, διότι ἐφώλευαν εἰς τὰς τρώγλας (τρύπας) τοὺς χυδαῖσθέντας ἔπειτα εἰς τοὺς Στρογγίλλιτας».

πουρόν=πρωόν=πρωϊόν.

γούρνα=γρώνη. Πρβ. καὶ γουρνίω=γρουνίζω=γυωρίζω. Σχολ. Ὀδυσσ. Ζ, 40 «πλουτοί: γούρναϊ». Οἰκονόμος π. Γρησ. Προφ. σελ. 298 «ὁ Ἡσύχιος ἔχει καὶ γρώνας» καὶ τοῦτο, ἴσως,=γρούνα» ὅχι παρὰ τὸ γράω, γρώω, ὅθεν γρώνη, παρ' ὅ, νομίζω, κατὰ μετὰθεσιν, ἢ τῆς συνηθείας γούρνα (ω=ου) =τρύπα¹, λάκκος, βόθρος, ὅχι παρὰ τὸ Λατινικὸν urna». Τοῦ γρώνη ἐν μόνον μαρτύριον παρατιθέμεθα, τὸ τοῦ Λεωνίδα τοῦ Ταρναντίνου Ἀνθολ. Παλατ. Ζ', 736:

ἦ καὶ σοι λιτή τε καὶ οὐκ εὐάλφτος εἴη
φύστη ἐνὶ γρώνη μασσομένη παλάμιας.

Παρ' Εὐσταθίῳ ἀναγινώσκειται σελ. 1307, 23 «Καὶ τόπος ἦν τῷ δίφρῳ εἰς τὸ κεῖσθαι αὐτάς, ὅς ἐκκλεῖτο γρώνη ὁμωνύμως τῇ παρὰ Λυκόφρονι θαλασσίᾳ γρώνη. Φησὶ γοῦν Αἴλιος Διονύσιος γρώνη τὸ κοῖλον τοῦ ἀρματείου δίφρου, εἰς δὲ τὰς μάστιγας οἱ ἠνίοχοι ἀπετίθεντο· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ληνόν τινες ἔλεγον». Ἐνθυμούμενος δὲ τις τὸ παρ' Ἡσυχίῳ «Βωλορόχα (Βωλόρυχα): τὴν σὺν. Λάκωνες» δύναται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονεύμενον «Γρανάδες: θήλειαι σύες» συγγενὲς τῷ γράωτος=γρώνη ὑπάρχον σημαίνει κυρίως τὰς σκαπτούσας ἢ ὀρυττούσας καὶ βόθρους ἢ λάκκους ποιούσας.

χρουστῶ=χρωστῶ=χρεωστῶ. Κοραῆς Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ. 84 «ΒΟΗ-ΘΩ, καὶ (κατὰ συναίρεσιν) Βουθῶ, ὡς Χρεωστῶ, Χρωστῶ καὶ Χρουστῶ» (Πρβ. καὶ σελ. 334).

οὔια ἢ γούια=ῥα.

Προφέρεται δ' ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ (ἀ)πάνου, κάτου, γύρου, κτλ. ἀντὶ τοῦ ἐπάνω, κτλ. καὶ γράφου ἀντὶ τοῦ γράφω², κτλ., γάρθοῦ ἀντὶ τοῦ γάρθω (=νὰ ἔλθω), κτλ., γὰ ζεσταθοῦ, κτλ. Πρβ. καὶ γάρθοῦμε, γὰ εἰποῦμε, γὰ ἰδοῦμε, γὰ μποῦμε, γὰ βγοῦμε, κτλ. γὰ ἰδωθοῦμε, γὰ φαγωθοῦμε, κτλ. Λέγεται προσετι παιδιοῦνε παρὰ τισὶ ἀντὶ τοῦ παιδιῶνε (=παιδιῶν=παιδιῶν), κτλ.

Καὶ τὰ εἰς Ω δὲ περατούμενα ὀνόματα ἐκφέρονται κοινῶς διὰ τῆς διφθόγου ΟΥ, ὡς μινώ—μινού—μαῖμου, κτλ. Ἴδε Κοραῆν Πλουτ. Παρ. Παρ. Μέρ. Γ', σελ. 17 καὶ Ἀτάκτ. Τόμ. Δ', σελ. 82 καὶ Οἰκονόμον π. Γρησ. Προφ. σελ. 571.

Ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ εὐρίσκειται καὶ ἀκόνιστα — ἀκούνιστα (ἀντὶ τοῦ ἀκόνητα)³ καὶ μῶλος—μοῦλος, κτλ. καὶ τούναντιον τριβουνάλιον (tribunal)—τριβωνάλιον, κτλ. Ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον τὸν περιηγητὴν Πα-

¹ Κακῶς γράφει ὁ Οἰκονόμος τρύπα ἀντὶ τοῦ τρύπα.

² Ἴδε Οἰκονόμον π. Γρησ. Προφ. σελ. 366.

³ Ἴδε Ἀρῆναιον Σχολ. Θεοκρ. σελ. 466—7.

ρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου στίχ. 302 ἀπαντᾷ «καὶ Ἄλανοι καὶ Ταῦροι οἱ καὶ Ῥῶσοι», ἐν δὲ τοῖς Ἐπιμερισμοῖς τοῦ Ψευδοδημοδίου σελ. 121 «Ῥῶς ὁ Ῥούσος». Πρβ. καὶ Μοσχόπουλ. π. Σχεδ. σελ. 200 «Ῥῶς ὁ κοινῶς Ῥούσος». Τὸ Ῥούσος εἶνε σύνηθες καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ σημαῖνον οὐ μόνον τὸν κάτοικον τῆς Ῥωσίας ἀλλὰ καὶ τὸν ξανθόν, ἕτε τῶν Ῥώσων ξανθῶν ὄντων λέγεται δὲ κοινῶς καὶ τὸ ξανθὸν γένος εἰς δῆλωσιν τοῦ Ῥωσικοῦ γένους. Τοῦ ἀλλίτως ἐκφερομένου Ῥῶς ἢ Ῥῶς πολλὰ δύναται τις νὰ καταλέξῃ παραδείγματα. Σουίδ. «Σκύθης: ὁ Ῥῶς». Ζωναρ. Ἐπιτ. Ἱστορ. ΙΓ', 21 «καὶ ἡ τοῦ κατὰ Ῥωμαίων ἐκπλεύσαντος Ῥῶς γαιετὴ Ἐλγας». ΙΓ', 5 «Τὸ δὲ ἔθνος τῶν Ῥῶς Σκυθικὸν ὄν κτέ.». ΙΓ', 19 «καὶ οἱ μὲν Ῥῶς παθόντες πλέον κακῶς ἢ δεδρακότες τῆς κατὰ Ῥωμαίων ἀπέσχητο ἐπιθέσεως». ΙΓ', 27 «καὶ τῷ ἐπιόντι δ' ἐνιαυτῷ οὐχ ἤττον τῶν προτέρων οἱ Ῥῶς τὰ Βουλγάρων ἐκάκωσαν». ΙΖ', 1 «οἱ δὲ γε Ῥῶς τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ὑπ' ἐκτουτὸς ποιησάμενοι κτέ.». ΙΖ', 24 «προκείσθαι τῶν ἄλλων τῶν Ῥῶς ἢ ἐπέλευσις». Λέων Διάκ. σελ. 63 «ἐς τοὺς Ταυροσκύθας, οὗς ἡ καινὴ διάλεκτος Ῥῶς εἶωθεν ὀνομάζειν». Κεδρῆν. Τόμ. Β', σελ. 173 «τὰ δὲ ἐντὸς Εὐξείνου καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παραλίαν ὁ τῶν Ῥῶς ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε στόλος» ἔθνος δὲ οἱ Ῥῶς Σκυθικὸν περὶ τὸν ἀρκτῶν Ταῦρον κατοικημένον ἀνήμερόν τε καὶ ἄγριον» (Πρβ. καὶ σελ. 372 κτλ.). Τζέτζ. Ἱστορ. ΙΑ', 880 «Ἔστι καὶ γένος Σκυθικόν» ἐπεὶ δ' ἄδηλον τοῦτο, σαφέστερον ἐδήλωσα Ταῦρους τοὺς Ῥῶς καλεῖσθαι ἐν τῷ εἰπεῖν ταυρογλυφῆς, ῥωσογλυφῆς δ' εἰ βούλει, ὥσπερ ἐφεσηνεύων σοι τίνες εἰσὶν οἱ Ταῦροι». Νικήτ. Παφλαγ. παρ' Ἀρδουίν. Act. Concil. Τόμ. Ε', σελ. 965 «κατ' ἐξείνον γὰρ τὸν καιρὸν τὸ μαιφονώτατον τῶν Σκυθῶν ἔθνος, οἱ λεγόμενοι Ῥῶς, διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ, καὶ πάντα μὲν χωρὶς πάντα δὲ μοναστήρικ διηρηκότες, ἐτι δὴ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιουκίδων κατέδραμον νήσων, σκευὴ μὲν πάντα ληϊζόμενοι καὶ χρήματα, ἀνθρώπους δὲ τοὺς ἀλόντας πάντας ἀποκτείνοντες» (Πρβ. καὶ σελ. 976). Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 178 Βζλ. «καὶ γὰρ οὐ μόνον τὸ ἔθνος τοῦτο (τῶν Βουλγάρων δηλ.) τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν τῆς προτέρας ἀσεβείας ἠλλάξαστο, ἀλλὰ γε δὴ καὶ τὸ παρὰ πολλοῖς, πολλακίς θρυλούμενον καὶ εἰς ὠμότητα καὶ μαιφονίαν πάντας δευτέρους ταττούμενον, τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον τῶν Ῥῶς, οἱ δὴ καὶ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τοὺς περὶ αὐτῶν δουλωσάμενοι κάκειθεν ὑπέρογκα φρονηματισθέντες χεῖρας ἀντήσαν». Πρβ. καὶ Νικήτ. Χων. σελ. 122 καὶ 168 καὶ ἄλλ. καὶ Λέοντ. Γραμματ. σελ. 240 καὶ Θεοφάν. Συνεχ. σελ. 196 καὶ 342 καὶ ἄλλ. καὶ Κωνστ. Πορφυρογ. Τόμ. Γ', σελ. 69—79 καὶ 179 καὶ Γεώργ. Μον. σελ. 826, κλπ.¹

¹ Ἴδε καὶ Νάβιον Lex. Vindob. Append. σελ. 201 καὶ Κ. Μυλλῆρον Geogr. Graec. Min. Τόμ. Β', σελ. 269 καὶ Frägm. Histor. Graec. Τόμ. Ε', σελ. 162—3.

ENTOMOBORA ΦΥΤΑ. *

Κάρολος Δάρβιν, ο μέγας τῆς Ἀγγλίας φυσιοδίφης, διὰ τοῦ οὐ πρό πολλοῦ δημοσιευθέντος πονήματος αὐτοῦ «Insectivorous Plants»¹ παρέσχε τῇ ἐπιστήμῃ εὐεργέτημα, οὐτινος τὸ μέγεθος ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὸν καὶ ἄλλως εὐκλεῆ Δάρβιν μέγαν καὶ πολὺν ἐν ταῖς ἐπιστήμασιν. Ἐνταῦθα βεβαίως δὲν πρόκειται νὰ διαφημισθῇ ὁ πολὺς ἀνὴρ, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ γίνῃ σύντομος ἀνάλυσις τοῦ βηθέντος ἔργου αὐτοῦ. Τὸ πόνημα σύγκειται ἐξ ἱκανῶν σελίδων ἐκ τούτου ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐν κεφαλαίῳ μόνον γράφομεν περὶ τῶν ἐκ πειραμάτων τοῦ ἀκαμάτου φυσιοδίφου περὶ βίου τῶν φυτῶν τούτων ἐξαγομένων ἀληθειῶν.

Ὅπως προαχθῇ ἡ ἐπιστήμη τῆς γενέσεως τῶν ὄντων, ἰδίᾳ τῶν ζῴων, εἰς ὃ ἤδη σημεῖον ἴστανται, δὲν ἐξήρουν αἱ μεγάλοι περὶ τῶν ὄντων ἰδέαι, ὑποθέσεις καὶ πονήματα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, κυρίως τοῦ Ἀριστοτέλους ὅστις δικαίως διὰ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ «περὶ ζῴων γενέσεως» πατὴρ τῶν φυσιοδίφων ὀνομάζεται· ἐν Γερμανίᾳ πρῶτος κατὰ τὸ 1874 ὁ Βόλφ, ἔπειτα ὁ Βάερ, ὁ Ἰωάννης Μύλλερ καὶ πλείστοι ἄλλοι, ἐν Γαλλίᾳ πρῶτος ὁ Λαμάρκ (1809) καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Δάρβιν, Οὕξλεϋ καὶ ἄλλοι εἶναι οἱ κορυφαῖοι τῆς παρελθούσης καὶ ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος φυσιοδίφαι, οἵτινες τὸ περὶ γενέσεως τῶν ὄντων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ζῴων, ζήτημα εἰς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἔτρεψαν. Αἱ διάσημοι ἐργασίαι μετὰ ταῦτα τῶν Χαίκελ, Γεγενθούουρ, Καίλικερ, Βίσχοφφ, Δυβοά, Ραίμονδ, Βίρχοβ καὶ ἄλλων ἐπέχεαν τοσοῦτον φῶς διὰ μονογραφῶν καὶ πειραμάτων, ὥστε οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὑπολείπεται εἰς τὸν ἐπιστήμονα περὶ τῶν ἀληθειῶν ἐκείνων αἰτινες ἰδίως τὴν γένεσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀφορῶσιν.

Ὁμολογουμένως μία τῶν φωτεινότερων πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἀκτίνων εἶναι καὶ ἡ μνημονευθεῖσα τοῦ Δάρβιν συγγραφή, ἣτις δικαίως τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπιστημόνων διήγειρεν.

Ἐν τῷ φυτικῷ κόσμῳ ὑπάρχουσι βοτάναι, ὧν τὰ φύλλα διὰ τῆς ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν κλειόνται. Τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον παρέχει ἡμῖν ἐναργέστερον τὸ γένος τῶν φυτῶν *Mimosa pudica*, ὅπερ ὁ Δάρβιν οὕτω περιγράφει· ἐκ τοῦ στελέχους τοῦ λεπτοτάτου τούτου φυτοῦ φύονται τέσσαρα ἐπιμήκη φύλλα, ἅτινα πάλιν ἐκ πολλῶν ἄλλων γραμμηδῶν καὶ στενῶς ἀλλήλοις συμπεφυκότων λεπτῶν φυλλοκρίων, αἰσθητικῶν νηματίων, συνίστανται. Προσβαλλόμενα τὰ λεπτὰ ταῦτα φυλλάκια ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀνορθοῦνται, διίστανται ἀλλήλων καὶ παρακολουθοῦσι πιστῶς τὴν πορείαν τοῦ

ἡλίου· μόλις δ' αὐτοῦ δύοντος περιπτύσσονται καὶ υποκλίνουσι πάλιν ὡς πρότερον, ὅπως τὴν ἐπιούσαν μετὰ νέων δυνάμεων κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνεγερθῶσι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ διαρκούσης τῆς ἡμέρας ἀπλῆ πρόσαισις ἀναγκάζει αὐτὰ νὰ συσταθῶσιν, ὥσει καὶ ταῦτα ζωϊκὰ νεῦρα εἶχον, ἐφ' ὧν οἱ ἐξωτερικοὶ ἐρεθισμοὶ ὁμοίως ἐπιδρῶσιν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἅμα πύσις ἢ ἐπαφὴ ἐγείρονται πάλιν τὰ φυλλάκια ἀνακτώμενα ἐκ νέου τὴν προτέραν σταθεράν αὐτῶν ιδιότητα.

Εἶδος τοῦ γένους τούτου *mimosa pudica* εἶναι καὶ ἡ *Drosera rotundifolia*. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο τὸν ὄργανισμὸν φυτὸν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Δάρβιν ὅπως διὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ γενομένων εὐφυῶν καὶ πειστικῶν πειραμάτων προδῆ εἰς γνῶσιν σειρᾶς φυτῶν, λίαν παρεμπερῆ τῷ ζωϊκῷ ὄργανισμῷ τὴν λειτουργίαν ἐχόντων.

Ἐπὶ τῶν φύλλων τῆς *Drosera* παρατηρεῖται πάντοτε πληθὺς νεκρῶν ἐντόμων. Ἐν τούτοις ἡ σχέσις τούτων πρὸς τὸ φυτὸν ἦτο ἀγνωστος μέχρις οὗ πρῶτος ὁ Δάρβιν ἀνεκάλυψε, ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο διὰ τοῦ ἐκρεομένου ἐπὶ τῶν φύλλων πρὸς ἄγραν τῶν ἐντόμων τούτων ἰξώδους ὑγροῦ συλλαμβάνον αὐτὰ, συστέλλεται κατόπιν καὶ υποκλίνει, καὶ δι' ἀπομύζησεως τῶν ὑγρῶν αὐτῶν τρέφεται. Ὁρθῶς δὲ καὶ ὀνόμασεν ὁ Δάρβιν τὰ φυτὰ ταῦτα διὰ τὴν ιδιότητά αὐτῶν ταύτην «Insectivorous Plants» δηλ. ἐντομοβόρα ἢ κρεωβόρα φυτὰ.

Φυσιολογικῶς ὁ ὄργανισμὸς αὐτῶν ἔχει οὕτως· ἡ *Drosera* φέρει 2—4 ὑποστρογγυλὰ φύλλα ὀριζοντίως ἐκτεταμένα· ἡ ἄνω ἐπιφάνεια, πρακίνη οὖσα, ἐκάστου φύλλου καλύπτεται ὑπὸ τρυφεροῦ χνοῦ, ὅστις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φύλλου ὀρθιος, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ πλάγιος φύεται.

Ὁ χνοὺς οὗτος ἔχει τὸ χροῖμα πορφυροῦν καὶ ἀναμνηστικῶς ἡμᾶς τὰ λυμφατικὰ ἀγγεῖα τοῦ ζωϊκοῦ ὄργανισμοῦ· συνίσταται δὲ ἐκ πλέον τῶν 100 νηματίων. Ἐκαστὸν πάλιν νηματίον φέρει ἐν τῷ ἄκρῳ ἀδένα μορφήν καρφίδος ἔχοντα· ὥστε ὅλον τὸ νηματίον ὁμοιάζει πρὸς καρφίδα, ἧς ἡ μὲν κεφαλὴ ἐκτὸς τοῦ φύλλου, ἡ δὲ αἰχμὴ ἐντὸς αὐτοῦ κεῖται· τὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φύλλου νηματικά (ὁ χνοῦς) εἶναι τὰ ἐλάχιστα. τὰ δὲ ἐν τῇ περιφερείᾳ τὰ μέγιστα, ὥστε τὸ μέγεθος ἐκάστου νηματίου εἶναι κατ' εὐθὺν λόγον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ φύλλου. Χαρακτηρίζεται δὲ τοῦτο ὁ Δάρβιν ὡς αἰσθητικὰ νηματία.

Ἐκαστος ἀδὴν ἐκφέρει στάγδην λίαν ἰξώδες τι ὑγρὸν. Οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀδένων, οἵτινες εἶναι τὸ εὐαισθητότερον ὄργανον τοῦ φυτοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κάτω τῶν ἀδένων μερῶν παρατήρησεν ὁ Δάρβιν εὐαισθησίαν τινά. Ἐὰν τοὺς ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φύλλου ἀδένας τῶν αἰσθητικῶν νηματίων διὰ θίξεως ἢ πνοῆς ἀνέμου ἐρεθίσωμεν, παρατηροῦμεν τὰ αἰσθητικὰ νηματία ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἐρεθισμοῦ πρὸς τὸ κέντρον τοῦ φύλλου κλίνοντα, τὸν ἐρεθισμὸν καὶ τὴν κίνησιν πρὸς τὰ ἐνδοτέρω καὶ περὶ αἰσθητικὰ νηματία μεταδίδοντα·

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τὴν 25 Φεβρουαρίου 1877.

¹ Charles Darwin. Insectivorous Plants. London 1875. Insectenfressenden Pflanzen. Deutsche Aufgabe von I. U. Carus. Stuttgart 1876 καὶ Ausland. 1876. Juli.

ἀλλ' ἂν ὁ ἐρεθισμὸς προέρχεται ἐκ τῆς προσκολλησέως ἐντόμου τινὸς ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τοῦ φύλλου, τότε ἅπαντα τὰ νημάτια στρέφονται πρὸς αὐτὸ, ὡς πρὸς κέντρον, ἵνα δίκην ἀγρύπνων φρουρῶν κρατήσωσι τὸν αἰχμάλωτον, ὅστις μετὰ ταῦτα θὰ χρησιμεύσῃ αὐτοῖς ὡς τροφή. Ἴδου δὲ πῶς ἡ θαυμασιὰ αὕτη λειτουργία ἐκτελεῖται.

Τὰ ἐπὶ τῶν ἀδένων ψεύσαντά πως ἔντομα κρατοῦνται ὑπὸ τῆς ἰξώδους οὐσίας αὐτῶν καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐντὸς τετάρτου τῆς ὥρας περίπου, πιθανῶς δὲ τὸν δι' ἀσφυξίας θάνατον, ὡς εἰσερούσης τῆς ἰξώδους οὐσίας εἰς τὰ ἀναπνευστικὰ αὐτῶν ὄργανα. Ἄφ' οὗ δὲ περικλείωσι καὶ περικαλύψωσι τὰ αἰσθητικὰ νημάτια τὸ ἔντομον, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀρχονται παραχρῆμα λειτουργίας ἐτέρας, ἐπίσης πολλοῦ λόγου ἀξίας.

Ἦδη ἔλθῃ, τὸ μήκος τῶν αἰσθητικῶν νηματίων εἶναι ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου κατ' εὐθὺν λόγον. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ ἀδένες τῶν αἰσθητικῶν νηματίων κατὰ τὴν συστολὴν διασταυροῦνται ὑπὲρ τὸ μέσον τοῦ φύλλου, καὶ ἐκβάλλουσι τὸ ἰξώδες αὐτῶν ὑγρὸν ἐπὶ τὸ αἰχμάλωτον ἔντομον κατὰ μεγαλητέραν τοῦ συνήθους ποσότητα· τὸ ὑγρὸν τοῦτο κατὰκλύζει τότε τὴν ἄγραν καὶ ἐνεργεῖ ἀσφαλῶς μέχρις οὗ ἡ τῆς πέψεως λειτουργία ἀρχίσῃ.

Ὅσον δὲ ἡ ἰξώδης ἔκκρισις ἐγγὺς τοῦ ἐντόμου γίνεται τόσον καὶ ὀξύνεται, ὅπως εὐκολώτερον, κατὰ τοὺς 1ης πέψεως νόμους, τὸ ἔντομον διαλύσῃ· τὸ δὲ φύλλον ἐν τῷ μέσῳ κυρτοῦται πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, λαμβάνον οὕτω τὸ σχῆμα ἀτελοῦς κύστεως· ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ φύλλον μεταβάλλεται εἰς στόμαχον. Ὅπως δὲ ἐν τῷ ζωϊκῷ στομάχῳ αἱ μὲν τῶν τροφῶν διαλύονται διὰ τῶν πεπτικῶν ἐκκρίσεων καὶ ἀπομυζῶνται, αἱ δὲ δὲν διαλύονται καὶ ὡς περιττὰ οὐσίαι ἐξέρχονται, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ περίπου λειτουργία συμβαίνει. Ὅπως δ' ἐκεῖ τὸ ὑγρὸν τοῦ στομάχου ὀξυνούμενον ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τῶν ἀλάτων κλπ. οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀδένες τῆς *Drosera* ἐκβάλλουσιν ὀξέα διὰ τὸν αὐτὸν περίπου σκοπὸν. Παρατηρήθη δὲ ὅτι διὰ προσθέσεως ἀλλάλεως παύει ἡ πέψις καὶ ἀρχεται ἡ ἐξουδετέρωσις τοῦ ἀλλάλεως δι' ἐνὸς ἀσθενοῦς ὀξυάλατος, τοῦτέστι χημικὴ ἐργασία, λίαν τῷ ζωϊκῷ ὀργανισμῷ ἀνάλογος. Ἀκριβέστερα δὲ πειράματα παρέσχον ὅτι τὰ ὀξέα τῶν ἀδένων τῆς *Drosera* εἶναι χημικῶς σχεδὸν ἀνάλογα πρὸς τὰ ὀξέα τοῦ στομάχου τῶν ζώων. Τὸ ἐκκριθὲν λοιπὸν ὑγρὸν διαλύει τὸ ἔντομον, οὐτινος ἡ σαρκώδης οὐσία ἀπομυζᾶται ὑπὸ τῶν ἀδένων τῶν αἰσθητικῶν νηματίων καὶ κατόπιν δίκην αἵματος ὡς τροφή εἰς τὸ φυτὸν προσφέρεται.

Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν τῆς πέψεως, ἥτις ἡμέρας τινὰς διαρκεῖ ἔρχεται ἄλλη, καὶ αὕτη ὁμοία τῶν τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ· εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἔκκρισις τῶν περιττῶν. Ἄφ' οὗ δὲ ἅπασαι αἱ λειτουργίαι αὐταὶ εἰς πέρας ἀρχῶσι, διαστέλλονται πάλιν κατὰ μικρὸν καὶ διατείνονται τὰ νημάτια, ἵνα καὶ αὐθις ἐντόμου συλληθῆντος, κανονικῶς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ἐπαναλάβωσι.

Φύει δὲ καὶ ζῆ ἡ *Drosera* εἰς χώρας πενιχροῦ ἐδάφους, ὅπου χλόη μόνον ἐπιφάνεται, ἐπειδὴ οὐδεμίαν ἐκ τῆς γῆς τροφῆς χρῆζει· ἐκ τοῦ ἀέρος ὅμως προσπορίζεται τὸν ὀξυάνθρακα, ὃν καὶ ἀφομοιοῖ. Αἱ ρίζαι παρέχουσιν αὐτῇ μόνον τὸ ἐκ τῆς γῆς ὕδωρ.

Ἀέλαρ πρὸς σαγήνευσιν τῶν ἐντόμων ὑποτίθεται κατὰ Δάρβιν ἰδιόζουσά τις τοῦ ὑγροῦ τῶν ἀδένων ὁσμὴ ἐπάγουσα αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ὄλεθρον παράγουσα. Παρατηρήθη δὲ ὅτι ὅσον μικρότερα τὰ ἔντομα καὶ λεπτότερα τὸ δέρμα τόσον καὶ εὐπεπτότερα εἶναι· ἐξασθενοῖ δὲ τὸ φυτὸν κατὰ τοσοῦτον ὅσον μεγαλειτέρα ἢ ἔντασις τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Πλεῖστα καὶ θαυμασμοῦ ἀξία εἶναι τὰ πειράματα, ἅτινα ὁ δραστήριος φυσιοδίφης πρὸς ἀποδείξιν τῶν λεχθέντων καὶ λεχθησομένων ἐξτέλεσεν. Ἴν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ *Drosera* οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐντόμων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐτέρων οὐσιῶν, αὐτῆς ἐφαπτομένων, τὰς αὐτὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας καὶ ἐνεργήσῃ δύναται, ἀνεκάλυψεν ὅτι μόνον αἱ ἀζωτούχοι οὐσαι πρὸς τροφήν τοῦ φυτοῦ τούτου χρήσιμα εἶναι.

Ἐκ τῶν ἀζωτούχων οὐσιῶν μετεχειρίσθη γάλα, λεύκωμα, ψυχρὸν ζωμὸν κρέατος, σίαλον, ἀπόβρασμα τερεβίνθων καὶ λαχάνων, ἐκάστοτε σταγόνα ἐκ τῶν οὐσιῶν τούτων ἐπὶ τῶν φύλλων τῆς *Drosera* ἀποθέτων· μᾶλλον δὲ ἀρέσκουσιν εἰς τὸ φυτὸν τοῦτο τροφήν εἶρε τὸ ἀπόβρασμα τῶν τοῦ λαχάνου φύλλων· πάντοτε δὲ παρατηρήθησαν τὰ αὐτὰ φαινόμενα τὰ καὶ κατὰ τὴν πέψιν τῶν ἐντόμων. Καὶ ἐνταῦθα τὰ αἰσθητικὰ νημάτια συνεκλείοντο καὶ τὸ ὑγρὸν ὁμοίως κατηναλίσκετο· ψυχρὸς ζωμὸς κρέατος ἐπήνεγεν ἰσχυρὰν κλείσιν, τεμάχια μικρὰ κρέατος ὠμοῦ παρήγαγον ταχὺν ἐρεθισμὸν ἐπὶ τῶν φύλλων βλάβην τῷ φυτῷ συνεπενεγκόντα, ἄτε βαρέα καὶ δύσπεπτα αὐτῷ καὶ τὴν ἄμεσον ἀπονεύρωσιν τῶν ἐφαψαμένων αὐτοῦ φύλλων. Ἀλλὰ τεμάχια ὀπτοῦ κρέατος 1, 27 ὑποχιλιομέτρου εἶναι εὐπρόσδεκτα καὶ πέπτονται ἐκτὸς σταγόνων τινῶν λίπους καὶ μικρῶν τινῶν μερῶν ἐλαστικῶν ἰνῶν αὐτοῦ· μαλακύνονται δὲ τὰ μέρη τοῦ ὀπτοῦ κρέατος διὰ τῶν ὀξέων τοσοῦτον ὥστε καὶ δι' ἀμβλείας βελόνης εὐκόλως διατρυπῶνται. Ὁ τυρὸς ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ φυτοῦ ὡς τὸ κρέας· τεμάχια τούτου 1, 27 ὑποχιλιομέτρου βλάβπτουσι μὲν τοὺς ἀδένους τοῦ φυτοῦ, πέπτονται ὅμως καὶ ταῦτα καὶ ἀπορροφῶνται, ὡς καὶ πᾶσαι ἐν γένει αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι τροφαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

Ἦς μὴ ἐρεθιστικαὶ καὶ ἀπεπτοὶ οὐσίαι ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ Δάρβιν ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὄνυχες, αἱ τρίχες, τὰ πτερά, αἱ ἐλαστικαὶ ἴνες, τὸ χλωρὸ φύλλον, ἡ κυτταρίνη, ὁ βάμβαξ, τὸ λίπος, τὸ ἔλαιον, τὸ σάκχαρον, τὸ τέι, τὸ οἶνόπνευμα καὶ ἡ κόλλα· αὕτη ὅμως δι' ἐπιδράσεως ἀσθενοῦς ὀξυάλατος διελύθη.

Τὰ ὀξέα φέρουσι κλίσην τῶν αἰσθητικῶν νηματίων· ἐμετικὴ τρῶξ καὶ κεντρικὰ ὀξέα οὐδόλως ἐπενεργοῦσιν.

Ὁξυάλατα ἐπενεργοῦσιν ὀλιγώτερον τῶν Ἰδρυογοϊωιδιούχων, ὅξέα τῶν τῶν μῆλων μικρὰν τὴν ἐπίδρασιν ἔχουσι.

Σταγόνες ὕδατος ἐκ τοῦ ὕψους πίπτουσαι καὶ βραχὺαία βροχὴ οὐδόλως βλαβερῶς ἐπὶ τοῦ φυτοῦ ἐπενεργοῦσιν, ἢ διότι ἐξοικειοῦνται βαθμηδὸν οἱ ἄδενες ἄδρανεῖς πρὸς τὰς τῆς βροχῆς πληξίς καὶ μένωσιν, ἢ διότι μόνον ἐκ στερεῶν ἀντικειμένων διεγείρονται.

Ἐν τέλει παρατηρεῖ ὁ Δάρβιν ὅτι ἡ τῶν φύλλων ἐρεθιστότης ἐξήρηται ἔτι καὶ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τῆς ἀτμοσφαιρας, τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, τῆς ἡλικίας τοῦ φυτοῦ, τῆς ἰδιοσυγκρασίας αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν εἰς αὐτὸ προσφερομένων τεμαχίων ἢ σταγόνων.

Ἐν Βερολίῳ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΤΟΥΑΗΣ.

BOMBYX Ο ΠΟΜΠΕΥΤΗΣ

Ὁ Βόμβυξ ὁ πομπευτής (*Bombyx processionea*) εἶναι ψυχὴ μικρόσωμος, ἔχουσα στακτοφάκους πτέρυγας, ὠχροτάτας εἰς τὰ ἄκρα καὶ διασχιζομένης ὑπὸ τριῶν σκοτεινῶν ταινιῶν, ἀναφαίνεται δ' εἰς τὰ δάση περὶ τοὺς μῆνας Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου. Αἱ θήλειαι ἐναποθέτουσι τὰ ὠὰ τῶν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν χονδρῶν κλάδων τῶν δρυῶν καὶ τῶν πευκῶν, κατὰ συστάδας, καὶ καλύπτουσι αὐτὰ διὰ μεταξίνων κλωστῶν. Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τὰ ὠὰ ἐκκολάπτονται καὶ περῶνται τὰς κάμπας, αἵτινες καθ' ἑκατοντάδας συνέρχονται καὶ κοινῇ πλέκουσιν ἐπὶ τῶν κλάδων λευκὸν ὑφασμα ἀνώμαλον, ὑπὸ τὸ ὅποιον διαμένουσι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Τὸ ὑφασμα τοῦτο τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τὴν φωλεάν τῶν καμπῶν, εἶναι οἱ λευκοὶ ἐκεῖνοι ὄγκοι οὗς τὰς ἡμέρας ταύτας πᾶς τις δύναται νὰ διακρίνη ἐπὶ τῶν πευκῶν. Τὴν ἑσπέραν αἱ κάμπαι αὐταὶ ἀναρριχθῶνται ἐπὶ τοῦ φυλλώματος, καὶ τρώγουσιν ἀπλήστως ἀφανίζουσαι τὸ δένδρον ἐφ' οὗ ἐπιπίπτουσι. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι αἱ κάμπαι τοῦ πομπευτοῦ κατὰ πᾶσαν ἔξοδον πρὸς πορισμὸν τροφῆς οὐδέποτε ἐπανέρχονται εἰς τὴν πρώτην φωλεάν τῶν, ἀλλὰ κατασκευάζουσι νέαν. Τὴν ἐκπληξίν τῶν φυσιδιῶν ἐξήγειραν οἱ πομπευταὶ ἕνεκα τῆς τάξεως, ἣν ἀκολουθοῦσι κατὰ τὰς ἀποδημίας τῶν, ἐξ ἧς ἐλήφθη καὶ τὸ ὄνομά τῶν. Ἐὰν ἐξεπάση τις μίαν φωλεάν πομπευτῶν διαρκούσης τῆς ἡμέρας, τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ εἶναι παραδεδωμένον εἰς ἄκραν ἠσυχίαν καὶ γαλήνην· αἱ κάμπαι εἰσὶν ἐπισεσωρευμένοι ἐπ' ἀλλήλας καὶ σχεδὸν φαίνονται ἀκίνητοι. Μόλις δὲ μως δύση ὁ ἥλιος, μικρὰ τις κίνησις διαφαίνεται, ἔπειτα γενικὴ καταδείκνυται ταραχὴ. Μία κάμπη ἐξέρχεται τῆς φωλεᾶς τῆς καὶ ἀρχίζει νὰ ἀναρριχᾶται ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου· αὕτη ἀκολουθεῖται ἀκριβῶς κατὰ πό-

δας ὑπὸ δευτέρας κάμπης, αὕτη ὑπὸ τρίτης, ἢ τρίτη ἀκολουθῶς ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ὁμοῦ, αὐταὶ ὑπὸ πλείονων καὶ οὕτω καθεξῆς· αἱ τάξεις κατ' ἀρχὰς μὲν κανονικῶς ἀναπτύσσονται καὶ ἡ δευτέρα εἶναι πλατυτέρα τῆς τρίτης, ἢς πλατυτέρα ἔσται ἡ τετάρτη, ἀλλὰ τὸ τέλος ὅμως τῆς στήλης ταύτης εἶναι συγκεχυμένος καὶ ἀμορφος ὄγκος. Ἐώρα συμβαίνει πολλάκις κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἢ τάξις αὕτη νὰ διασπασθῇ καὶ οὕτως αἱ κάμπαι νὰ παρακολληθῶσι μονομερῶς ἢ μία τὴν ἄλλην καὶ οὕτως ἀποτελοῦσι μακρὰν ὀφιοειδῆ γραμμὴν· ἐπιστρέφουσι δ' εἰς τὴν κατοικίαν τῶν οἱ πομπευταὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν βαίνουσιν, ἀφ' ἀφανίσωσι τὸ φύλλωμα ἐνὸς δένδρου, καὶ ἐπὶ ἕτερον ἐγγὺς κείμενον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οἱ πομπευταὶ εἶναι ἐκ τῶν ἐντόμων τῶν μάλλον καταστρεπτικῶν διὰ τὰς δρυς καὶ τὰς πεύκας. Κατορθόνουσιν δὲ νὰ ἐξελείψωσιν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐλαίου τῆς πίσης. Ἄλλ' ἐπωφελέστερον ἢ καταστροφή τῶν πομπευτῶν κατορθοῦνται, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ φυσιδιῶν Βοαγεράρδ γενόμενα μετ' ἐπιτυχίας πειράματα, διὰ τοῦ ἐντόμου τοῦ καλουμένου *καλλίσωμος ὁ συκοφάντης*. Τὸ ἐντομον τοῦτο εἶναι ὁ φυσικὸς τῶν πομπευτῶν διώκτης, διότι ἡ θήλειά του πάντοτε τίκτει τὰ ὠὰ τῆς ἐντὸς τῆς φωλεᾶς τῶν. Ὅταν οἱ πομπευταὶ ἐκκολαφθῶσι συνεκκολάπτονται μετ' αὐτῶν καὶ οἱ συκοφάνται, οἵτινες κατατρώγουσι πολλοὺς αὐτῶν καθ' ἑκάστην, διότι αὕτη εἶναι ἡ συνήθης αὐτῶν τροφή. Οὕτως ἡ φύσις ἐνθ' ἀφ' ἐνὸς παρέχει τὴν μάστιγα, παραπλεύρως παρέχει καὶ τὸ πρόχειρον ἀντιφάρμακον. Ὁ Βοαγεράρδ λαβὼν πολλοὺς θήλειαι συκοφάντας ἐτοποθέτησεν αὐτοὺς παρὰ τὰς φωλεὰς τῶν πομπευτῶν ἐν τῷ δάσει τῆς Βουλώνης ἐν Παρισίαις καὶ οὕτω κατώρθωσεν ἀρκούντως νὰ τοὺς ἐξαφανίσῃ.

Αἱ κάμπαι τῶν πομπευτῶν καὶ ὑπὸ ἑτέρων ἔποψιν εἶναι ἐπιβλαβεῖς. Αἱ τρίχες τοῦ δερμάτος τῶν, αἵτινες ἀδιακόπως ἀνανεοῦνται, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων, μετ' ἐκπληκτικῆς εὐκολίας καὶ προξενοῦσιν εἶδος ἀνυποφόρου κνισμοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι μακροτάτη ἢ διάρκειά τῷ 1865 εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἐν Παρισίαις τοῖς διαβάταις ὁ περιπάτος εἰς τινὰ μέρη τοῦ δάσους τῆς Βουλώνης ἵνα προληφθῶσι τὰ ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως τῶν πομπευτῶν δεινὰ. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε πρέπει νὰ συλλαμβάνη τις διὰ τῶν δακτύλων τὰς κάμπας ταύτας, οὔτε νὰ παρατηρῇ τὰς φωλεὰς τῶν ἰστάμενος πρὸς τὸ μέρος ὅπουθεν πνέει ὁ ἄνεμος, διότι τὸ πρόσωπον καὶ αἱ χεῖρες ἠδύναντο νὰ προσβληθῶσι σπουδαίως ἐκ τῶν τριχῶν τούτων. Ἀναφέρονται πολλὰ παραδείγματα κτηνῶν καὶ πρὸ πάντων ἵππων, οἵτινες ἀποσπῶντες φύλλα ἐκ τῶν δένδρων, ἔπαθον πολὺ ἐκ τῶν τριχῶν τῶν πομπευτῶν, αἵτινες προσέβαλον τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς ῥύθνας καὶ τὸ στόμα αὐτῶν.

Αἱ κάμπαι τῶν πομπευτῶν ἀφ' οὗ φθάσωσι τὸ ἔπακρον τῆς ἀναπτύξεώς τῶν, στέρνονοις τοὺς τοίχους τῆς φωλεᾶς ἐν ἣ κοινῇ ζῶσι καὶ ἐντὸς αὐτῆς.

πλέκουσι τὸ κουκούλιον, ἐν ᾧ θέλει τελεσθῆ ἢ εἰς χρυσαλίδα μεταμόρφωσις των.

Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς βλάβας ταύτας τοῦ πομπευτοῦ ἐξάγεται καὶ πρακτικῆς τῆς ὠφέλειαι, διότι τὸ πτίλον τῆς φωλεᾶς αὐτοῦ χρησιμεύει πρὸς κακασκευὴν μετὰξῆς, ἥτις καὶ τοὶ χονδροειδῆς εἶναι ὅμως πολύτιμος διὰ τὸ δυσπρόριστον.

Ὁ φυσιοδίφης Ρεωμῦρος γράφει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν καμπῶν τοῦ πομπευτοῦ. «Ἐπὶ μακρὸν χρόνον τῆς ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονῆς μου διετήρησα ἐν τῷ γραφείῳ μου κλάδον δρυὸς ἐφ' οὗ ἦτο φωλεὰ πομπευτῶν, εἶχον δ' οὕτω καθ' ἑκάστην ὑπ' ὄψιν μου τὰ ἐντομα ταῦτα καὶ ἠδυνάμην ἀνέτως νὰ σπουδάζω τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν. Τὰ φύλλα τῆς δρυὸς φυσικὰ ὡς ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐξηράνθησαν καὶ οἱ πομπευταὶ ἠδυνάτου νὰ φάγωσιν αὐτὰ, ἐδοκίμασαν δὲ νὰ μεταβῶσιν ἀλλαχού πρὸς ἐπιζήτησιν τροφῆς καλλιτέρας. Κατ' ἀρχὰς ἐξῆλθεν εἰς τῆς φωλεᾶς, δεύτερος τὸν ἠκολούθησε κατὰ πόδας, τρίτος τὸν δεύτερον καὶ οὕτω μακρὰ σειρὰ ὁμοιάζουσα μὲ ὄφιν ἤρξατο βαδίζουσα ἡσυχῶς καὶ ὑπακούουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ πρώτου ὀδηγοῦ· ἴστατο οὕτως, ὅλη ἡ σειρὰ ἴστατο, ἐπανελάμβανε τὴν πορείαν, πάντες ἐτίθεντο εἰς κίνησιν καὶ τὸν ἠκολούθουν κατὰ πόδας. Ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐγένετο, τοῦτο καθ' ἑκάστην ἐξἠκολουθεῖ γιγνόμενον ἐν ταῖς φωλεαῖς τῶν πομπευτῶν ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι.»

* M

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΛΕΙΨΕΩΝ

Ἐκλείψιν καλοῦμεν τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἐκλείπει ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης. Καὶ τοῦ μὲν ἡλίου αἱ ἐκλείψεις συμβαίνουσιν, ὅταν ἐπιπροσθῆ αὐτοῦ ἡ σελήνη, τῆς δὲ σελήνης ὅταν ἐμπέσῃ αὐτὴ εἰς τὸν κῶνον τῆς σκιᾶς τῆς γῆς. Αἱ ἐκλείψεις συμβαίνουσι κατὰ τὰς συζυγίας τῆς σελήνης καὶ τοῦ μὲν ἡλίου κατὰ τὴν νέαν σελήνην, τῆς δὲ σελήνης κατὰ τὴν πανσέληνον.

Ἐάν τὸ ἐπίπεδον τῆς περὶ τὴν γῆν τροχιᾶς τῆς σελήνης ἐταυτίζετο μετὰ τοῦ ἐπιπέδου τῆς περὶ τὸν ἥλιον τροχιᾶς τῆς γῆς (τοῦ τῆς ἐκλειπτικῆς), τότε κατὰ πάσαν νέαν σελήνην θὰ συνέβαιναν ἐκλείψεις ἡλίου καὶ κατὰ πάσαν πανσέληνον ἐκλείψεις σελήνης. Αὐτὰ τὰ δύο ἐπίπεδα ὅμως δὲν ταυτίζονται, ἀλλὰ τέμνονται ὑπὸ γωνίαν $5^{\circ} 9'$. Ἡ εὐθεία γραμμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τέμνονται καλεῖται γραμμὴ τῶν δεσμῶν, δεσμοὶ δὲ τὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ γραμμὴ αὐτὴ συναντᾷ τὴν οὐρανίαν σφαῖραν. Μόνον λοιπὸν ὅταν γίνεται συζυγία περὶ ἓνα τῶν δεσμῶν, τότε γίνεται ἐκλείψις, διότι τότε τὰ τρία σώματα, γῆ, ἥλιος καὶ σελήνη εὗρισκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γραμμῆς.

Ἐκ τῆς ιδιότητος ταύτης ἔλαβεν ἡ ἐκλειπτικὴ τὸ ὄνομά της, διότι ὅταν εὗρίσκεται εἰς αὐτὴν ἡ σελήνη κατὰ τὴν συζυγίαν γίνεται ἐκλείψις.

Ὅταν συμβῆ ἐκλείψις ἑνὸς τῶν δύο σωμάτων, συνήθως κατὰ τὴν ἀμέσως ἐπομένην συζυγίαν ἐπακολουθεῖ ἐκλείψις τοῦ ἑτέρου σώματος. Οὕτω τὴν 27 Ἰουλίου (8 Αὐγούστου) τοῦ ἔτους 1877 θὰ συμβῆ ἐκλείψις ἡλίου (ἀόρατος παρ' ἡμῶν), κατὰ τὴν ἀμέσως δ' ἐπομένην συζυγίαν, δηλαδὴ κατὰ τὴν πανσέληνον, ἥτις θὰ ἦνε τὴν 12/24 Αὐγούστου, θὰ συμβῆ ἐκλείψις σελήνης. Ὁ λόγος τῆς ἀκολουθίας ταύτης εἶναι ἀπλοῦς· ὅταν δηλαδὴ συζυγίαις γίνῃ περὶ ἓνα τῶν δεσμῶν, ἡ ἐπομένη θὰ γίνῃ περὶ τὸν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον δεσμόν. Σπανιώτερον παρακολουθεῖ καὶ τρίτη ἐκλείψις, διότι αἱ συζυγίαι δὲν ἀπαμακρύνθησαν εἰσέτι ἀρκούντως τῶν δεσμῶν. Οὕτω τὴν προσεχῆ 26ην Αὐγούστου (7 Σεπτεμβρίου) τὰς δύο ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐκλείψεις θὰ ἐπακολουθήσῃ τρίτη ἐκλείψις, τοῦ ἡλίου, ἥτις δὲν θὰ ἦνε ὄρατὴ παρ' ἡμῶν. Ἐνίοτε ὅμως δύναται νὰ συμβῆ ἐκλείψις ἡλίου, χωρὶς νὰ προηγηθῆ ἢ νὰ ἀκολουθήσῃ ἐκλείψις σελήνης.

Ἐν συνόλῳ ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς τῶν ἐκλείψεων κατ' ἔτος εἶνε δύο ἐκλείψεις ἡλίου, ὁ ἀνώτατος δὲ 6—7, ἐξ ὧν 4 τοῦ ἡλίου καὶ 2—3 τῆς σελήνης, ἢ σπανιώτερον 3 τοῦ ἡλίου καὶ 3 τῆς σελήνης. Τὸ συνηθέστερον γίνονται δύο τοῦ ἑνὸς ἀστρου καὶ δύο τοῦ ἄλλου. Αἱ ἐκ 1, 2 ἢ 3 ἐκλείψεων συγκείμεναι σειραὶ ἀπέχουσιν ἀλλήλων σχεδὸν ἐξ μηνῶν, ὅπως ἡ συζυγία συμβῆ πάλιν περὶ τὸν ἕτερον τῶν δεσμῶν.

Οἱ δεσμοὶ δὲν μένουσιν ἀκίνητοι εἰς δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀλλ' ἐκτοπιζόνται ἐπ' αὐτῆς, κινούμενοι ἐξ Α. πρὸς Δ. Ὁ χρόνος μεθ' ὃν οἱ δεσμοὶ ἀποκαθίστανται πρὸς τὰ αὐτὰ σημεῖα τῆς ἐκλειπτικῆς εἶνε 223 συνοδικοὶ μῆνες ἦτοι 18 ἔτη καὶ 10—11 ἡμέραι περίπου. Μετὰ τοσοῦτον λοιπὸν χρόνον καὶ αἱ συζυγίαι γίνονται πάλιν πλησίον δεσμοῦ, ὅθεν καὶ αἱ ἐκλείψεις ἐπανασυμβαίνουσιν. Ὑπάρχει λοιπὸν διὰ τὰς ἐκλείψεις περίοδος 18 ἐτῶν καὶ 10—11 ἡμερῶν, μεθ' ἧν ἐπαναλαμβάνονται, οὐχὶ ὅμως πᾶσαι ἀνεξαιρέτως, διότι ἡ ἀποκατάστασις δὲν εἶνε ἐντελής, ἀντικαθίστανται ὅμως ὑπὸ ἄλλων. Ἐπίσης καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐκλείψεως ἐν τῇ ἐπομένῃ δυνατὸν νὰ ἦνε διάφορον.

Ἡ περίοδος αὕτη ἐγένετο γνωστὴ εἰς τοὺς Χαλδαίους δι' ἐμπειρικῶν παρατηρήσεων· βεβαίως δὲ αὐτῆς λαβῶν γινῶσιν Ὁαλῆς ὁ Μιλήσιος προεῖπε τὴν ἐκλείψιν ἡλίου, τὴν γενομένην κατὰ τὸν μεταξὺ Κροίσου καὶ Κύρου πόλεμον. Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ζεχίου ἡ ἐκλείψις αὕτη ἐγένετο τῇ 28ῃ Μαΐου τοῦ 584 π. Χρ. κατὰ τὸ ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον (Zech astr. Untersuchungen über die wichtigeren von den alten erwähnten Finsternisse). Ἐν τῇ περιόδῳ λοιπὸν ταύτῃ συμβαίνουσιν 29 ἐκλείψεις σελήνης καὶ 41 ἐκλείψεις ἡλίου. Αὐταὶ λοιπὸν δι' ὅλην τὴν γῆν εἶναι συχότεραι ἐκείνων· ἐπειδὴ ὅμως ἡ τῆς γῆς ζώνη εἰς ἣν αἱ ἡλιακαὶ ἐκλείψεις εἶνε

όραται εἶνε μικροτέρα τῆς ζώνης, εἰς ἣν εἶνε ὀραταὶ αἱ τῆς σελήνης, αὐταὶ δι' ἓνα ὠρισμένον τόπον εἶνε συχνότεραι. Ἐκ τούτου καὶ ἡ διὰ τῆς χρήσεως τοῦ κύκλου τῶν 18 ἐτῶν καὶ 10—11 ἡμερῶν προρρήσις ἐκλείψεως τῆς σελήνης εἶναι δι' ὠρισμένον τόπον πολὺ ἀσφαλεστέρα τῆς προρρήσεως ἐκλείψεως ἡλιακῆς.

Τανῦν ὅμως ἡ ἐπιστήμη ἔχει λελυμένον ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τῶν δύο οὐρανίων σωμάτων. Δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν πότε ἐκλείψις τις ἐγένετο πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἢ μέλλει νὰ γίνῃ, μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας δι' ἕκαστον τόπον τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους αὐτῆς καὶ ὅλων αὐτῆς τῶν φάσεων. Ἡ ἀκριβεία τανῦν εἶνε πολὺ ἐντελεστέρα ἢ πρὸ τινων ἐτῶν ἕνεκα τῆς ἀκριβείας, ἣν παρέχουσιν οἱ πίνακες τῆς φαινομένης κινήσεως τοῦ ἡλίου τοῦ Λεβερόιέρου, Ἀνσένου καὶ Ὀλουφενίου καὶ οἱ πίνακες τῆς κινήσεως τῆς σελήνης τοῦ Ἀνσένου. Βεβαίως ἡ ἀκρίβεια δὲν εἶνε τοσαύτη ὅταν ἡ ἐποχὴ ᾖ λίαν μεμακρυσμένη, πάντοτε ὅμως δι' ὅλα τὰ παρουσιαζόμενα ἐπιστημονικὰ ζητήματα.

Αἱ ἐκλείψεις ἢ τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης δὲν παρουσιάζουσι πάντοτε τὰς αὐτὰς φάσεις, ἀλλ' εἰς ἄλλας μὲν ἐκλείπει μέρος εἰς ἄλλας δὲ τὸ ὅλον αὐτῶν. Ὅπως συμβῆ ὀλικὴ ἐκλείψις τοῦ ἡλίου δέον τὰ κέντρα τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου νὰ εὐρίσκωνται εἰς εὐθυγραμμίαν ἀπέναντι τοῦ τόπου, δι' ὃν ἡ ἐκλείψις εἶνε τοιαύτη, πρὸς τούτοις δὲ ἡ φαινομένη διάμετρος τῆς σελήνης νὰ ᾖ μείζων τῆς τοῦ ἡλίου καὶ ἐκείνη μὲν ἔχει τιμὴν μεταξὺ 35' καὶ 16', αὕτη δὲ μεταξὺ. Ἡ διάρκεια τῆς ὀλικότητος δι' ἓνα τόπον ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις εἶνε 7 περιόπου λεπτῶν τῆς ὥρας. Ὅπως γίνῃ ὀλικὴ ἐκλείψις τῆς σελήνης, δέον αὕτη νὰ ἐμπέσῃ ὀλόκληρος εἰς τὸν σχετικῶς πρὸς αὐτὴν ἰκανῶς μέγαν κῶνον τῆς σκιάς τῆς γῆς, δύναται δὲ νὰ διακριθῇ ἡ ὀλικότης τῆς ἐκλείψεως ὑπὲρ τὴν 1 1/2 ὥραν.

Ἐκ τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου ἔχουσι ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἰδίως αἱ ὀλικαὶ, διότι κατ' αὐτὰς μόνας φαίνεται ἡ καλουμένη λευκόσφαιρα, ἣτις εἶνε ἀτμόσφαιρα περιβάλλουσα εἰς ἰκανὸν ὕψος τὸν ἥλιον. Ἄλλοτε κατὰ τὰς ὀλικὰς αὐτοῦ ἐκλείψεις μόνον ἐξητάζοντο καὶ αἱ καλούμεναι προεξοχαὶ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ 1868 ὅμως διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς μεθόδου τοῦ Ἰανσένου, αἱ προεξοχαὶ δύνανται νὰ παρατηρηθῶσι καὶ παρεκτός τῶν ὀλικῶν ἐκλείψεων. Αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις ἢ μερικαὶ ἢ ὀλικαὶ δὲν ἔχουσι ἐπιστημονικὸν διαφέρον, πλὴν τῶν ὑπὸ ἀρχαίων ἀναφερομένων, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐξακριβῶσιν χρονολογικῶν ἐποχῶν. Περίεργα δὲ κατὰ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης εἶνε τὰ φαινόμενα, τὰ προξενούμενα ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς.

Εἰς τὸν ὑπολογισμὸν δηλαδὴ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης ἡ διάμετρος τῆς σκιάς δέον νὰ ἀνέλξηται κατὰ ποσόν τι. Ἡ αὐξήσις αὕτη λαμβάνεται συνήθως ἕστη πρὸς τὸ 1/50 τῆς διαμέτρου τῆς σκιάς,

δὲν εἶνε ὅμως πράγματι ἡ αὐτὴ διὰ πάσας τὰς ἐκλείψεις καὶ ἐπειδὴ προέρχεται ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς, δὲν δύναται νὰ ᾖ ἀκριβῶς γνωστὴ ἐκ τῶν προτέρων καθόσον ἡ ἀτμόσφαιρα διαφόρως ἐπηρεάζει κατὰ τὴν διαφορὸν αὐτῆς κατὰστασιν. Ἐκ τούτου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ ἡ στιγμή τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων μετὰ τῆς αὐτῆς μεγάλης ἀκριβείας ὅπως εἰς τὰς ἡλιακὰς ἐκλείψεις.

Ἐτερον φαινόμενον προξενούμενον ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς εἶνε ὅτι ἡ σελήνη σκιαζομένη δὲν ἐκλείπει ὅλως. Αἰτία τούτου εἶνε ὅτι ἡλιακὸν φῶς θλώμενον ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρας, φωτίζει ἀμυδρῶς τὸν κῶνον τῆς σκιάς τῆς γῆς καὶ οὕτως ἡ σελήνη εὐρίσκομένη ἐντὸς αὐτοῦ δὲν εὐρίσκεται ἐν ὅλως σκοτεινῷ χώρῳ.

Τὰ ὀπτικὰ φαινόμενα τὰ παρουσιαζόμενα κατὰ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης ποικίλουσι κατὰ τὰς διαφορὰς ἐκλείψεις, βεβαίως ἐκ τῆς διαφορῆς κατὰστασεως τῆς ἀτμοσφαιρας, τῆς προξενούσης τὴν θλάσιν. Ὡς ἐκ τούτου δυνατόν νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἔρευναν ταύτης καὶ συνεπῶς ἔχουσι σημασίαν τινα. Τὸ σύνολον ὅμως τῶν φαινομένων εἶνε συνήθως τὸ αὐτό. Οὕτω κατὰ τὴν ἐκλείψιν τὴν γενομένην τῇ 15/27 Φεβρουαρίου ε. ε. κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ὁ χρωματισμὸς τοῦ σκιασθέντος μέρους ἦτο βαθύφαιος, μετὰ ἐλαφρῶς ἀποχρώσεως ἐρυθρῆς διὰ τὸν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου παρατηροῦντα. Ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρατηρήσεως τὸ μὲν ἄκρον τοῦ σκιασθέντος μέρους εἶχε κυανὴν ἀπόχρωσιν τὸ δὲ λοιπὸν ὑπέρουθρον, ἐπαισθητὴν καὶ εἰς τὸν γυμνὸν ὀφθαλμόν. Καθόσον ἐκαλύπτετο μείζον μέρος τῆς σελήνης τὸ χροῶμα ἐκλινεν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὸ χαλκόχρουν, τὸ ἄκρον ὅμως πάντοτε μετὰ κυανῆς ἀποχρώσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὀλικότητος ζῶνῃ διήκουσα τὴν σελήνην ἦτο λίαν βαθύφαιος, ἐκ τῆς ἐντελεσττέρας σκιάσεως τοῦ μέρους τοῦ κῶνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ζῶνῃ αὕτη εὐρίσκετο. Μετὰ τὴν ὀλικότητα πάλιν τὸ ἄκρον τῆς σκιάς πρὸς τὸ πεφωτισμένον μέρος τοῦ δίσκου τῆς σελήνης εἶχε κυανὴν ἀπόχρωσιν, ἐνῶ τὸ λοιπὸν ἦτο χαλκόχρουν αἱ ἀποχρώσεις ὅμως αὐταὶ βαθμηδὸν ἐξηφανίζοντο καθόσον ἐπλησίαζε τὸ τέλος τῆς ἐκλείψεως καὶ τὸ χροῶμα τοῦ μικροῦ ἐσκιασμένου μέρους ἐγένετο φαῖον.

Κατ' ἄλλας πάλιν ἐκλείψεις ἡ ἐρυθρὰ ἀπόχρωσις εἶνε πλέον ζωηρὰ καὶ ἀνοικτὴ, ἀναφέρονται ὅμως καὶ ἐκλείψεις, ὀλίγισται ἄλλως, καθ' ἃς ἡ σελήνη ἐξέλειπεν ἐντελῶς.

Ἡ σκιά τῆς γῆς δὲν λήγει εἰς γραμμὴν εὐδιάκριτον διὰ τὸν μετ' ἀκριβείας παρατηροῦντα, ἀλλ' ὡσεὶ ἔχουσαν λεπτοτάτας ἐξοχὰς καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς καὶ τῆς παρασκιάς. Ἐνεκα τούτου δὲν δύναται τις νὰ ἀντιληφθῇ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ὅπως εἰς τὰς ἡλιακὰς ἐκλείψεις, καθ' ἃς ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν ὁ ὅλος σκοτεινὸς πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένος δίσκος τῆς σελήνης, τῆς ἐλευθέρως πάσης ἀτμοσφαιρας.

Τῆς παρασκευῆς τὰ ἔγνη φαίνονται πρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκλείψεως ἐν εἶδει ὡς εἶπεν ἀγνοῦ. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκλείψιν ἤρχισεν αὕτη γινομένη ἐπαισθητῆ ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς διὰ τῆς σκιᾶς ἐκλείψεως.

Ἄξισημείωτον εἶνε τὸ 1877, διότι κατ' αὐτὸ πλὴν τριῶν ἐκλείψεων ἀοράτων παρ' ἡμῖν, θὰ συμβῶσι δύο ἐκλείψεις σελήνης ἀμφοτέραι ὀλι- καὶ καὶ ὁραταὶ παρ' ἡμῖν, μάλιστα δὲ καὶ λίαν μακραὶ. Ἡ ὀλικότης τῆς τοῦ Φεβρουαρίου διήρκεσε 1 ὥραν καὶ 36 λεπτά, ἡ δὲ τῆς 11 (23) πρὸς τὴν 12 (24) Αὐγούστου θὰ διαρκέσῃ 1 ὥραν καὶ 45 λεπτά. Ἡ τοιαύτη ἐπα- νάληψις ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἔτους εἶνε πολὺ σπανία. Αἱ σπανιώτεραι πα- σῶν δι' ἕνα ὠρισμένον τόπον εἶνε αἱ ὀλικαὶ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου, αἵτινες κατὰ μέσον ὄρον ἐπαναλαμβάνονται ἀνὰ 150 ἔτη, ἡ δὲ μεγίστη διάρκεια αὐτῶν διὰ τὸν αὐτὸν τόπον εἶνε τὸ πολὺ 7 περίπου λεπτῶν.

Δ. Κ. ΚΟΚΚΙΑΔΗΣ.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΑ

ΥΠΟ

SIEGFRIED KOPFER.

Β' ΕΟΡΤΗ ΕΝ ΚΕΤΙΓΝΗ

Ἡ ἀνάληψις τοῦ Χριστοῦ, μεγάλη εορτάσιμος ἡμέρα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ- κλησίας, εἶναι συγχρόνως ἐν Μαυροβουνίῳ ἡ ἐπέτειος τῆς κρίσεως παρὰ τὸ Γράχθορον μάχης. Ἀλλαχού τοιαύτας ἐπετειούς ἡμέρας εορτάζουσι διὰ στρα- τιωτικῶν παρατάξεων· ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν ὑφίσταται μόνιμος στρατός· ἕκα- στος εἶναι πολεμιστὴς ἀπὸ τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐφ' ὅσον χρόνον εἶναι ἀξιόμαχος, δὲν συμβαίνει δ' ἐν Μαυροβουνίῳ νὰ ἀποτρέπωνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἀρότρων αὐτῶν καὶ τῶν ἐστιῶν ἀπλῶς χάριν παιδιᾶς. Διὰ τοῦτο ἀγαπῶσι νὰ εορτάζωσιν οἱ οἱ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ὡς ἕκαστος πρέπον νομίζει.

Τὴν παραμονὴν τὸ ἑσπέρας περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν παρατίθεται μέγα δεῖπνον ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐν μεγάλῃ στολῇ, ὡς προσέθετεν ὁ ὑπάσπιστὴς τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις περιήρχετο τὴν πόλιν κομίζων πανταχοῦ αὐτοπροσώπως καὶ προφορικῶς τὴν πρόσκλησιν. Ὀλίγον πρότερον συναθροίζονται ἐν τῇ πλα- τεῖᾳ οἱ κύριοι Γερουσιασταί, Βοϊβόδαὶ καὶ Σερδάραὶ, τὰ κάλλιστα αὐτῶν ἐνδύματα περιβεβλημένοι καὶ κεκοσμημένοι διὰ πολλῶν μεταλλίων, παρα- σήμων καὶ ἀστέρων, ἐν οἷς πλείστα αὐστριακὰ καὶ ῥωσικὰ παράσημα, καὶ, ὅπερ ἀξισημείωτον, πολλὰ τουρκικὰ, καὶ μετὰ τῶν προσκεκλημένων ξένων πορεύονται ἐν σώματι κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ-

λυμα. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, ὅπερ ἐν ἔτει 1864 ὁ νῦν ἡγεμονεύων πρίγκιψ ὠκοδομήσατο καὶ κατόκησεν, εἶναι ἡ ὠραιότερα, κομφοτέρα καὶ ἀριστα δια- τηρουμένη οἰκία ἐν Κετίγνῃ, ὅπερ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ παραπέσῃ ἡμᾶς, ὅπως σχηματίσωμεν περὶ αὐτοῦ ὑπέμετρον ἰδέαν. Διὰ μικρᾶς τινοῦ πύλης, ἥς ὑπέριεται θυρὸς ἔχων τὰ Μαυροβουνιωτικὰ σήματα, λευκὸν διπλοῦν ἀε- τὸν ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους, καὶ κάτωθεν λέοντα βαίνοντα πρὸς τὰ ἀριστερά, εισέρχεται τις εἰς μικρὸν προαύλιον, ἐνθα σταθμεύει ἡ φρουρά· ἐντεῦθεν δὲ ὀλίγα βαθμίδες ἐξωτερικῆς κλίμακος ἀγούσιν εἰς τὸν μέτριον πρόδομον τοῦ κάτω οἰκήματος, ἐτέρᾳ δὲ τις δι' ἀπλοῦ τάπητος κεκοσμημένη κλίμαξ ἀγεί- εἰς τὸ ἄνω οἰκῆμα. Τὰ ὅπισθεν κείμενα χωρίσματα περιλαμβάνουσι τὰ δώ- ματα τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1864 ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι μεγάλως πλη- θυνθείσης οἰκογενείας αὐτοῦ· τὰ δὲ ἔμπροσθεν, μία διάμεσος μεγαλειτέρα αἰθουσα καὶ δύο παράπλευροι μικρότεραι, εἶναι προωρισμένα εἰς ἐπιστήμιους ὑποδοχάς. Αἱ αἰθουσαι αὗται εἶναι ὑψηλαί, εὐάεροι καὶ φαίδραϊ, ἔχουσιν ἔπιπλα ἀπλᾶ μὲν, ἀλλὰ κομψά, καλοῦς τάπητας, καὶ παρὰ τὰς θυρίδας λευκὰ παραπετάσματα· ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων ἤρτηνται αἱ ἐκ φωτογραφιῶν καὶ εἰς εὐρυτέρους κύκλους γνωσταὶ τυγχάνουσαι οἰκογενειακαὶ εἰκόνες, ἡ τοῦ Βλαδίκου Πέτρου Β', ἡ τοῦ μεγάλου Βοϊβόδα Μίρκου, τοῦ ἡγεμόνος Δανιήλ καὶ τῆς ἡγεμονίδος Δάριγκας· ὡσαύτως αἱ εἰκόνες τῶν αὐτοκρατόρων Ἀλε- ξάνδρου τοῦ Β', καὶ Ναπολέοντος τοῦ Γ', ἔμπροσθεν δὲ τῆς θυρίδος τοῦ ἐξώ- στου βλέπει τις καὶ κλειδοκύμβαλον. Καὶ ὅμως ἐὰν, παραφυλάσσοντες τὸ σύνθημα ἡμῖν μέτρον, θελήσωμεν νὰ παραβάλλωμεν τὸ ἡγεμονικὸν οἰκῆμα πρὸς τὰ οὐχὶ πολυτελῶς δισκευασμένα δώματα ἡμετέρου εὐπατρίδου ζώντος με- τρώως ἐν τῇ ἀγροτικῇ αὐτοῦ ἐπαύλει, θὰ εὐρωμεν ὅτι ταῦτα πολλῶ ὑπερ- βάλλουσιν ἐκεῖνο κατὰ τὴν πολυτέλειαν, ὅσῳ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν οἰκῆμα διακρίνεται μεταξὺ πάντων τῶν λοιπῶν οἰκημάτων τοῦ Μαυροβουνίου. Τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην θέσιν τοῦ ἡγεμόνος κακῶς ἐδέχθησαν οἱ Μαυροβουνιώται, ὑπάρχουσι δ' ἔτι καὶ νῦν οἱ ἐπονεοῖζοντες αὐτῶ τὴν πολυτέλειαν ταύτην. Πέτρος ὁ Α', λέγουσιν, ἐθερμάνθη τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἐστίαν τοῦ μαγει- ρείου, καὶ ὅμως ἐκυρίευσεν τὸ Κάταρον. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι λησμονοῦσιν ἐντε- λῶς ὅτι τὸ σημερινὸν Μαυροβούνιον δὲν εἶναι πλέον τὸ Μαυροβούνιον Πέτρου τοῦ Α' καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητον πόρισμα τῆς ἀνεξαρτησίας λαοῦ τινοῦ τὸ νὰ τρέφεται ὁ ἀνώτατος τῆς πολιτείας ἄρχων ἀποκλειστικῶς ἐκ λαχά- νων καὶ ταριχευτῶν ἰχθύων καὶ νὰ κατοικῇ ἐν ὑπογίῳ τινί· καὶ πῶς ἄλλως δύνανται νὰ σκέπτονται ἄνθρωποι, οἵτινες ἐν μὲν τῇ ὑποχρεώσει πρὸς φοί- τησιν τῶν σχολείων ἐμβλέπουσιν ἐπέμβασιν εἰς τὰς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ, ἐν δὲ τῇ χρήσει τοῦ σάπικου νεωτερισμῶν, ὅστις θὰ ἐπιφέρει ἀσφαλῶς τὴν ἀπο- θήλυσιν καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Μαυροβουνίου.

Ἡ ὑποδοχὴ ἀπὸ μέρους τοῦ ἡγεμόνος, εἰς ἃν προσῆλθε μετ' οὐ πολὺ ἡ ἡγε- μονίς, κρατοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὸν μικρὸν διάδοχον, μελάγχρουν, μελανό-

φθαλμον πενταετή παιδα περιβεβλημένον τὴν μαυροβουγιωτικὴν στολήν, ὑπῆρξεν ἐγκάρδιος, πάσης ἐθιμοταξίας ἀπηλλαγμένη. Βράτσιο (ἀδελφοί) τοὺς πάντας προσφωνεῖ, Βράτε (ἀδελφὲ) ἕνα ἕναστον, τείνων πρὸς τὸν πλησιαίτατα ἰστάμενον ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας πρὸς χαιρετισμόν.

Ὁ ἡγεμὼν Νικόλαος ἄγει τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας, εἶναι ὑψηλὸς καὶ ῥωμαλέος, ἔχει πλατεῖς ὤμους καὶ ἰσχυροὺς μυῶνας, χροιάν πελιδνὴν, κόμην καὶ πώγωνά μελανά, μέλανάς ἐξαστράπτοντας ὀφθαλμοὺς, ἐμφαντικὸν καὶ ζωηρὸν πρόσωπον, ἐν συνόλῳ μὲν ὑπομιμνήσκον τὸν πατέρα, τὸν Βοϊβόδαν Μίρκον, ἐν πολλοῖς δὲ τὴν μητέρα. Φωνὴν ἔχει βαθεῖαν καὶ λιγυράν, λαλιὰν ζωηράν καὶ εὐάρεστον, σχῆμα εὐγενές, ἀλλ' οὐχὶ ὑπεροπτικόν, τοὺς δὲ τρόπους εἶναι ἀνυπόκριτος καὶ ἱπποτικὸς, καὶ περ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἐαυτῷ χαριζόμενος. Οὕτως ἐξηγεῖται, πῶς ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐν Πετροπόλει, Βερολίῳ καὶ Βιέννῃ πάντων τὴν εὐνοίαν ἐκτήσατο. Ὁ συχνότερον αὐτῷ ἐντυχὼν πείθεται ὅτι τῆς εὐνοίας ταύτης θὰ ἐτύγγανε καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ κοινωνικῇ θέσει—«Ἐὰν δὲν ἐγενόμην ἡγεμὼν», εἶπεν ἄλλοτε ποτε πρὸς ἐμὲ, λόγου προκειμένου περὶ τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, «θὰ ἐπεθύμουν νὰ γείνω ἰατρός· κατὰ τὴν ἐν Βαρισίοις διαμονήν μου ἔσχον ἀείποτε ἰδίαν τινὰ κλίσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ταύτην, νομίζω δὲ, καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ θὰ ἠυδοκίμου!» Καὶ τοῦτο δύναται τις ἀνευδοκίμως νὰ πιστεύσῃ μετ' αὐτοῦ, δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ οἰκτιρῇ αὐτόν, ὅτι ἀπέτυχεν ἐν τῷ προορισθέντι αὐτῷ σταδίῳ. Εἶναι αὐτόχρημα ὁ ἀνὴρ, οὕτινος τὸ Μαυροβούνιον τὴν σήμερον ἔχει χρεῖαν· ἔμφρων, πολύτροπος, προνοητικὸς, ὑπὸ τῶν ἐστεμμένων συναδέλφων ἀγαπώμενος, παρορμῶν μὲν, ἐνθα πρόκειται περὶ τῆς ἐσωτερικῆς προόδου, ἐπέχων δὲ, ἐνθα κατεσπευσμένος πόλεμος ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον τὰ συμφέροντα τῆς χώρας καὶ ἐπιτελῶν τὸ καθήκον μετ' αὐστηρότητος πρὸς ἑαυτόν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μετὰ ζήλου καὶ χαρᾶς, καὶ μάλιστα ρετὰ τινος παιητικῆς ὀρμῆς· τοῦτο δὲ εἶναι ἕως τὸ μυστήριον, ὅπερ μετὰ τῆς ἱπποτικῆς αὐτοῦ φύσεως καὶ τῆς διπλωματικῆς δεινότητος παρασκευάζει αὐτῷ φίλους καὶ προστάτας καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἄλλως ἡρέμοις κύκλοις.

Ἡ ἡγεμονίς ἔχει ὄψιν πράγματι βασιλικήν, μετριαζομένην κατὰ τι ὑπὸ ἐξαιρετικῆς χάριτος καὶ κοσμιότητος. Συζευχθεῖσα ἐν ἡλικίᾳ δεκατριῶν καὶ ἡμίσεος ἑτῶν ἄγει νῦν τὸ 29 ἔτος καὶ εἶναι μήτηρ, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, ὀκτὼ τέκνων. Θυγάτηρ τοῦ μέγα ἰσχύοντος Βοεβόδα Πέτρου Βούκοιτις, δὲν ἔτυχε παιδείσεως ἄλλῃ παρὰ ἐκείνην, ἥτις τότε ἦτο δυνατόν νὰ δοθῇ εἰς τὰς θυγατέρας ἐπιτόρων μαυροβουγιωτικῶν οἰκογενειῶν καὶ μόνον πολλῶ ὕστερον μετὰ τὴν σύζευξιν αὐτῆς ἐξῆλθε τοῦ Μαυροβουνίου. Ἐὰν σταθμίσωμεν τοῦτο, πρέπει τῷ ὄντι νὰ θαυμάσωμεν τὸ ἰδιαιτέρον τῆς γυναικὸς δώρημα, ὅπερ κατέστησεν εἰς αὐτὴν δυνατόν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἄκρᾳ ἀπομονώσῃ εὐρισκομένην, οὐδὲν δὲ ἔχουσαν πρὸ ὀφθαλμῶν ὑπόδειγμα, μόνον ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων εἰς τοσοῦτον εὐπρεπείας νὰ προαχθῇ. Ἡ ἡγεμονίς Μιλένα ὀμιλεῖ,

μόνον τὴν σερβικὴν. Μοὶ ἠγαρήστητεν ἐπανειλημμένως ἕνεκα ὠραίας τινὸς συλλογῆς τεχνητῶν πολυτίμων λίθων, ἀποτελούντων ἰδιάζον τῆς βοημικῆς βιομηχανίας ἀντικείμενον, ἦν ἐγὼ, ἐντεταλμένος ἐκ Πράγης, ἐκόμισα εἰς τὸν διάδοχον καὶ ἦν δὲν ἠδύνατο νὰ κορεσθῇ βλέπων ὁ φιλομαθὴς παῖς. Μέγιστον ἐπίσης ἐνδιαφέρον παρέσχον αὐτῷ αἱ ἀπεικονίσεις εὐρωπαϊκῶν πτηνῶν, ἃς ὁ καθηγητὴς Ἄντ. Φρίτσιος ἔστειλεν αὐτῷ δι' ἐμοῦ, ἰδίᾳ δὲ οἱ Σοκόλ κίρκοι, ἀπέσπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Σοκόλ, κίρκος, εἶναι δηλονότι ἐν Μαυροβούνῳ τὸ ἐπιθετόν τῆς ἀνδρίας, τοῦ ἠρωϊσμοῦ, δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας ἀκούει τις συχνάκις Χὸ, σοκόλε, ἰδάκλε, ἰκάμο τι; «Ἄϊ, κίρκε, πόθεν καὶ ποῦ παρεύεσαι;» προσφωνοῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τῶν ὀρέων οἱ Μαυροβουნიῶται. Ὅτε δὲ ἦλθον δύο θλακμηπόλοι, ὅπως ὀδηγήσωσιν αὐτόν εἰς τὸν κοιτώνα, ἐδέησε νὰ ὑποσχεθῶ εἰς ἀποχαιρετισμόν ὅτι θὰ ἀποστείλω αὐτῷ πλείονας ἔτι λίθους καὶ πλείονας κίρκους.

Τὴν ἡγεμονίδα ὠδήγει εἰς τὴν τράπεζαν ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ῥωσίας κύριος Ἰονίν, τὰς θέσεις ὑπέδειξεν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν εἰς ὀλίγους τινας, οὓς ἐπεθύμει νὰ ἔχη πλησίον αὐτοῦ καὶ τῆς ἡγεμονίδος, ἐν οἷς τὸν δι' ἀπείρων παρασῆμων κεκαλυμμένον «Παππᾶ Ἠλία» τὸν ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργῶν, μέγαν τὸ σῶμα, ἠδὲ ὀλίγον κεκυφῶτα ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐργασίας μάλ' ἄλλο ἢ τῶν ἑτῶν, ἄλλως δὲ λίαν ἔτι εὐκίνητον καὶ μεγάλᾳ βραίνοντα ἄνδρα, πᾶνυ συνετὸν τὴν ὄψιν καὶ εὐπροσῆγορον. Οἱ λοιποὶ παρεκαθέζοντο κατ' ἀρέσκειαν πλησίον ἀλλήλων. Ἡ τράπεζα ἦτο λιτὴ, ἰταλικῆς μαγειρικῆς, ὁ οἶνος δ' ἐγγώριος, ὁ λαμπρὸς ἐρυθρὸς οἶνος τῆς Κριμνίτσας, ὃν ἐξυμνοῦσι καὶ τὰ δημόδη ἄσματα.

Ἡ συνομιλία ἦτο ζωηρὰ, οὐδόλως βεβιασμένη καὶ ποικίλη. Αἴφνης ἀκούεται ἕξω, κάτωθεν τῶν θυρίδων ὑπὸ τὸ λαμπρὸν τῆς σελήνης φῶς μουσικὴ ἦτο ὁ ἐκ Πράγης κ. Σουλτζ διευθυντὴς τοῦ μουσικοῦ θιάσου καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Κατὰ πρῶτον ἐπαϊάνισαν τὸν νέον τοῦ Μαυροβουνίου ἔθνικὸν ὕμνον, τοῖς πᾶσι γνωστὴν, ἰδιότυπον μελωδίαν, ἦν ὁ κ. Σουλτζ λίαν δραστηρίως συνῆρμωσε διὰ τοὺς μουσικοὺς αὐτοῦ ὕστερον τουρκικὸν ἐμβατήριον, ἔπειτα ῥωσικὸν τετράχορον, καί τοι ὁ κ. Ἰονίν ἰσχυρίζετο, ὅτι οὗτος εἶναι εἰλημμένη ἐκ τοῦ Ῥηγαλέττου. Ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην ἄλλως νὰ πράξω ἢ νὰ ἀφήσω τὸ ζήτημα ἄλυτον.

«—Ὡς Βοημὸς εἴσθε βεβαίως φίλος τῆς μουσικῆς;» παρετήρησεν ὁ κύριος Στάγκος Ῥάδονις ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τῆς παιδείας ὑπουργός, ὅστις δεκά ἔτη διέτριψεν ἐν Παρισίοις.

«—Βεβαίως, ἀπήντησεν ἀντίεμοῦ ὁ ἡγεμὼν, ἀλλ' ἐπίσης βεβαίως οὐχὶ ταύτης τῆς μουσικῆς. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι. Πάντες ἡμεῖς, ὅτε ἐμὰν θάνομεν νὰ γράφωμεν, κατ' ἀρχὰς ἐγράφωμεν ἄβλια. Αὐτὸ τοῦτο πράττουσι καὶ οἱ μουσικοὶ μου. Ἐντὸς πενήτηντα ἑτῶν, σὺν Θεῷ, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην θὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τοῦ Μαυροβουνίου.»

Κατὰ τὴν πρῶταν τῆς εορτασίμου ἡμέρας, πανηγυρικὴ λειτουργία ἐν ἀμφοτέροις ταῖς Ἐκκλησίαις, ἐν τε τῇ μητροπόλει ἐν τῷ μοναστηρίῳ, παρόντων πάντων τῶν περὶ τὴν αὐλὴν, καὶ ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸ ἐνοριακῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κετίγνης, κειμένη κάτω ἐν τῇ κοιλάδι ἀρκούντως μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἐπεσεκέφθη τὴν τελευταίαν· εἶναι μετριώτατον καὶ ἀπλοῦν οἰκοδόμημα, ἐκεῖθεν τῆς πετρώδους, νῦν ἤδη διὰ θάμνων πεπληρωμένης κοίτης ἀρχαίου τινὸς ῥύακος, ἐν τῷ μέσῳ βαλτώδους πεδιάδος. Κύκλῳ τῆς ἐκκλησίας κεῖται τὸ κοιμητήριον, οὗ οἱ ἰσόπεδοι τάφοι εἶναι κεκαλυμμένοι διὰ λίθινων πλακῶν, μόνον δὲ τῇ δε κακεῖος βλέπει τις τὴν πρώτην ἀπόπειραν τοῦ εἰσαγαγεῖν ὡς μνημεῖον ἀπλοῦν λίθινον σταυρὸν ἢ ὀρθὴν κειμένην πλάκα. Ὀλοφραεῖς τινες πέτραι πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας, πλησίον καὶ ὑπεράνω ἀλλήλων συντεταχμέναι κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀνατολικῶν ἐπιταφίων οἰκίσκων ὑποδηλοῦσι τὸν τάφον τοῦ τολμηροῦ ὀπλαρχηγοῦ Βάγιο Πιβλιανί, ὅστις ἔπασεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐπὶ τοῦ πλησίον ὄρους Βριτιέλλα. Δένδρα τινὰ, ἅπερ ἀπειραῖθσαν νὰ φυτεύσωσιν ἐν τῇ ἀκάρπῳ ταύτῃ γῆ, θὰ παράσχωσιν ἴσως σκιὰν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις σκευὴ ἔχει πενιχρότατα, εὗρον ὀλίγους τινὰς μόνον εὐλαβεῖς· ἄλλως ἢ εὐτελεῖς αὐτῆ τῆς ἐκκλησίας διακόσμησις δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐνδείξις ἐλευθεροδοξίας τῶν κατοίκων τῆς Κετίγνης· οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ σημεῖον τῆς ἐσχάτης πενίας χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς καὶ πάσας σχεδὸν τὰς ἐκκλησίας τοῦ τε Μαυροβουνίου καὶ τῶν γειτόνων χριστιανικῶν φύλων. Αἱ ἀρχαῖαι βυζαντιναὶ εἰκόνας, ἄλλοτε τιμαλφῆ κοσμήματα τῶν εἰκονοστασιῶν, πλὴν τινῶν μοναστηρίων, ἐγένοντο πανταχοῦ λεία τοῦ πυρός, ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς τῶν ἱερῶν σκευῶν μετέβησαν εἰς τὰ ἰδιωτικὰ κιβώτια τῶν πασάδων τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Πρισρένης. Καὶ τὰς μὲν εἰκόνας ἀντεκατέστησαν κεχρωματισμέναι λιθογραφίαι καὶ χαλκογραφίαι τεθειμέναι ἐντὸς ἀθλίων ξυλίνων περιθωρίων, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν κασσίτερως καὶ ὀρείχχλωος. Καὶ τοῦτο μὲν οὐδεμίαν ἴσως ἐπιφέρει εἰς τὴν θεοσέβειαν ζημίαν, ἀλλὰ βεβαίως ἥμισυ προάγει τὴν καλαισθησίαν τῶν κατοίκων.

Μετὰ μεσημβρίαν ἐγένετο μεγάλη πομπὴ τῶν κατοίκων πάντων τῶν χωρίων τῆς κοιλάδος. Ἦγοῦντο τὰ μικρὰ κοράσια ἀνὰ δύο, τὸ ἐν κρατοῦν τὸ ἕτερον ἐκ τῆς χειρὸς, εἶπαντο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἄββενα. Κατόπιν ἤρχοντο, ἐπίσης κατὰ φύλα διηρημένοι, οἱ νεανῖαι, εἶτα αἱ οἰκοδέσποιναί, ὕστερον οἱ ἄνδρες, πάντες ἐν χερσὶν ἔχοντες τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐκ τῶν δωματίων αὐτῶν, καὶ τέλος οἱ γέροντες καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν χωρίων μετὰ μεγάλων ἠγασμένων κηρῶν καὶ τῶν σημαῶν καὶ εἰκόνων τῶν ἐκκλησιῶν, μεταξύ δὲ τούτων καὶ ὁ ῥαψωδὸς Σάβας Μαρτίνοβιτς· ἡ πομπεὶα ἦν μακρὰ μακρόθεν δ' ἤδη προηγέλλετο δι' ᾧδῆς ὄχι πολὺ ἐμμελοῦς. Περὶ τὴν δεξαμενὴν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Κετίγνης ἔστησαν ἐν κύκλῳ, οἱ δὲ ἱερεῖς ἤρξαντο ἐνταῦθα ἀγιάζοντες τὸ ὕδωρ, ὕστερον δ' ἐπορεύθη ἡ πομπὴ περαιτέρω πρὸς

τὴν δευτέραν δεξαμενὴν, ὅπου ἐγένοντο τὰ αὐτά. Πλείονας δεξαμενὰς δὲν ἔχει ἡ Κετίγνη, ὡς οὐδὲ πλείονας πηγὰς, ἐν αὐταῖς δ' ἀποταμιεύεται ἡ ὅλη τοῦ ὕδατος προμήθεια. Ἐπανερχόμενοι οἴκαδε ἀνεπαύθησαν οἱ τῆς πομπείας ὄλιγον ἐν τῇ πλατείᾳ κάτωθεν τοῦ ἡγεμονικοῦ οἰκήματός. Ἐπὶ τῆς χλόης ἦν ἠπλωμένον στρώμα, ἐφ' οὗ πρότερον ἦδη εἶχον ἐπιτεθῆ ὑπὸ τῶν οἰκετῶν τῆς αὐλῆς μεγάλοι χάλκοι στάμνοι πλήρεις οἴνου, καὶ χαλκαὶ τινες κύλικες. Κατὰ παλαιὸν ἔθιμον ὁ ἡγεμὼν ξενίζει τοὺς εὐσεβεῖς τῆς δεξαμενῆς ὁδοιπόρους, προσφέρων αὐτοῖς οἶνον, αὐτὸς δὲ οὗτος ἐμφανίζεται πρὸς στιγμὴν, ὑπὸ πάντων εὐφημιζόμενος, συνδιαλέγεται μετὰ τινῶν, πρὸς τινὰς τῶν πρεσβυτέρων τείνει τὴν χεῖρα καὶ πάλιν ἀπέρχεται. «Γώρα θὰ ἀρχίσῃ τὸ πανηγύρι» εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, καὶ ἤδη ἐν τῇ διανοίᾳ ἔβλεπον τὸ πλῆθος, ὡς κύνας μὲν ἐκ τῶν δεσμῶν ἀπολυθέντας, ἐφορμῶν μετὰ κραυγῶν ἐπὶ τῶν στάμνων καὶ παραδιδόμενον εἰς τὸν Βάκχον, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν ταῖς ἡμετέραις πεπολιτισμένας χώραις. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἐγένετο. Ἄνδρες τινὲς ἔλαβον τὰς κύλικας καὶ τοὺς στάμνους, ἐπορεύοντο μετ' αὐτῶν κύκλῳ, ἄλλος ἄλλοσε διευθυνόμενος, ἐπλήρου εἰς ἕκαστον κατὰ τάξιν, εἰς τοὺς ἄνδρας ὡς καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τὴν κύλικα μέχρι χεῖλους, ἕκαστος ἐξέπινεν αὐτὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπνευστί καὶ τὰ πάντα ἐγένοντο ἐν μεγίστῃ τάξει, εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἄνευ κραυγῶν καὶ ἀλαλαγῶν· ἄδοντες δὲ κατὰ ζεύγη, ὡς εἶχον ἔλθει, ἀφοῦ πρότερον ἕκαστος ὑψάρκῃ ὑπὸ τοῦ οἴνου ἐπορεύθησαν πάλιν ἐν πομπῇ εἰς τὰ ἴδια. Καλὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν ἐὰν μὴ προήρχετο ἐκ βαρβάρων ὡς ἡμεῖς τοὺς ἀποκαλοῦμεν.

(ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

Α. ΜΑΝΟΣ.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΒΙΟΛΙΟΝ ΤΟΥ ΜΟΖΑΡΤ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

Α'

Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ προαστείου τῆς Βιέννης «Ἅγιος Ἰωσήφ» ὑπῆρχε πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν πτωχὸς ῥωποπώλης, ὀνομαζόμενος Ροϋτλερ, βεβαρυμένος ὑπὸ πολυμελοῦς οἰκογενείας. Τὰ μικρὰ κέρδη τοῦ ἀθλίου του καταστήματος μὲν ἐπήρουν πρὸς διατροφὴν συζύγου, νέας εἰσέτι, καὶ δεκατεσσάρων τέκνων, ὧν τὸ πρεσβύτατον ἦν μὲν δεκαεξαετής. Ἐν τούτοις ὁ Ροϋτλερ μεθ' ὅλην τὴν ἀθλιότητα τῶν ὑποθέσεων του ἦν ἀγαθοεργὸς καὶ εὐπροσῆγορος εἰς πάντας, ὁ πτωχὸς δὲ καὶ ὁ ὁδοιπόρος δὲν ἐζήτουν μάτην τὴν βοήθειάν του καὶ τὰς συμβουλὰς του.

Ἄνθρωπος, οὗ ἡ σοβαρὰ καὶ εὐαίσθητος φυσιογνωμία ἐνέπνεε τὸ σέβας καὶ

τὸ ἐνδιαφέρον, διέβαινε καθεκάστην πρὸ τοῦ καταστήματος τοῦ 'Ρούτλερ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐφαίνετο πάσχων ἐξ ἀνάγκης ἀσθενείας· ἡ φύσις ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀπολέσει δι' αὐτὸν πᾶν θέλητρον μόνον ὅτε ἔβλεπε περὶ αὐτὸν τὰ τέκνα τοῦ 'Ρούτλερ, ἅτινα καθ' ἑκάστην τὸν ἑκαίρετιζον διαβαίνοντα, μειδιάμα διέστειλε τὰ ὠχρὰ χεῖλη του καὶ ὑψῶν τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπηύχετο εἰς τὰ πτωχὰ ἀθῶα ὑπαρξίν γλυκυτέραν τῆς ἰδικῆς του. Ὁ 'Ρούτλερ εἶχε παρατηρήσει ὁμοίως τὸν ξένον καὶ ἐπειδὴ ἐζήτηε εὐκαιρίαν ἵνα φανῆ χρήσιμος εἰς τὸν πλησίον του, ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀσθενοῦς τὴν ἄδειαν νὰ τῷ παρέχῃ κάθισμα πρὸς ἀνάπαυσιν, ὅτε ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ συνήθους του περιπάτου. Ὁ ξένος ἐδέχθη τὴν πατριαρχικὴν ταύτην προσφορὰν καὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν τὰ τέκνα τοῦ 'Ρούτλερ διεφιλωνεῖσκον μεταξύ των ποτὸν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ ξύλινον κάθισμα χάριν τοῦ ξένου.

B'

Ἡμέραν τινὰ, ἣν ἡ δευτέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὁ ξένος ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ περιπάτου του ταχύτερον τοῦ συνήθους· τὰ τέκνα τοῦ 'Ρούτλερ τὸν περιεκύκλωσαν ὡς πάντοτε καὶ τῷ εἶπον «Κύριε, κύριε, ἡ μαμά τὴν περασμένην νύκτα μᾶς ἔκαμε μίαν εὐμορφὴν ἀδελφοῦλα». Ὁ ξένος στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τέκνων εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημα νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ 'Ρούτλερ νέα περὶ τῆς υγείας τῆς συζύγου του. Ὁ μικρέμπορος ἐξήρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν· κυχκρίστησε τὸν ξένον ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ του καὶ τέλος τῷ εἶπε:

— Εἶναι τὸ δέκατον πέμπτον τέκνον, ὅπερ μᾶς στέλλει ὁ Θεός.

— Καλὲ ἄνθρωπε! ἀνέκραξεν ὁ ξένος μετ' αἰσθημάτων λύπης καὶ συγκινήσεως· μικρὸν μέρος τῶν χρημάτων ἅτινα οἱ πλούσιοι ἀσκόπως ῥίπτουσιν ἐκ τῶν παραθύρων ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν εὐπορίαν ἐν τῷ οἴκῳ σου. Ἐλευνὴ ἐποχὴ! προτερήματα, ἀρσται, τιμὴ ἐκτιμῶνται μόνον ἀφοῦ ὁ τάφος καλύψῃ τὸ σῶμά μας. Ἄλλ' εἰπέ μοι, ἔχεις ἀνάδοχον διὰ τὴν νεογέννητον;

— Ὅταν ἦναι τις πτωχός, κύριε, οἱ ἀνάδοχοι δὲν εὐρίσκονται εὐκολὰ· οἱ ἀνάδοχοι τῶν ἄλλων μου τέκνων ἦσαν ἢ διαβάτῃ ἢ γείτονας ἐπίσης πτωχοὶ ὡς ἐγώ.

— Ὀνόμασέ τὴν Γαβριέλαν, ὑπέλαβεν ὁ ξένος· ἐγὼ θὰ ἦμαι ὁ ἀνάδοχος τῆς καὶ τῆς δίδω τοῦτο τὸ ὄνομα. Ἴδου, λάβε ἑκατὸν φοιρίνια διὰ τὰ χρεώδη τῆς βαπτίσεως, εἰς ἣν θὰ παρευρεθῶ. Φρόντισε σὲ παρακαλῶ καὶ θὰ μὲ ὑποχρεώσης.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ 'Ρούτλερ ἐδίσταζε

— Λάβε, ἀφόδως, εἶπεν ὁ ξένος· ὅταν θὰ μὲ γνωρίσης κάλλιον θὰ ἴδης ὅτι ἀξίζω νὰ συμμερισθῶ τὰ δεινά σου. Κάμε μου ὁμως μίαν χάριν· ἐκεῖ μέσα βλέπω ἐν βιολίῳ, φέρε το ἐδῶ ταχέως, μού ἤλθε μία ἰδέα καὶ πρέπει νὰ τὴν ρίψω ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ὁ 'Ρούτλερ σπεύσας ἔφερε τὸ βιολίον, καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ξένον· οὗτος εὐθὺς ἤρχισε νὰ παίζει καὶ ἐξέβαλεν ἤχους τόσῳ παραδόξους καὶ γλυκεῖς ὥστε ἡ ὁδὸς ἐπληρώθη εὐθὺς περιέργων, πολλοὶ δ' εὐγενεῖς ἀγνωρίζοντες τὸν τεχνίτην ἐν τῇ ἐκτελουμένῃ μουσικῇ ἐστάματῃσαν τὰς ἀμάξια των καὶ προσεκτικοὶ ἤκροῶντο. Ἄλλ' ὁ ξένος ἀφοσιωμένος ὅλος εἰς τὴν σύνθεσίν του οὐδὲ ὅπως προσεῖχεν εἰς τὸ πλῆθος τὸ περικυκλοῦν τὸ ἐργαστήριον τοῦ 'Ρούτλερ. Μετ' οὐ πολὺ ἐτελείωσεν, ἐφύλαξεν ἐν τῷ θυλακίῳ του ὅ,τι εἶχε γράψῃ, παρεκάλει τὸν ἔμπορον νὰ τῷ ἀγγείλῃ τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τοῦ βραβίσματος καὶ ἀπῆλθεν ἀφείς τὴν διεύθυνσίν του.

Γ'

Τρεῖς ἡμέραι παρήλθον καὶ ὁ ἄγνωστος δὲν ἐφάνη· μάτην τὰ παιδία ἐτοποθέτουν καθ' ἑκάστην πρὸ τῆς θύρας τοῦ πατρικοῦ ἐργαστηρίου τὸ ξύλινον κάθισμα. Τὸ κάθισμα ἔμενε κενόν. Τὴν τρίτην ἡμέραν διαβάται τινὲς ἐνδεδυμένοι πένθιμα καὶ θαυροβρέτους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστάθησαν πρὸ τοῦ ξυλίνου καθίσματος καὶ τὸ παρετήρουν περίλυποι. Ὁ 'Ρούτλερ δὲν ἐνόει τί ἔτρεχε καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ αὐτὸς καὶ νὰ μίθῃ εἰδήσεις τοῦ ξένου του.

Ἐρθῆσεν εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν· ἀλλ' ἡ θύρα ἦν περιβεβλημένη μελανὰ ὑφάσματα, ἐντὸς δὲ σορὸς περὶ ἣν ἔκαie μεγάλη πλῆθος κηρίων, ἣν περικυκλωμένη ὑπὸ μεγιστάνων, σοφῶν, λογίων, ἠθοποιῶν, μουσικῶν, οἵτινες ἐθρήνουν δι' ἀπώλειαν αἰφνιδίαν καὶ ἀπρόοπτον. Ὁ δυστυχὴς 'Ρούτλερ ὑπόπτεισε τὸ συμβαίνον, ἔμαθεν ὁμως μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ ξένος του, ὁ εὐεργέτης του, ὁ ἀνάδοχος τῆς θυγατρὸς του, ἦν ὁ Μόζαρτ, καὶ ὅτι ἐτελεῖτο ἡ κηδεία τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Ὁ Μόζαρτ ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἐξέβαλε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ μουσικὴν πνοὴν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκόμφου ξυλίνου καθίσματος καθήμενος ἐμελοποίησε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ νεκρώσιμον λειτουργίαν, τὸ θαυμασίον Requiem, τὸ κύκλιον ᾄσμα του καὶ τὸ ἀριστούργημα ἀπάσης τῆς Γερμανίας.

Ὁ 'Ρούτλερ ἀφοῦ ἀπέθεκε τὰς τελευταίας τιμὰς πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, ὃν εἶχε τιμῆσει καὶ σεβασθῆ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του· ἐξεπλάγη δ' εὐρῶν τὸ ταπεινὸν αὐτοῦ ἐργαστήριον πλήρες ὀκνηρῶν, οἵτινες εἶναι περιέργοι καὶ θαυμάζουσι μόνον ὅταν τὰ ἀντικείμενα θαυμασμοῦ καὶ λατρείας, ἣν πολλακίς παρεγνώρισαν, δὲν ὑπάρχουσι πλέον.

Δ'

Ἡ περίστασις αὕτη ἀνύψωσε τὸ πτωχὸν κατὰσθημα τοῦ 'Ρούτλερ, ὅστις ἀπέκτῃσε μικρὰν τινα περιουσίαν ἀφοῦ ἀποκατέστησεν εὐτυχῆ καὶ τὰ δεκαπέντε αὐτοῦ τέκνα.

Τὴν τελευταίαν κόρην ὠνόμασε Γαβριέλαν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μόζαρτ καὶ τὸ βιολίον ὅπου ὁ μέγας ἀνὴρ μετεχειρίσθη ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐχρησίμωσεν ὡς προῖξ τῆς κόρης. Ἐπωλήθη 4000 φιορινίων καὶ ἡ Γαβριέλα εὐτυχῆς μετὰ τοῦ συζύγου της ἐλάτρευεν ὡς ἀγίου τὸ ὄνομα τοῦ Μόζαρτ.

Τὸ ξύλινον κάθισμα ὁ Ρούτλερ κατ' οὐδένα λόγον ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ καὶ τοι ἐπικερδέσταται τῷ ἐγένοντο προσφοραὶ δι' αὐτό· τὸ διατήρησεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς πτωχίας του ἀμα δὲ καὶ τῆς εὐτυχίας του. * *

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΟΔΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ *

Ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ γερμανικοῦ μεσαιῶνος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἤκμαζον τὰ μυστικά δικαστήρια, ἀπαντῶμεν πολλὰς ἐπιπρατοῦν τὸ ἔθιμον ν' ἀνατίθεται εἰς τὸν νεώτερον τῶν δικαστῶν ἡ ἐκτέλεσις τῆς κοινῆς ἀποφάσεως, ἢ τοι τὰ καθήκοντα τοῦ δημίου. Τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο ὁ ὑποδειχθεὶς ν' ἀποποιήθῃ, ὅσην δὴποτε καὶ ἂν ἤσθάνετο ἀποστροφὴν καὶ ἀφυίαν πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ πελέκεως καὶ τοῦ σχοινίου. Τοιαύτη τις περίπου εἶναι σήμερον ἡ θέσις τοῦ εἰσηγητοῦ, εἰς ὃν ἀνετέθη μετὰ ματαίας πρὸς ἀπκλαγγὴν παρακλήσεις ἡ ἀχαρὶς ἐντολὴ ν' ἀναγγεῖλῃ τοῖς ποιηταῖς τῶν δώδεκα διαγωνισθέντων δραμάτων ὅτι, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν κυρίων ἀγωνοδικῶν, ἐν τῇ δωδεκάδι ταύτῃ οὔτε βραθείου, οὔτε δάφνης, οὔδ' ἐπικαινετικῆς κἂν μνεΐας ὑπάρχει ἄξιον ἀνέν. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν στρεβλώσεων εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐκτελεστοῦ δὲν συμπεριλαμβάναται πλέον καὶ τὸ τοῦ βραχνιστοῦ, περιττὸν νομίζομεν νὰ υποβάλωμεν τοὺς διαγωνισθέντας εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς γενομένης ἐκτιμήσεως ἐκάστου ποιήματος καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς ἐπτὰ ἐξ αὐτῶν ἦτοι τοὺς Ἀσώτους, τοὺς Ἀργοναύτας, τὸν Ὀρροδείκτην, τοὺς Δύο Γάμους, τὴν Ἀσυχον Κόρην, τὴν Πιστὴν καὶ τὸν Θεμιστοκλῆ κατέταξαν οἱ κριταὶ εἰς βαθμίδα ἔτι κατωτέραν τῶν Κρητικῶν Γάμων, τῆς Σοφοῦ, τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ τῶν σχετικῶς κρειττόνων Κλεομένους καὶ Κόρης τῆς Αἰήμου, θεωρηθέντων καὶ τούτων ἀμοίρων πάντων τοῦ δράματος τῶν συστατικῶν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑπαγράφεντος κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῆς 4 Μαρτίου κριτικοῦ πρωτοκόλλου, καὶ εἰς τοῦτο δύναται, νομίζομεν, καὶ ἡ παρούσα ἐκθεσις νὰ περιορισθῇ. Ἀληθές εἶναι ὅτι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς τῆ πρωτοβουλία τοῦ φιλογενεστάτου κ. Ἀ. Ῥάλλη οἱ τοιοῦτοι διαγωνισμοὶ εἰσῆχθησαν παρ' ἡμῖν, οἱ πλεῖστοι τῶν εἰ-

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆς 19 Μαρτίου 1877.

κισμοῦς, ἀλλὰ καταβαίνοντες καὶ εἰς αὐτῆς τῆς γραμματικῆς τὰ ἀκανθώδη καὶ ὀλισθηρὰ χωρία ν' ἀναγράφωσιν ἀνά ἐν τὰ περὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν γραφὴν ἀκόμη τῶν λέξεων παραπτώματα τοῦ ποιητοῦ, ἐκδικουμένου πολλὰς τῆς ἐπιούσαν διὰ τῆς ἀνευρέσεως οὐχὶ ἐλάσσωνων ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ κ. εἰσηγητοῦ γραμματικῶν ὀλισθημάτων. Ἀλλὰ κατὰ τὸ τοιοῦτον σύστημα ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ βυκακλήσωμεν τοὺς κυρίους ἀκροατὰς διηγούμενοι ὅσους κοπιῶντες ἀνέγνωμεν μύθους, νὰ σχολιάσωμεν ἔπειτα ἀτελεύτητον ὄραμαθὸν φράσεων οἰαί: «Χεῖρες βέβηλοι διὰ Χριστιανικοῦ αἵματος βεβαμμέναι θέλουσι καταπατήσῃ τὰ τρυφερὰ τῆς Κρήτης ἄνθη,» «Ὁ πτόβος εἶναι ἀπρεπῆς ἢ κατὰ βασιλέα,» «Οἱ Σπαρτιατὰι ἐπετίθεντο καθ' ἡμῶν μὲ τὰ γυμνά των ξίφη καὶ τὰ στίλβοντα ἰπτάμενοι ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας,» — «κλονίζουσι τὸ ἔδαφος οἱ στίβαροι ὡς Ἀφροδίτης πόδες της» κτλ., ἐπιδεικνύοντες εἰς τὴν ῥάχιν τῶν ἀτυχῶν ποιητῶν γνώσεις δημοδιδασκάλου περὶ τὴν σύνταξιν, τὴν ὀρογραφίαν καὶ τὴν στοιχειώδη λογικὴν. Τοιαύτην ὅμως διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀγωνοθέτου, κάλλιστα γνωρίζοντας ὅτι ἡ παροχὴ τοιαύτης διδασκαλίας ἤθελεν εἶναι ἀσκοπος ἐν Ἑλλάδι, ἀφοῦ ἡ ἐκπαίδευσις παρέχεται ὑπὸ τοῦ Κράτους δωρεάν ἐν πλῆθει σχολείων, ἐν οἷς οἱ ποιηταὶ δύναται νὰ διδασχθῶσι παῦ καῖται ἡ Κύκλιος, ὅποια εἰκονίζεται ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὅτι τὰ μακρὰ πρὸ τῶν βραχέων περισπῶνται. Ἄν οἱ παρ' ἡμῖν διαγωνισμοὶ εἶναι ὄντως ποιητικοὶ, αἱ περὶ αὐτῶν ἐκθέσεις πρέπει, ὡς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, νὰ περιστρέφονται εἰς αἰσθητικὰς θεωρίας· ἂν δὲ τύχη τὰ ὑποβληθέντα ἔργα νὰ μὴ ᾖναι τοιαύτης ἐκτιμήσεως δεκτικὰ, ἢ ἀποστολὴ τῶν κριτῶν περιορίζεται τότε εἰς τὴν πιστοποίησιν τῆς ἀνεπιδεκτικότητος ταύτης καὶ πᾶς ἄλλος λόγος καθίσταται περιττός. Ὅτε περιοδεύων Ἐρρίκος ὁ Δ' εἰσῆλθεν εἰς πολίγυρον τινὰ τῆς Γαλλίας, ν' ἀναπαυθῇ καὶ ταύτης ὁ δῆμαρχος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ συγγνώμην ὅτι δὲν ἐχαίρετισε τὴν εἴσοδον αὐτοῦ διὰ κανονοβολισμῶν ἕνεκα εἰκοσιτεσσάρων λόγων, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχον κανόνια, ὁ βασιλεὺς διέκοψε τὸν ἀγορεύοντα παρατηρήσας ὅτι ὁ πρῶτος οὗτος λόγος καθίστα τούς ἐπομένους περιττούς. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ εἰπώμεν ὅτι ἡ ὑποβληθεῖσα δωδεκάς ἐμμέτρων τε καὶ πεζῶν δραματικῶν ἔργων δὲν ἐκπληροῖ τὸν ποιητικὸν αὐτῆς προορισμὸν διὰ δύο δωδεκάδας λόγων, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι ποιήσεως ἐν αὐτοῖς οὔτε σπινθὴρ ὑπάρχει, οὔτε ἔχνος, οὔδὲ σκιά, πιστεύομεν ὅτι οἱ φιλόμουσοι ἀκροαταὶ ἤθελον θεωρήσει περιττούοντας τοὺς ἄλλους εἰκοσιτρεῖς.

Ἡ ἔλλειψις αὕτη ποιήσεως, ἢ καθ' ἡμᾶς χαρακτηρίζουσα οὐ μόνον τὰ ἐφετερινὰ, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοιούτων ἀγῶνων ὑποβληθέντα ἔργα, καὶ ἐν γένει τὴν παρούσαν ἐν Ἑλλάδι γενεάν, οὔτε νὰ ἐκπλήρηται πρέπει οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον νὰ θλίβῃ τὸν ἀπαθῶς περὶ τούτων φιλοσοφούντα. Ἀφίοντες κατὰ μέρος πᾶν καλλιλογικὸν σύστημα καὶ πᾶσαν

σηγητῶν ἠκολούθησαν μέθοδον ὅλως ἐναντίαν. Πρὸς εὐσεινήδητον τῆς ἐντο-
λῆς ἐκπλήρωσιν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ὑποχρέους, οὐ μόνον νὰ ἐκθέτωσι καὶ τῶν
ἀμουςοτέρων προϋόντων τὸν μῦθον, τὴν πλοκὴν καὶ τοὺς περὶ ταύτας σολοι-
δογματικὴν προκατέληψιν καὶ εἰς μόναν τὰ ἐμπειρικὰ διδάγματα περιορι-
ζόμενοι τῆς ἱστορίας, βλέπομεν ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε οἱ ποιηταὶ οὐδὲν
ἄλλο ὑπῆρξαν ἢ κάτοπτρα πιστῶς ἀντανακλῶντα τὰ αἰσθήματα τῶν συγ-
χρόνων. Πλὴν τῶν ἐμφύτων τῇ ἀνθρωπότητι κοινῶν τόπων ἐκάστη φυλὴ ἔχει
ἐν ἐκάστῳ αἰῶνι μυθίους τινὰς τύπους, ὀνειράτα καὶ ἐφέσεις, τὰ περιλαμβα-
νόμενα σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα ἰδανικοῦ, οὗ ἡ ἀποτύπωσις εἶναι ἔργον τοῦ
ποιητοῦ καὶ τοῦ τεχνίτου. Οὕτω καθ' ἕνα χρόνον ἤμαζον οἱ ἀγῶνες ἐν Ὀλυμ-
πίᾳ ἰδανικῶν τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἡ ἀρμονικὴ σύζευξις σώματος εὐσθενοῦς καὶ
ἀψόγου πρὸς νοῦν ὑγιᾶ καὶ γαληνιῶντα, χεῖρες ἀμίαντοι ἀπὸ πάσης βιοπο-
ριστικῆς ἐργασίας ψαύουσαι μόνον τὴν λύραν καὶ τὸ δόρυ, τελεία ἀπαλλαγὴ
ἀπὸ οἰκασθῆποτε εὐτελοῦς φροντίδος καὶ ἀκοπος κάρπωσις τῶν εὐγενεστάτων
τοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας ἀπολαύσεων, κατορθουμένη διὰ τῆς ἀφαιρέ-
σεως ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, δυνάμει τοῦ δόγματος τοῦ δι-
αιροῦντος τοὺς ἀνθρώπους εἰς φύσει δεσπότας καὶ φύσει δούλους. Οἱ τοιοῦτοι
δεσπότηαι δὲν ἦσαν βεβαίως ἠθικῶς ἀνεπίληπτοι, πρότυπα ὁμῶς ἠρωϊσμοῦ
καὶ μεγαλοφροσύνης παρῆγον ἀμίμητα εἰς τοὺς Αἰσχύλους καὶ Σοφοκλεῖς,
στρατιώτας καὶ πολίτας ὄντας κάκεινους οὐδὲν ἤττον ἢ ποιητάς. Κατὰ τὸν
μέσον αἰῶνα τὸ ἰδανικὸν μετεβλήθη, κηρύξαντος τοῦ πνεύματος διαζύγιον
πρὸς τὴν σάρκα καὶ ληφθέντος ὡς τύπου οὐχὶ τοῦ ὑγιῶς ἀλλὰ τοῦ πάσχον-
τος ἀνθρώπου. Ὅπως δὴποτε καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ὑμνογράφοι καὶ ῥα-
ψῳδοὶ, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Δάντου ἐξαιρουμένου, εἶναι κάκεινοι κάτοπτρα ἀντα-
νακλῶντα ὡρὰ πρόσωπα ἀσκητῶν, χλωροτικῶς παρθένους, ἀγγελοφανείας,
βάσανα κολαζομένων καὶ ὅσα ἄλλα ἐλάτρευον ἢ ἔτρεμον οἱ ἀνθρωποι τῶν
μέσων χρόνων. Ἡ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου ἀρχαϊκὴ τῶν Γάλλων τρα-
γωδία κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος·
κάθότι οἱ πρωταγωνισταὶ αὐτῆς καλοῦνται μὲν Κρέων, Ἴππόλυτος, Νάρκισ-
σος ἢ Θησεύς, πρῶγματι ὁμῶς εἶναι ἀκριβῆς ἐνσάρκωσις τοῦ ἰδανικοῦ τῶν
τότε γαλατῶν, ἦτοι αὐλικοῦ εὐπατρίδου ἐνδόξου τὸ γένος, κομφοῦ τοὺς τρό-
πους, μελιχίου τὴν γλῶσσαν, ἀνδρείου ἐν ταῖς μάχαις καὶ μέχρι γλυκανα-
λατίας πρὸς τὰς γυναῖκας τρυφεροῦ, εἰς οὗ τὴν ἀλευρόπαστον κεφαλὴν ἤρ-
μοζε τὸ ἑλληνικὸν κρᾶνος, ὅσον σταυρὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς *μυαρέ*. Σημειω-
τέον ὁμῶς ὅτι ἂν ὁ ψυχολογικὸς οὗτος ἀναχρονισμὸς δὲν ὑπῆρχε καὶ ἀντὶ
μετμημφεσμένων Γαλατῶν ἀνεβίβαζε γνησίους Ἑλληνας ὁ Ῥακίνας ἐπὶ τῆς
σκηνῆς, οὗτος δὲν ἤθελεν εἶναι τότε ποιητῆς, ἀλλ' ἀπλοῦς ἀρχαιοδίφης, ἄλλο-
λος τις Σιμωνίδης, κατορθώσας διὰ μελέτης, ὑπομονῆς καὶ ἀφεψήματος ἐσω-
ριασμένων καρφίαν νὰ παραχαράξῃ τὰ δράματα τῶν ἀρχαίων. Ἐκ τῶν με-
γάλων δύο Γερμανῶν ὁ μὲν Σχίλλερ εἶναι πιστὸς καὶ ἠδὺς διερμηνεύς τῶν

αἰσθηματικῶν ὀνειρῶν τῆς συγχρόνου νεολογίας, ὁ δὲ Γαίτης ὑπέρτατος ἀρ-
χιερεὺς τῆς ὑπὸ ποικίλας μορφῆς ἀείποτε ἀκμαίας παρὰ τῇ Γερμανικῇ φυλῇ
μεγάλῃς Ἑκκλησίας τοῦ Πανθεισμοῦ. Ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος, φι-
λόσοφος καὶ πανεπιστήμων ὢν οὐχ ἤττον ἢ ποιητῆς, προσέβη εἰς παντοειδῆ
πειράματα ποικίλων συνδυασμῶν τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι ἡμῶν ἐπικρα-
τήσαντος παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἰδανικοῦ ἀληθῆς ὁμῶς ποιητῆς ἀναδει-
κνύεται πρὸ πάντων, ὡσάκις ἀντὶ κοσμοπολίτου ἀρκεῖται νὰ ἦναι Γερμανός.
Ἄλλ' ὁ νόμος τοῦ ποιητικοῦ κατοπτρισμοῦ ἀνεδείχθη πολὺ λαμπρότερος παρ'
Ἄγγλοις, ὅτε ἐπὶ τῆς παρθένου Βασιλίσσης ἀνέτειλεν ἐκεῖ μοναδικὴ ἐν τῇ
ἱστορίᾳ πλειὰς ἀμιμήτων δραματογράφων, ὁ Μαυρὸς, ὁ Φλέξερ, ὁ Ἴονσων,
ὁ Φόρντ, ὁ Βερμὼν καὶ ὁ μέγιστος πάντων Σαίξπηρος. Οἱ τότε Βρεταννοὶ,
ἀποτινάζαντες πρὸ ὀλίγου τὰς πέδας τῆς μεσαιωνικῆς θεοκρατίας καὶ μὴ
ἐνδουθέντες ἀκόμη τὸν στενόχωρον πουριτανικὸν χιτῶνα, ὁμοιάζον
σφριγῶντας πάλους, ἀπολυθέντας μετὰ μακρὰν νηστείαν ἀνευ χαλινῶ ἐντὸς
παχυχλόου γρασιδίου. Οὐδενὸς νόμου ὑπάρχοντος τότε ὀρθοῦ, οὔτε θρησκευ-
τικοῦ ἕνεκα τῆς ἀπιστίας, οὔτε πολιτικοῦ ἕνεκα τῆς ἀναρχίας, τὸ ἰδανικὸν
τῶν Ἄγγλων συνίστατο εἰς τὴν δι' οἴου δῆποτε μέσου ἰκανοποίησιν πάσης
ὀρέξεως καὶ παντὸς πάθους. Τελείως ἠρώς ἐλογίζετο τότε ὅστις ἐπετύγγανε
τοῦ σκοποῦ πατῶν ἐπὶ σωροῦ ὄσων δῆποτε πτωμάτων, ἐν περιπτώσει δὲ
ἀποτυχίας προσφέρων μετ' ἀταράχου μειδιάματος τὸν τράχηλον εἰς τὸν πέ-
λεκον τοῦ δημίου, καταγινομένου νυχθημερὸν νὰ χωρίζῃ ἀπὸ τοῦ κορμαῦ
τὰς ὑψίστας καὶ καλλίστας τῆς Ἀγγλίας κεφαλὰς· τέσσαρας ἐν βραχεῖ χρό-
νων βασιλίδων χαριτοβούτων, μεγιστάνων δὲ καὶ στρατηγῶν, ἀρχιερέων καὶ
εὐνοουμένων ὑπουργῶν ἀναριθμήτους. Ἐνῶ οὕτως εἰργάζετο ὁ πέλεκυς ἐν τῷ
Πύργῳ τοῦ Λονδίνου, εἰς τὸν ὄχλον τοῦ Ἄστεως παρετίθετο καθ' ἐκάστην
διαμελισμοί, ἀναρτήσεις ἀπὸ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ἀγχόνην, σπλάγγων ἐξο-
ρύξεις, φρικώδεις ἀκρωτηριάσεις καὶ ἀνθρώπινα ὀλοκαυτώματα ἀνὰ δεκάδας.
Ἐξ ἀεροφροσύνης βεβαία πρὸς τὴν προστατίδα Ἀγγλίαν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς
Τουρκίας ἐν τῇ τελευταίᾳ διασκέψει, θέλων νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἄθλα τῶν
Βασιβουζούκων, ἐζήτησεν ἀλλαγῆ ἁμικ παρὰδείγματα χριστιανικῆς θηρω-
δίας, ἀντὶ ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὸν κ. Γλάδστονα καὶ τοὺς ἄλλους ῥήτορας, τοὺς
ἀποκαλέσαντας ἀνηκούστους καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ μοναδικὰς τὰς ἐν Βατὰκ ἐρη-
μώσεις, περικοπήν τινα ἐκ τῶν ὀδηγῶν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Η' πρὸς
τὸν ἐν Σκωττίᾳ στρατηγὸν Ἐρφόρθον, ἔχουσαν αὐτολεξεί ὡς ἀκολούθως·
«Ἄφου λαφυραγωγῆσης καῦσε τὸ Ἐδιμβούργον, ὁμοίως τὸ Ὀλυροῦδ, τὸ
»Λεῖθ, τὸν Ἄγ. Ἀνδρέαν καὶ πᾶσαν ἄλλην πόλιν, κόμην καὶ χωρίον τῆς
»Σκωτίας, ὅπου δυνηθῆς νὰ εἰσέλθῃς, μὴ ἀφίνων λίθον ὀρθὸν ἐπὶ λίθου καὶ
»σφάζων ἀνδρας, γυναῖκας καὶ παιδιά ἀνεξαιρέτως.» Καὶ ἐγένοντο πάντα
ταῦτα. Ἐν τοιαύτῃ παραστάσει καταστάσει οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ ἂν
ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ὑπ' αὐτὴν ἤθελε κατοικεῖ τὴν ἐπιούσαν, καὶ ἠγωνίζετο παντὶ

σθένει να χαρή την παρούσαν ώραν. "Όπως τὸ αἷμα καὶ ὁ οἶνος ἔρρεε ποταμῶν οἱ ὄβελοι ἔστρεφον ἀκαταπαύστως ἐπὶ τῆς ἀνθρακίης ἐκατόμβας ἐλάφων, περδίκων καὶ λαγωῶν καὶ ὀλόκληροι περιουσίαι ἐδαπανῶντο ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἰς κώμους, κυνηγεσίας, ἐνδύματα πολυτελεῖ, ἀρώματα τῶν Ἰνδιῶν καὶ καλλιτεχνήματα τῆς Ἰταλίας. Αἱ εὐγενεῖς δέσποιναι, καλῶς γνωρίζουσαι ὅτι οἱ ὑπὲρ αὐτῶν στενάζοντες δὲν διέθετον χρόνον περιττόν, συνέτεμον κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν περίοδον τῶν στεναγμῶν· συνεντεύξασιν ὑποσχέσεις καὶ φιλήματα, ὡς ἀρχαῖων ἀντήχουν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θόλου τοῦ Ἄγ. Παύλου. Ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς νήσου θίασοι Σατύρων καὶ Μαινάδων ἔφαλλον ἐν χορῷ τὸ τοῦ Ἰσαίου «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκωμεν.» Ἄλλ' ἐν τούτοις οὔτε τοῦ οἴνου οὔτε τοῦ αἵματος οἱ ἄνθρωποι ἔσχουν νὰ πνίξωσιν ἐντελῶς τὴν μελαγχολικὴν ἐμβρίθειαν τοῦ σαξονικοῦ χαρακτῆρος. Ἐν μέσῳ πότων καὶ γυναικῶν ἡ συνείδησις ἐξύπναι πολλὰκις ἐν τοῖς σπλάγγνοις τοῦ ὀργιζόντος κτήνους καὶ μετ' αὐτῆς ὁ κόρος πάσης ὑλικῆς ἀπολαύσεως, ἡ περιφρόνησις τῶν ἐπιγείων, ἡ μέριμνα τῶν μετὰ τάφον καὶ δίψα ἰδανικοῦ, οἷαν δὲν γνωρίζουσι οἱ λεπτοφυεῖς κάτοικοι τῆς μεσημβρίας. Ἀλλὰ πάντων τούτων πιστὸν ἀπήχημα εἶναι τὸ δρᾶμα τοῦ Σαιξπηρου. Ὡς ἡ τότε Ἀγγλία οὕτω καὶ τὸ θέατρον αὐτοῦ εἶναι ἠθριοτροφεῖον, φρενοκομῆτον καὶ καπηλεῖον, ὅπου τοὺς βρυχηθμοὺς τῶν λεόντων, τὰς ὠρυγὰς τῶν μαινομένων, τὰς ἀχθοφορικὰς βωμολοχίας καὶ τὰς συγκρούσεις πότηριων διακόπτουσιν ἐκ διαλειμμάτων διδάγματα φιλοσοφίας βαθυτέρας τῆς τοῦ Ἐγέλου καὶ φθόγγου λυρικής ποιήσεως, οἷοι δὲν ἤχησαν εἰς ἀνθρώπινον οὐδ' ἐμετὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Αἰσχύλον. Διετρίψκαμεν ὅπως οὖν περὶ τὸν Ἄγγλον δραματογράφον, διότι εἴπερ τις καὶ ἄλλος καθιστᾷ ἐναργεῖ τὸν νόμον τῆς μεταξὺ ποιητοῦ καὶ τῆς κυκλούσης αὐτὸν κοινωνίας ἀναγκαίας σχέσεως. Ὁ Σαιξπηρος ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν, διότι, ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πλην τῆς ἠθικῆς πάσης ἄλλης ποιητικωτέρα. Τοιαύτη δὲν εἶναι βεβαίως ἡ παρούσα, καὶ διὰ τοῦτο μείζονος σχετικῶς θαυμασμοῦ εἶναι ἴσως ἄξιοι οἱ σύγχρονοι ποιηταί, ὁ Μυσσέ, ὁ Ἄϊνε, ὁ Τένουσαν καὶ ὁ Λοιγγεῶ, οἱ δυνήθεντες νὰ συγκεντρώσωσιν οἰονεὶ διὰ φακοῦ εἰς φωτοβόλον ἔστιν τὰς ἀμυδράς περὶ αὐτοὺς ποιητικὰς ἀκτίνας, ψάλλοντες ἐπὶ πενθίμου λύρας τὸ ἀόριστον ἰδανικόν, τὰ ποιητικὰ ὀνειράτα, τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν ἀπιστίαν, τὸν κόρον καὶ τὰ χαμηλόμενα τοῦ γέροντος Δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Πειραθέντες ἐν τοῖς ἀνωτέρω ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ποιητῆς ἀδύνατον εἶναι νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ ὑπάρξῃ ἐκτὸς μιᾶς οἰᾶς δῆποτε περιφροσύνης αὐτὸν ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας, θέλωμεν ἐξετάσει ἤδη διὰ βραχυτάτων ἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχει τοιαύτης ἔχνης ἐλάχιστον ἐν Ἑλλάδι. Ὁ σήμερον Ἕλληνας ἐλληρονόμησε παρὰ μὲν τῶν προγόνων αὐτοῦ μέγα ὄνομα, παρὰ δὲ τῶν πατέρων γωνίαν γῆς ἐλευθέρων. Ἀποκοιμηθεὶς δοῦλος καὶ ἀναταλιτής, ἐξύπνη-

σεν ἐλεύθερος καὶ Εὐρωπαῖος. Ἐπόμενον ἄρα ἦτο νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῆς κατεχούσης πάντας τοὺς νεοεξήτους μέθης. Ἡ κυριώτερα αὐτοῦ ἐνασχόλησις συνίσταται σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ νὰ θυμώζῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὴ φερούσας πλέον ἀλύσεις, τὴν κεφαλὴν του φέρουσιν πῆλον ὑψηλόν, τὴν ἐκ τοῦ Περικλέους καταγωγὴν του, καὶ τὰ ἐπισκεπτήρια αὐτοῦ, ἂν τύχῃ ἀνήκων εἰς τὴν λεγομένην ὑψηλὴν περιωπὴν. Ὡς πάντες οἱ νεόπλουτοι σπεύδουσιν ἐκ ματαιότητος ν' ἀποκτήσωσι πράγματα ὅπως ἄχρηστα αὐτοῖς καὶ περιττὰ, εἰκόνας, ἀρχαιότητος καὶ βιβλιοθήκας, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ ἠθέλησεν εὐθὺς νὰ ἔχῃ Βουλὴν, Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον καὶ Ἀκαδημίαν καὶ ἀπέκτησε τῶ ὄντι οἰκοδομήματα καλλιμάραμα καὶ λαμπρὰ, ἐντὶ τῶν πλατάνων ὑφ' οὓς συνερχόμενοι οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐψήφισαν θυσίαν ὑπὲρ πατρίδος περιουσίας καὶ ζωῆς, καὶ τῶν ἀχυρῶνων ὅπου ἐμάνθανον τοῦλάχιστον γερὰ ἑλληνικά. Ἴδιον προσέτι τοῦ νέου προσκυνουμένου θεοῦ εἶναι ἡ περιφρόνησις πρὸς πᾶν τὸ ἐνθυμίζον τὴν προτέραν λατρείαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἡ παρούσα γενεὰ ν' ἀπολακτίσῃ τὴν φουστανέλλαν, τὴν εὐσέθειαν, τὴν αὐταπάρησιν, τὴν λιτότητα καὶ τὴν περίσσειαν πατριωτισμοῦ. Πάντα τὰ αἰσθητήματα ταῦτα ἀντικατέστησε δι' ἐνὸς μόνου, τοῦ πόθου εὐρωπαϊκῆς εὐζωίας. Ἄν πολιτικοῦ βίου, ἐπιστήμης, τέχνης καὶ φιλολογίας ἀρκεῖται νὰ ἔχῃ μαρμαρίνα μόνον κενοτάφια, τὴν εὐζωίαν ὅμως θέλει πραγματικὴν καὶ εἰς τὴν ἀπάκτησιν ταύτης συγκεντρώνει πᾶσαν αὐτῆς προσπάθειαν καὶ σέψιν. Ὀνειρον παρ' ἡμῖν τοῦ στρατιώτου δὲν εἶναι οὔτε ἐκστρατεία οὔτε τρόπαια πολεμικά, ἀλλ' ἡ ἄγρα πλουσίας προικίς· ὁ ἐπιστήμων ὀλίγον φροντίζει νὰ οἰκοδομήσῃ νέον τι ἐπιστημονικὸν σύστημα, πολὺ δὲ μᾶλλον οἰκίαν εὐάερον καὶ μεσημβρινὴν οὐδαμοῦ δὲ τῆς γῆς ἔχουσιν αἱ παρθέναι ὀλιγωτέραν ἀνάγκην νὰ διδάσκωνται παρὰ πολυπείρου μητρὸς ὅτι ἡ εὐτυχία δὲν συνίσταται εἰς αἰσθητήματα ἀλλ' εἰς ἐσθήτας, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐργαστασίων τοῦ Worth. Ἐν τούτοις ὁ Ἕλληνας οὔτε φάγος καὶ οἰνοπότης εἶναι ὡς ὁ κάτοικος τοῦ Βορρᾶ, οὔτε ἀκράτως φιλήδονος ὡς ὁ πρὶν ἀθέντης του, οὐδ' ὡς ὁ νότιος Λατίνος σπάταλος καὶ ἐπιδεικτικὸς, ἀλλὰ λάτρις μόνον θερμῆς τῆς aurea mediocritas τοῦ Ὁρατίου. Ταύτης ἡ ἐπιδίωξις, μέχρις οὗ κατακτηθῇ καὶ ἡ ἀπόλαυσις μετὰ τὴν κατάρτησιν, ἀρκοῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς ἀπορρόφησιν πασῶν αὐτοῦ τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, μὴ ἀφίνουσαι οὔτε στιγμήν ἐν τῷ ἡμερονυκτίῳ του οὔτε γωνίαν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του πρὸς καλλιέργειαν ἄλλου ἰδανικοῦ, πλην τοῦ συνισταμένου ἐκ μετοχῶν τινων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, θεωρείου πρώτης σειρᾶς, αἰθούσης μετὰ κλειδοκυμβάλου, ταξιδίου τὸ θέρος εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ γαλλίδος διὰ τὰ τέκνα του παιδαγωγοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν ἔχουσι, νομίζομεν, πρὸς τὴν ποίησιν κοινόν. Ἀληθές εἶναι ὅτι τοιαύτη τις τάσις δὲν ἐπικρατεῖ σήμερον μόνον παρ' ἡμῖν. Ἀλλαχοῦ ὅμως ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέρον γνώρισμα, ὅτι χαλαρωθέντος τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθητήματος πα-

ρίσπεται μὲν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ πλήρης πεζότητος καὶ ὕλισμος, ἀλλὰ συγχρόνως διατηρεῖ ἀκμαίαν μιᾶς τινος πίστεως τὴν ἀνάγκην, αἰσθάνεται ἐαυτὸν ἄνευ τοιαύτης ἠκρωτηριασμένον, καὶ ἡ ζήτησις νὰ προσκολληθῆ εἰς τὰ ἐπιπλέοντα ναυάγια τῆς παλαιᾶς, ἢ νέον νὰ ἐγεῖρη ἄσυλον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἰδανικοῦ. Ἐκ τούτου ἢ ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν καὶ πλουτολογικῶν περισπαυρῶν ταράσσουσα τὴν Εὐρώπην πνευματικὴ ἀνεμοζάλη, αἱ νέαι καθ' ἐκαστὴν αἰρέσεις, αἱ παντοίων φιλοσοφικῶν συστημάτων ἐγέρσεις καὶ καταπτώσεις, αἱ πρὸς τὴν θρησκείαν συγκρούσεις τῆς ἐπιστήμης, οἱ σπαραγμοὶ τῆς Γερμανίας καὶ ποίησις, πιστὴ πάντων τούτων ἡχώ. Οὐ μόνον δὲ ἡ γραῖξ δύσει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ νηπιζούσα καὶ οὐχ ἦτον ἡμῶν ἀστοιχείωτος Ῥωσία μαστιζέται ὑπὸ τῆς ἐπιδημικῆς ταύτης ἀνησυχίας, διαιρουμένη εἰς φανατικούς ὀρθοδόξους καὶ εἰς ἐνθουσιώδεις τῶν τολμηροτάτων νεωτερισμῶν ὀπαδοὺς. Ὑπὸ δὲ τοῦ τοιοῦτου ὄργασμοῦ κατέχονται οὐχὶ διδασκαλοὶ, φοιτηταί, θεολόγοι καὶ ἄλλοι ἐξ ἐπαγγέλματος φιλοσοφούντες, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ῥωσικὴ κοινωνία. Ἄρχοντες καὶ τεχνῆται, ῥάπτρια καὶ βαρονίδες ἢ ἀσπάζονται εὐσεβῶς τὰς εἰκόνας τῶν Ἁγίων, ἢ ῥοφῶσιν ἀπλήτως τὸ ἐξ εὐγλώττων χειλέων ἀπορρέον νέκταρ καὶ δηλητηρίον τῆς ἐγελεύου διδασκαλίας. Ἐσχάτως δὲ, ὅτε τινὲς τῶν μάλλον ἐξηγημένων ἀποστόλων τοῦ Μηδενισμοῦ (Nihilisme) ἐστῆλησαν πρὸς σωφρονισμὸν εἰς Σιβηρίαν, εἶπετο αὐτοῖς μακρὰ σειρὰ δεσποινῶν καὶ κορασιῶν, ῥίπτουσαι ἄνθη εἰς τοὺς ἐξοριστοὺς, ἀσπαζόμεναι τὰς χεῖρας τῶν καὶ προσφέρουσαι ἐκατὰς συνεκδήμους εἰς τὴν χόραν τῶν ἐξάμηνων νυκτῶν. Ἄλλ' ἂν ἐφύτρωναν τοιοῦτοι ἐν Ἀθήναις ἰδεολόγοι, ἀμφιβάλλομεν ἂν παλλοὺς ἤθελον συνακροῖσαι ἀκροατὰς βεβαίως ὅμως οὔτε εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἤθελον προξενήσαι ἀνησυχίαν, οὔτε παρὰ τοῦ ὠραίου φύλου, ἂν ἐκ τύχης ἐπληροφορεῖτο περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἤθελον τύχει τοῦ μυριοστοῦ τῶν θωπειῶν ὅσαι ἐπεδραφιλεύθησαν εἰς τὸν Σόριαν, τὸν Κόνσκην ἢ καὶ τὸν Κρητικόν.

Τὴν ἐντελῆ ταύτην ἡμῶν ἀποξένωσιν ἀπὸ τοῦ βασανίζοντος σήμερον τὰ λοιπὰ ἔθνη πνευματικοῦ σάλου δὲν ἀνγκράφομεν ἐνταῦθα ὡς δυστύχημα, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς τὴν κυριωτάτην ἴτως αἰτίαν, δι' ἣν ποίησιν ἢ Ἑλλάς δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐλπίζῃ, ἀφοῦ τὰ μὲν πάτρια ἦθη ἀπηνήθη, τοῦ δὲ διανοητικοῦ βίου τῶν νεωτέρων ἐθνῶν εἰσέτι δὲν μετέχει, οὐδὲ τὴν ἐμπνέουσαν τοὺς ποιητὰς αὐτῶν νόσον τοῦ αἰῶνος νοσεῖ, τὴν ἔλλειψιν δηλ. καὶ τὴν δίψαν τοῦ ἰδανικοῦ. Οἱ ἄξεστοὶ ἡμῶν πατέρες, οἱ ἐπ' ὄμου φέροντες τὸ καρυφύλλιον, δικαιώμενοι ἐν σπηλαίοις καὶ ἀγωνιζόμενοι νυκθήμερον ἵνα κληροδοτήσωσιν ἡμῖν ὑπαρξίν ἀνθρωπίνην, δὲν ἔπασχον μὲν οὐδ' ἐκεῖνοι ἐκ τοιαύτης ἀριστοκρατικῆς νόσου, καίτοι μετὰ τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἐμβολιαστοῦ Βύρωνος συζήσαντες καὶ ἀδελφωθέντες, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶχον ἰδανικόν, εὐκρινὲς καὶ ἀπλοῦν τὸ σέβας τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν θυσίαν ὑπὲρ Πατρῆδος. Ὡς ἐκ τούτου εἶχον καὶ ποίησιν, ἦτοι δημοτικὰ ἔξματα, ἐν οἷς σαφῶς κατοπτρίζονται τὰ

αἰσθημάτων καὶ οἱ πόθοι τοῦ ἀγωνιστοῦ. Σήμερον οὔτε ἀρματωλοὺς ἔχομεν πλέον, οὔτε ἀκόμη Ἀρόλδους καὶ Μαμφρέδας, φλεγομένους ἐν μέσῳ κρατήρων σικελικοῦ οἴνου, φασιανῶν καὶ Κιρκασίων παρθένων ὑπὸ δίψης νέκταρος οὐρανίου, ὀρέξεως ἀμβροσίας καὶ ἔρωτος ἰδανικῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ φρονιμοὺς καὶ θετικούς ἀνθρώπους, εὐρίσκοντας ἡδὺ τὸ περιεχόμενον οἰαςδήποτε εὐρωπαϊκῆς φιᾶλης, χαριτόβρυτον τὴν τυχοῦσαν ἠθοποιὸν, ἄσκοπον πᾶσαν μέριμναν μεταφυσικὴν καὶ οὐχὶ κατεπίγουσαν τὴν κατάκτησιν τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἂν ὑπερβαίνουσι τὸ μέτρον αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς τοῦτο θυσίαι. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς φρόνησις οὔτε κλασικῆς οὔτε ῥωμαντικῆς ἐξυμνήσεως φαίνεται ἡμῖν δεκτικῆ. Ἡ ποίησις παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἄνθος νεότητος καὶ ὑγιείας, σήμερον δὲ ἐν Εὐρώπῃ εἶναι ἐξάνθημα ὄργανισμοῦ νοσοῦντος καὶ θρηῖνος πᾶσχοντος ἀνθρώπου. Ἄν ἀνακτῆσωμεν ποτε τὴν προγονικὴν εὐκλείαν πιθανὸν εἶναι ν' ἀναβλαστήτῃ τὸ ἀρχαῖον ἄνθος ἐπὶ τοῦ γενεθλίου αὐτοῦ ἐδάφους ἂν νοσήσωμεν ὡς οἱ Φράγχοι, θέλουσιν ἐκπορευθῆ βεβαίως καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων χειλέων ἀληθοῦς οὐδύνης κραυγαί. Μέχρις οὗ ὅμως τὸ ἕτερον τούτων συμβῆ, πολὺ φοβούμεθα ὅτι ἀντὶ ποιήσεως θέλομεν ἔχει ἢ ψυχρὰς κλασικῶν μιμήσεις ἢ παιδικαῖώδεις βυρωνισμοὺ παρωδίας.

Εἰς τὴν ἀνατθεῖσαν ἡμῖν οὐχὶ εὐχαρὶν ἐντολὴν ἐπιθέτομεν τέλος, ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην τὸ τοῦ Σωκράτους, λέγοντός που ὅτι οὐδέποτε ἠσθάνετο μείζονα ἠδονὴν ἢ ὁσάκις ἠλέγγετο ἔχων σφαλερὰν περὶ ζητήματός τινος γνώμην, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ ἐθεώρει τὸν ἐξαγαγόντα ἐκ τῆς ἀπάτης. Εὐχόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐξ ὅλης καρδίας εἰς τοὺς ποιητὰς τοῦ ἐπίοντος διαγωνισμοῦ ν' ἀποδείξωσιν τὰς περὶ νεοελληνικῆς ποιήσεως λυπηρὰς ἡμῶν θεωρίας ἀνυποστάτους, ἀναγκαζόμεθα ἐν τούτοις ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὰ ὑποβληθέντα ἡμῖν ἐφέτος δραματικὰ ἔργα καὶ ἔπαινον καὶ γέρας, προσθέτοντες μόνον ὅτι κρείσσονα σχετικῶς ἐθεωρήσαμεν τὸν Κλεομένη καὶ τὴν Κόρη τῆς Δήμου.

Ἡ ἐπιτροπὴ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ πρόεδρος

Θ. Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΕΙΡ. ΑΣΩΠΙΟΣ

Ὁ εἰσηγητὴς
Ε. Δ. ΡΟΪΔΗΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΑΝΑΞΚΑΦΑΙ

Αἱ ὑπὸ τὸ νότιόν τῆς Ἀκροπόλεως τείχος ἀνασκαφαὶ ἐφθάσαν καὶ μέχρι τῆς βοιωτικῆς τουρκικῆς πύλης τῆς ἐκ δυσμῶν εἰσαγούσης εἰς τὸ ὑπὸ τὸ φρούριον εὐρὺ δώρυμα (recinto basso, κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1687 ἐνετὸν μηχανικὸν Βερνέταν,) τὸ περιλαμβάνον τὸ ἐπὶ Ῥηγίλλῃ Ὠδεῖον καὶ ὄλον τὸν μεταξὺ

τούτου και τοῦ διονυσιακοῦ θεάτρου χώρον, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀψιδωτοῦ τείχους τοῦ Σερπεντζέ.

Καὶ μικραὶ μὲν ἀληθῶς κατὰ τὰ ἀνω ταῦτα μέρη αἱ ἐπιχώσεις, τοῦ παλαιοῦ ἐδάφους ἀποκαλυπτομένου μετὰ βραχείαν ἐργασίαν, ἀλλ' ἀντὶ χωμάτων ἐξαγωγῆς, ἔχομεν ἐνταῦθα καταστροφὴν εὐτελῶν τουρκικῶν ἢ καὶ ἐνετικῶν, — τίς οἶδε, — κτισμάτων καὶ τοῦ ἀμέσως μετὰ τὴν πύλην ὑπερῶν τοῦ Ὡδαίου καταστρώματος (terrasse) ἐφ' οὗ ἀνεφάνη τὸ κυκλοτερές λείψανον τοῦ τουρκικοῦ ἐκείνου τεκκῆ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Δώδουελ ἀναφερομένου.

Κατωτέρω δὲ, βορειανατολικῶς τῷ Ὡδαίῳ, ἠφανίσθησαν μὲν ὅλως οἱ σωροὶ τῶν χωμάτων, ὁ δὲ μείζων τούτων, κατασκαφείς, ἀπεκάλυψε καὶ ἔξωθεν τὸ κατὰ τὴν ἀνατολικομεσημβρινὴν γωνίαν τοῦ προμαχώνος ἢ προαυλίου τῶν ἀκροφυλάκων πυλίδιον, τὸ ἔσωθεν ἀπὸ πολλῶν φαινόμενον ἑτῶν, ἄλλως τε δὲ καὶ γνωστὸν ἐκ τοῦ σχεδίου τοῦ Βερνέδα.

Οὕτω δ' ἐγυμνώθη ὅλος ὁ μέχρι τοῦ προαυλίου βράχος καὶ ἀπεδόθησαν εἰς φῶς αἱ γραφικαὶ αὐτοῦ πέτραι ὑπὸ ταύτας δὲ καὶ μέχρι τοῦ ἤδη ἀνεσκαμμένου περιβάλλου τοῦ Ἀσκληπείου σκάπτουσιν οἱ ἐργάται τὰ κατώτερα καὶ παλαιότερα χωμάτων στρώματα, στρώματα χρόνων πιθανῶς τῶν ἀμέσως μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πρωγονάτον, οὗ χρυσᾶ νομίσματα μετ' ἄλλων τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Κωνσταντος, ἐνταῦθα που εὐρέθησαν κατὰ μῆκρον Ἰανουάριον, ὡς ἀνηγγέλη καὶ ἐν τῷ β' τεύχει τοῦ ἀνά χειρὸς περιοδικοῦ.

Ἄλλὰ τῆς στερεωτέρας ταύτης γῆς αἱ ἀναδόσεις εἰσὶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἦπτον τῶν ἐν τῷ Ἀσκληπείῳ πλουσιοπάροχοι, οὐδὲ φαίνεται μέχρι τοῦδε ἔχνος τι τῶν ζητουμένων ἀρχαίων ἱερῶν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, καὶ ἐν τῇ ἐνδείᾳ ἔχομεν εὕρημα κάλλιστον, τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ ἀναγλύπτου ἀναθήματος τῶν ἀρχαίων τῆς τέχνης χρόνων, ἐν ᾧ θαυμάζει τις τὴν ἐντέλειαν καὶ τὴν χάριν τῆς ἀπεικονίσεως ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ δύο μετόπισθεν νέων καὶ, νῆ τὴν Ἀφροδίτην, ὠραίων γυναικῶν στοιχηδὸν προσερχομένων εἰς βωμὸν, οὗ μικρὸν τι μόνον δυστυχῶς μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ποπάνων ἢ καρπῶν σώζεται, ἐλλείποντος ὅλου τοῦ ἐκείθεν τοῦ βωμοῦ τμήματος· διὸ καὶ ἀδηλον τίνας ὁ βωμὸς καὶ εἰς τίνα θεότητα ἀφιερῶθη χαριστήριον τὸ ἀνεπίγραφον τοῦτο τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου καλλιτέχνημα.

Ἐν δὲ τῷ χώρῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἔληξεν ἀπὸ τινος τῆς σκαπάνης τὸ ἔργον, μετὰ τὴν διάλυσιν γωνίας τινὸς τοίχου κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς παρὰ τὸ σπήλαιον τὸ ὀνομασθὲν τοῦ Κάλω μεταγενεστέρως στοᾶς. Ἄλλ' ἐν τῷ πλουσιωτάτῳ τούτῳ ἀρχαιολογικῷ κοιτάσματι, ἵνα ὀρυκτολογικώτερον εἴπωμεν, καὶ αἱ τελευταῖαι τῆς ἀνασκαφῆς ὥραι ὑπῆρξαν γόνιμοι ἀγαθοὺ προϊόντος· ἐπειδὴ δὲ τοῦ περιεργοτάτου τῶν τελευταίων ἐνταῦθα εὕρημάτων τὴν εὐρεσιν ἀπλῶς ἀνήγγειλε τὸ τελευταῖον τοῦ Παργασσοῦ τεύχος, μεταγράφωμεν ἕδε, ἐκ τῆς Ὡρας παρακαλεθῶντες, τὴν σύντομον αὐτοῦ περιγραφὴν.

«Θήκη δίπτυχος, παραπλήσιά πρὸς τὰς σημερινὰς τῶν χειρουργῶν ἢ πρὸς τὰ ἐγλόπια ἡμῶν χαρτοφυλάκια, κεῖται ὀρθία καὶ ἀνοικτὴ, καταφανῆ μεταξὺ τῶν δύο πτυχῶν ἔχουσα τὴν καὶ τῶν ἡμετέρων σήμερον θηκῶν τὰς δύο πτυχὰς χωρίζουσαν μεταλλίνην ἐκείνην ἐφηλίδα (charnière), ἐφ' ἧς στρεφομένης ἀνοίγεται ἡ θήκη· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν, ἐν ἐκάστη πτυχῇ, ὑπάρχουσιν ἐντεθειμένα ἀνὰ τρία χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, ὁμοιώτατα πρὸς τὰ νῦν ἐν χρήσει, κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, ὡς καὶ σήμερον, διὰ προεχόντων τινῶν χωρισμάτων. Ἄρα γε ὀρθῶς μεταξὺ αὐτῶν διακρίναμεν τὸ φλεβοτόμον σμιλίον, τὸ ἐν πάσῃ χειρουργικῶν σκευῶν θήκη ἀπαραίτητον; ἢ μήπως τὰ ἐν τῇ θήκῃ ἐργαλεῖα ἔχουσι σχέσιν πρὸς τοὺς ἐκατέρωθεν ὑπερμεγέθεις κυάθους, τὰς ἱατρικὰς σικύκας (ventouses), ὧν τὸ σχῆμα, παραπλήσιον κώδωνι, διαφέρει πῶς τοῦ τῶν σήμερον ἐν χρήσει σικυῶν; Ἐκαστος δὲ τῶν κυάθων τούτων, ὀρθίως ἐκατέρωθεν τῆς θήκης, ἔχει ἐπὶ τῆς καμπύλης κορυφῆς κρῖνον, ὁ μὲν ὀρθίον, ὁ δὲ φυσικώτατα κεκλιμένον· τὸ δὲ κάτω μέρος, τὸ πρὸς τὰ στόμιον, εἰσέχει, ὡς καὶ τὸ τῶν ἡμετέρων κυάθων. Ὅμοιοσχῆμα σκευῆ, ἀπεικασμένη ἐπὶ ἀρχαίων νομισμάτων πόλεων κατ' ἐξοχὴν θεραπευουσῶν τὸν Ἀσκληπιὸν, ἀνεγνωρίσθησαν ἄλλατε ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νομισματολόγου κ. Π. Λάμπρου ὡς ἱατρικαὶ σικύκαι πρὸς τὸν Ἀσκληπιὸν σχέσιν ἔχουσαι· ἀλλὰ, τὴν γνώμην αὐτοῦ δὲν ἠσπάσθησαν τότε οἱ τῆς Ἑσπερίας σοφοί, ὧν τις καὶ εἰρωνεῖας δύνανται ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ὁμοῦ τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἀναγλύφου, ἢ γνώμη τοῦ Ἑλληνος νομισματογνώμονος προσέλαβε κύρος ἀναντίρρητον, ἀποδειχθείσης καὶ αὐτῆς τῆς ἰδιαζούσης αὐτοῦ περὶ τὰ νομισματολογικὰ ἐμπειρίας.»

Σ. Δ.

ΟΛΥΜΠΙΑ

Μεταξὺ τῶν τελευταίων εὕρημάτων καταλέγονται τὰ ἑξῆς.

Μέγα ἀγαλμα γυναικὸς ἄνευ κεφαλῆς, κορμὸς Κενταύρου καὶ σῶμα ἵππου μετὰ κεφαλῆς, ἀτινα εὐρέθησαν πλησίον ἀλλήλων. Τὸ ἀγαλμα τῆς γυναικὸς φέρει ποδῆρη χιτῶνα καὶ σανδάλια καὶ ἔχει ὕψος μὲν 1,50 μ. πλάτους δὲ 1,00 μ., ἀπετέλει δὲ μέρος χωριστοῦ συμπλέγματος Κενταύρων ἐπὶ τοῦ βορεινοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀετώματος. Ὁ δὲ κορμὸς τοῦ Κενταύρου ἔχει τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἵππειου σώματός του, καταπίπτει δὲ πρὸς τὰ ἔμπροσθον καὶ οἱ ἐλλείποντες πόδες του ἦσαν προτεταμένοι ὡς παρὰ τοῖς ὁμοιοτρόπως πίπτουσιν ἵπποις.

Εὐρέθη ὁμοίως ὀλίγον βορειότερον γυνὴ ἐν ταῖς ἀγκάλαις Κενταύρου· τῆς μὲν γυναικὸς ἐλλείπει ἡ κεφαλὴ, οἱ βραχίονες καὶ τὸ κάτω μέρος τὸ ἀπὸ τῶν γονάτων· ὁ δὲ Κένταυρος ἔχει ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας, τὸν δεξιὸν ὄμον, μέρος τοῦ ἵππειου σώματος καὶ τὸν δεξιὸν πόδα δι' οὗ περιπλέκεται τῇ γυν-

νακί ὀπισθεν, ἐνῶ δὲ μὲν τοῦ δεξιῦ βραχίονος κρατεῖ αὐτὴν ὀπισθεν, διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ψηλαφᾷ τὰ ἀποκεκαλυμμένα στήθη της. Δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν πειρᾶται ἡ γυνὴ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς χεῖρας τοῦ θραυστάτου ἀγρίου, στρέφουσα τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος κατὰ μέτωπον. Εἰς τὸ εὐρημα τοῦτο ἐπιτίθησι τὴν κορωνίδα ἢ ἀνακάλυψις, ὅτι ἡ μὲν δεκεμβρίῳ ἀνορυχθεῖσα ὠραία καὶ ἰδεώδης γυναικεία κεφαλὴ ἀρμόζει ἀκριβέστατα εἰς τὸν κεκλιμένον τῆς γυναικὸς λαιμόν. Ἡ κεφαλὴ, ὀλίγον ἐπὶ τὸ πλάγιον κλίνουσα συμμοχθεῖ τῷ ἐπιλοίπῳ περιδεδί σώματι, ζητοῦσα σωτηρίαν. Διὰ λόγων δὲν παρίσταται ἡλικίην ἔκφρασιν χορηγεῖ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς πράξεως ἢ συμπλήρωσις; Ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ συμπλέγματος καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ιδέας τῆς γυναικὸς, συμπεριλαμβάνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων τεμαχίων τοῦ ἀετώματος, ὃ τὴν γυναῖκα τοῦ Πειρίθου Ἰπποδάμειαν ἀρπάζων Κένταυρος Εὐρυτίων. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἡ παράστασις ἔκειτο ἐγγὺς τοῦ μέσου, ἔνθα δὴ καὶ ἀρμόζει. Ὁ κορμὸς μετὰ τῆς κεφαλῆς, ὃ ὑψωμένους ἔχων ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας, εἶναι πιθανόν ὃ διὰ τοῦ πελέκεως τὸν Κένταυρον ἀπείργων Θησεύς. Ἡ ὠραιότατη κεφαλὴ εὐρέθη ἀλώδητος 28 μ. ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ, ἀνήκει δὲ ἴσως εἰς τὸ μέσον σύμπλεγμα. Εἶναι ἐστραμμένη πρὸς βορρᾶν· βεβιαίως δὲ εἶναι κεφαλὴ τοῦ Πειρίθου θεωμένου τὴν ἀρπάζομένην σύζυγόν του. Ἔχει πρόσωπον πλήρες, ὄμματα μακρότερα, ὄφρυς πυκνάς, μεστὰ χεῖλη καὶ ὀλίγον ἀνεωγμένα. Ἡ γραμμὴ τοῦ μετώπου καὶ τῆς μύτης κινεῖται ὀλίγον, παθητικώτατον δὲ εἶναι τὸ ἐρρυτιδωμένον μέτωπον.

Ἀνευρέθησαν πρὸς τούτους δύο κεφαλὰ ἀνεκτίμητα ἔργα τέχνης· περικαλλεστάτη κεφαλὴ γυναικὸς καὶ κολοσσιαία κεφαλὴ νεανίου πιθανῶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐργασίας τελειοτάτης καὶ καλλονῆς σπανίας, ἔργον τοῦ μαθητοῦ τοῦ Φειδίου Ἀλαμμένου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου.

Ἀνευρέθησαν δὲ καὶ πλεῖστα ἄλλα τεμάχια καὶ κεφαλὰ ἵππων καὶ ἀνθρώπων συμπληροῦσαι προγενέστερα εὐρήματα καὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ·

Πρῶτος ἐγὼ Τρώων Πισάτιδος ἔρνει ἑλαίας
στεφθεῖς καρύχην τούνομ' Ἀεστορίδης
Καὶ μὲν καὶ Λουσοῖ με κατέστροφον ἢ δ' Ἐπίδαυρος
καὶ Φενεὸς Νεμέα τ' ἴαχεν ἀλλοφύρον
ἦρα τὸθ' Ἐρμιοκρέοντος ἐς υἷα λείπετο πάλιν
αἶμα παλαιγενέων κραιπνὸν Ἐριχθονίου.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 3[15 Μαρτίου.

Ὁ κ. Καίλερ ὁμιλεῖ περὶ ἀττικῶν δημοτικῶν ψηφισμάτων (συνέχεια).

Ὁ κ. Κούρτιος περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰπποδρόμου ἐν Ἀθήναις.

Ὁ κ. Κούρτιος περὶ τῶν τελευταίων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφῶν.

Ὁ κ. Ἰούλιος περὶ τῆς μετόπης τοῦ καλουμένου Θησείου.

— Τὸ α' τεῦχος τοῦ Β' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τῆς Σχολῆς ἐξεδόθη, περιέχον τὴν ὑλὴν ἣτις ἀνηγγέλθη ἐν τῷ 6' τεύχει τοῦ Παρρασοῦ.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 1[13 Μαρτίου.

Ὁ κ. Π. Λάμπρος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖῳ εὐρεθέντος ἀναγλύφου φέροντος σικύας, δι' οὗ ἐπιβεβαιούται ἡ ἐξήγησις ἣν ἔδωκε τῶν συμβόλων τῶν εὐρισκομένων ἐν τοῖς νομίσμασι διαφόρων πόλεων καὶ ἰδίᾳ τῆς Αἰγιάλης πόλεως τῆς νήσου Ἀμοργοῦ.

Ὁ κ. Ἀ. Δουμὸν ὑποβάλλει πῆλινον ἀγαλματιδίον παριστᾶν γυναῖκα τεχνοτροπίας ἀνατολικῆς μετενεχθὲν ἐκ Ῥόδου ὑπὸ τοῦ κ. Τισσῶ. Ὁ αὐτὸς ὑποβάλλει διαφόρους ἀρχαιότητας ἐκ Πάρου.

Ὁ κ. Κ. Ακμπρύλλος ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ἀποκαλύψεων τῆς Παναγίας.

Ὁ κ. Δ. Βικέλας ἀναλύει τὰ ποιήματα καὶ ἐπιγράμματα ἄτινα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς Σμύρνης.

Ὁ κ. Ι. Μέρτα ὑποβάλλει τεμάχια παναθηναϊκῶν ἀγγείων.

Ὁ κ. Ἀ. Ἀναγνωστάκης ὑποβάλλει φακὸν ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου εὐρεθέντ' ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης.

Ὁ κ. Ῥίμαν ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐξῆς δύο βιβλίων 1) *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata* edidit Johannes Baptista Pitra. Παρίσιος 1876 (ὑπόμνημα τοῦ κ. Στέβενσον ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης) 2) *Μελωδίαι δημοῦδους τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς οὐλλεχθεῖται καὶ ἐναρμονισθεῖσαι* ὑπὸ Α. Α. Βουργῶλτ-Δουκουδραί. Παρίσιος 1877.

Συνεδρίασις τῆς 15[27 Μαρτίου.

Ὁ κ. Ἀ. Ἀναγνωστάκης ἐξηγεῖ τὰ χειρουργικὰ ἔργα εἰς τὰ εὐρεθέντα ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Ἀσκληπιεῖου.

Ὁ κ. Ἀ. Δουμὸν ὁμιλεῖ περὶ τῶν νεκρικῶν θαλάμων τῶν εὐρεθέντων ἐν τῷ χωρίῳ Σπάτα τῆς Ἀττικῆς.

Ὁ κ. Κ. Σάθας ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ Ψελλοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κλασικῆς φιλολογίας, καὶ ἀναλύει τὰ Αἰγυπτιακὰ τοῦ Χαϊρήμονος.

Ὁ κ. Π. Λάμπρος ὑποβάλλει μαλυδιδάουλλον τοῦ Λέοντος Σγουροῦ.

Ὁ κ. Κ. Παπαρηγόπουλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς σπουδῆς τῶν βυζαντινῶν ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς δημόδους ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. Νικολαΐδης ὁμιλεῖ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς τοποθεσίας τοῦ Ἰλίου.

— Περιεχόμενα τοῦ γ' τεύχους τοῦ *Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας*.

Ἀποσπάσματα ἀνέκδοτα ἑλλήνων ἱστορικῶν. § 1. Χαϊρήμονος Αἰγυπτιακά ὑπὸ Κ. Σάβα.

Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀγκῶνος ὑπὸ Ο. Ρίμαν.

Ἀέξεις μεθ' ἱστοριῶν ἐκ τῶν Δημοσθένους Λόγων ὑπὸ Ι. Σακκελλορος.

Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖο εὐρεθέντων ἀναθημάτων εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν καὶ τὴν Ὑγίειαν ὑπὸ Παύλου Γιράρντ.

Σχεδιογράφημα τῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ Λαμβέρτ.

Ἀνέκδοτα νομίσματα Ῥαϊμόνδου Ζακώστα ὑπὸ Π. Λάμπρου.

Τεμάχια παναθηναϊκῶν ἀγγείων ὑπὸ Ι. Μάρτα.

Ἰνστιτούτον ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας (συνεδρ. 27 Φεβρουαρίου).

ΕΙΔΗΞΕΙΣ

Ἐν Δήλῳ ἤρξαντο αἱ ἀνασκαφαὶ δαπάναις τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς περὶ τὴν λίμνην καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ θεάτρου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Θωμᾶ Ὀμὶλ μέλους τῆς σχολῆς.

— Ὡσαύτως ἐν Τανάγρα ἤρξαντο ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ ἐκεῖ νεκροταφείῳ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας καὶ τινος ἰδιώτου ἐξ ἡμισείας.

— Αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνασκαφαὶ θὰ ἐξακολουθήσωσι δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Π. Σταματάκη ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου ἐμ' ἀποπερατωθείσης τῆς καταγραφῆς τῶν ἤδη ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κειμένων ἀρχαιοτήτων.

— Ἐν τῷ χωρίῳ Σπάτα τῆς Ἀττικῆς τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον εὐρέθησαν κάτω τοῦ ὑπερκειμένου λοφίσκου τάφοι κτιστοὶ ἐν εἰδει δωματίων ὁμοιάζοντες πολὺ τοὺς Ἑτρουσκικοὺς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ ἐν Μυκῆναις ἀνευρεθέντες τάφοι ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα, οἱ τάφοι τοῦ χωρίου Σπάτα ἐμελετήθησαν ἐσχάτως μεταδάντων ἐπιτοπίως καὶ τοῦ κ. Κουρτίου καὶ τῶν διευθυντῶν τῆς Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς Σχολῆς. Οἱ τάφοι οὗτοί εἰσι τρία δωμάτια τὰ μὲν δύο μείζονα, τὸ δὲ τρίτον μικρότερον καὶ συκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα διὰ διαδρόμων.

— Ἀφίκετο ὁ διευθυντῆς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου κ. Κάρολος Νεύτων μετὰ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ κ. Πέρσυ Γάρδνερ. Μετὰ δύο ἡμερῶν διατριβὴν ἀπέβησαν εἰς Ὀλυμπίαν μετὰ τοῦ κ. Κουρτίου ἐκεῖθεν δὲ μεταδάντες εἰς Κόρινθον διὰ πολεμικοῦ πλοίου καὶ διὰ ξηρᾶς εἰς Μυκῆνας, ἐπανέκαμψαν ἐνταῦθα τὴν Τρίτην.

— Ἐν Ἀργεὶ ἀνεκαλύφθη ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἀνάγλυφον ἐπὶ λίθου πωρώδους εἰκονίζον γυμνὸν ἀθλητὴν κρατοῦντα τῇ μὲν ἀριστερᾷ χεῖρτι ἵππου, σφριγῶντος καὶ ἱσταμένου παρ' αὐτῷ, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ δόρυ, ὅπερ ἐτοιμάζεται νὰ σφενδονίσῃ. Ἡ τέχνη ὁμολογεῖται καλλιστή.

— Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς ἀρχαίας μακεδονικῆς πόλεως Φιλίππων ἀνεκαλύφθη κατὰ τύχην ἐκκλησία βυζαντινῆ, τοὺς τοίχους ἔχουσα κεκαλυμμένους ὑπὸ τοιχογραφιῶν ἀριστα διατηρουμένων, τέχνης καλλῆς. Τούτων αἱ πλεῖσται παριστώσι τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Πλησίον δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀργῷ ἐν τῷ μέσῳ ἐρείπιων καὶ λειψάνων φερόντων ἔχνη γραμμάτων, εὐρέθη πέτρα διεσπασμένη μετ' ἐπιγραφῆς ΦΙΑΠ... καὶ πλάξ ἐφ' ἧς ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή

Βαίβιον Οὐ
αλέριον
Φίρμον τὸν
κράτιστον
ὁ δῆμος
ἐκ τῶν ἰδίων.

— Ὁ παστὴς τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆς ἔδωκε δῶρον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν τῷ 1819 ἀνὰ ἓνα τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ ῥοδοχρόου σιηνέτου λίθου ὀβελίσκων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι *βελόνας τῆς Κλεοπάτρας*. Καὶ ἡ μὲν Γαλλία ἐκλέξασα τὸν μικρότερον (24 μ.) μὲν, ἀλλὰ καὶ ὠραιότερον, κατώρθωσε διὰ τοῦ δικσήμεου μηχανικοῦ Λεμπᾶ νὰ τον παραλάβῃ τῷ 1833 ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ μετακομίσῃ εἰς Παρισίους ἱστάμενον ἔτι ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὀμονοίας. Οὕτω πως δ' ἔμεινεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ μείζων ὀβελίσκος, οὗ τὴν μεταφορὰν ἀνέββαλλε μέχρι σήμερον ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἕνεκα τῆς μεγίστης δαπάνης ἧτις ἀπῆρτετο πρὸς κατασκευὴν τῶν τῆς μεταφορᾶς μηχανημάτων. Ἀλλὰ κατ' αὐτὰς φιλαρχαίως τις ἀγγλος προσήνεγκεν ἀνωνύμως δεκακισχιλίας λίρας στερλίνας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ ἤδη μετὰ τσσαῦτα ἔτη ἐτοιμάζεται ἡ Ἀγγλία νὰ παραλάβῃ τὸ δῶρον, οὗ ἕνεκα θὰ δαπανηθῶσι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν μηχανικῶν ὀκτακισχιλίας τοῦλάχιστον λίραι. Θὰ περιελείσῃσι τὸν πελώριον τοῦτον λίθον ἐν παμμεγίστῳ κιβωτίῳ ἐκ σανιδίων καὶ θὰ τον ῥυμουλκήσωσι μέχρι Λονδίνου ἔνθα θὰ στηθῇ ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ Ταμῆσεως.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα δύο συνεκροτήθησαν τακτικαὶ συνεδριάσεις, διατριβαὶ δὲ μόνον δύο ἀνεγνώσθησαν, διότι αἱ συνεδριάσεις διεκόπησαν ἕνεκα τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα.

Ὁ κ. Κ. Γ. Ξένος τακτικὸν ἐνεργὸν μέλος ὠμίλησε περὶ Γερασίου Λιβαδά.

Ὁ κ. Δημ. Κοκκίδης ὑφηγητὴς, τακτικὸν πᾶρεδρον μέλος, περὶ κινήσεως τοῦ ἡλίου ἐν τῷ χῶρῳ.

Τὴν 19 Μαρτίου ἀνεγνώσθη ἡ κρίσις τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τοῦ εισηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ξυμ. Δ. Ροῖδῃ. Δώδεκα ἀπεστάλησαν εἰς τὸν ἀγῶνα ἔργα 1) Οἱ Ἄσωτοι κωμῳδία δίπρακτος 2) Οἱ Ἀργοναῦται δράμα ἑμμετρον εἰς μέρη τρία 3) Ὁ Ἄρσοεικτής μία ὄρα ἔμπρὸς κωμῳδία εἰς μίαν πράξιν 4) Δύο Γάμοι ἄνευ προοιῶς κωμῳδία εἰς δύο πράξεις 5) Ἡ ἀτυχος κόρη δράμα εἰς τέσσαρας πράξεις 6) Ἡ πιστὴ δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς μετὰ προλόγου 7) Θεμιστοκλῆς τραγωδία εἰς πράξεις πέντε 8) Κρητικοὶ Γάμοι τραγωδία τριμερῆς 9) Ἡ Σοφὸς ἢ τὸ εὔρημα ἐν τάφῳ μῦθος εἰς μέρη δύο 10) Φιλικὴ Ἑταιρία δράμα εἰς πράξεις πέντε 11) Ἡ Κόρη τῆς Αἴμου δράμα εἰς πράξεις πέντε 12) Κλεομένης τραγωδία εἰς πράξεις τέσσαρας. Ἐκ τούτων οὐδὲν ἐπηνέθη οὐδ' ἐβραβεύθη, κρείσσονα δὲ σχετικῶς ἐθεωρήθησαν ὁ Κλεομένης καὶ ἡ Κόρη τῆς Αἴμου. Ἡ κρίσις δημοσιεύεται ἐν τῷ παρόντι τεύχει.

Ἡ ἐπὶ τῶν Νεοελληνικῶν ἀναλέκτων ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου ἀπεφάσισεν ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν λέξεων καὶ φράσεων τῆς ἱστορίας ἐν γένει ἢ τῆς ξαντικῆς, νηματοργίας, ὑφαντοργίας καὶ ποικιλικῆς ἀναζητοῦσα τὰ ὀνόματα τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων, τοὺς τεχνικοὺς ὄρους, τὰς διαφόρους ὀνομασίας τῶν ὑφασμάτων καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν τέχνην ταύτην. Ἐδημοσίευσεν δὲ προκήρυξιν ζητοῦσα παρὰ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων νὰ τῇ ἀποστείλωσι γλωσσάρια εἰς τὴν τέχνην ταύτην ἀναφερόμενα.

Τὴν 17 Μαρτίου ἐγένετο ἐν τῷ Θεάτρῳ Ἀθηνῶν παράστασις ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπύρων παιδῶν, ἐξ ἧς συνήχθησαν δρ. 1690 ἔκ τε τῶν εἰσιτηρίων καὶ τῶν εἰσπράξεων τοῦ δίσκου. Ἐνεκὰ τῆς παραστάσεως ταύτης ἀπέστειλεν ὁ μὲν κ. Στέφ. Ζαφειρόπουλος φρ. 300, ἡ κυρία Μιχαῆλ Μελά φρ. 100 καὶ ὁ κ. Ἄ. Ροδόσταμος φρ. 100.

Ἀπέστειλαν βιβλία πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἡ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τοῦ Βελγίου σειράν τῶν δημοσιεύσεων αὐτῆς, καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀκαδημία τῆς Βοστώνης τὰ πρακτικὰ τῆς.

Προτάσει τοῦ κ. Μ. Κατσιμπαλῆ ὁ Σύλλογος συνέστησε Σχολὴν ἀπύρων παιδῶν ἐν Πύργῳ. Κοσμητὸρας δ' αὐτῆς ἐξελέξατο τοὺς κκ. Ἄρ. Κρεστέντην, Ἰ. Κρεστέντην, Ἰωάννην Τσέγκον, Εὐθύμιον Λεονάρδον καὶ Χαρίλαον Σπηλιώτην.

Ἐξελέχθησαν ἀντεπιστέλλον μέλος ἐν Μασσαλίᾳ ὁ κ. Σπυρίδων Γρυπάρης καθηγητὴς, ἔκτακτον δ' ἐν Ἀθήναις ὁ κ. Χαράλαμπος Ἰ. Σαρρῆς.

Ἐξεδόθη ἡ Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ἐνδέκατον ἔτος γενομένων ἐπὶ τῆς

προεδρείας Θερασυβούλου Ἀγγελουπόλου Ἀθανάτου. Κατὰ ταύτην τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἀνέρχονται σήμερον εἰς 549 ἐξ ὧν τακτικά 141, ἐπίτιμα 153, ἀντεπιστέλλοντα 180 καὶ ἔκτακτα 75. Ὁ Σύλλογος ἔχει σχέσεις πρὸς 75 σωματεῖα, συλλόγους καὶ ἐταιρίας, ὧν 53 ἑλληνικά, 22 δὲ ἀλλοδαπά. — Τὰ εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ δωρηθέντα βιβλία ἀνήλθον εἰς 614 δι' ὧν πωθήθη τὸ ποσὸν τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης εἰς 7,500 τόμους, αἱ δὲ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ τοῦ Ἀναγνωστηρίου ἀνέρχονται εἰς 94. — Σχολὰς ἀπύρων παιδῶν διατηρεῖ ὁ Σύλλογος πλὴν τῆς ἐν Πύργῳ συσταθείσης ἐξ, ἐν Ἀθήναις, Καλάμαις, Σύρῳ, Χαλκίδι, Ζακύνθῳ καὶ Πάτραις. Ἐν αὐταῖς δὲ φοιτῶσι μαθηταὶ περὶ τοὺς χιλίους. Ὁ Σύλλογος καὶ αἱ σχολαὶ εἰσέπραξαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος δρ. 33,817,71 ἔδαπάνησαν δρ. 26,683,73, ὑπολειφθέντος περισσεύματος ἐν τοῖς διαφόροις ταμείοις δρ. 7,123,98.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ. — Ὁ διάσημος Ἀγγλος μυθιστοριογράφος Γεώργιος Ἐλιοτ ἐδημοσίευσεν μυθιστόρημα *David Copperfield* ἐπιγραφόμενον ἔχον βάσεις ἱστορικο-λιτικές. Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἐγένετο μεγίστη, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ χρόνῳ διασχήματι ἐπωλήθησαν 40,000 ἀντιτύπων. Ἐκαστὸν ἀντίτυπον σύγκειται ἐκ τόμων 8 καὶ τιμᾶται 50 φρ. εἰσπράχθησαν λοιπὸν 2,000,000 φράγκων, ὧν τὸ ἐν ἀνήκει τῷ συγγραφεῖ.

— Ῥώσος ἀρχαιολόγος ὀνόματι Λιουβίμτσεφ ἀνεκάλυψε παρὰ τινι μικροπόρῳ τῆς παραποταμίας Βολταίρου ἐν Παρισίοις συλλογὴν ἀρχαίων χειρογράφων, δι' ὧν σπουδαῖον ἐπιρίπτεται φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν θρησκευτικῶν αἰρέσεων τῆς Ῥωσίας. Τὰ περίεργα ταῦτα χειρόγραφα ἐγράφησαν ὑπὸ μοναχοῦ τοῦ παρὰ τὸν Ἀρχάγγελον μοναστηρίου Σόλοβετοκ.

— Ὁ Ἰταλὸς μυθιστοριογράφος Βίκτωρ Βερσέλιος ἀνέλαβε τὴν δημοσίευσιν φιλολογικῆς ἰταλικῆς ἐπιθεωρήσεως ἐκδοθησομένης ἐν Ταυρίνῳ.

— Ἐν τῷ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Αὐκείῳ τῆς πόλεως ταύτης Α. Ἀμυάν ὠμίλησε τὸν παρελθόντα μῆνα περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Γαλλίας.

— Τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων του ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ἐξέδοτο νέαν σειράν τῶν ποιημάτων του τῶν ἐπιγραφόμενων *La legende des Siècles*. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὅκτω ἐκδόσεις ἐγένοντο τῶν ποιημάτων ταύτων. Μεταξὺ τούτων ἐν τῶν καλλίστων εἶναι τὸ ποίημα τὸ ἀφιερῶμενον εἰς τοὺς τριακοσίους Σπαρτιατάς.

— Ἐν Μασσαλίᾳ ἀπεβίωσεν ὁ Ἰωσήφ Ὠτράν μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Γνωστὸς ἐγένετο διὰ τοῦ δράματος αὐτοῦ ἢ κόρη τοῦ Αἰσχίλου.

— Κατὰ τὴν *Ἰριδα* τοῦ Βουκουρεστίου τῆς 27 Φεβρουαρίου ἐν Κλούση τῆς Τρασυλθανίας μεταξύ τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ῥωμουνικῆς γλώσσης κ. Γρηγορίου Σιλάση χειρόγραφον περιέχον μετὰφράσιν τῆς *Βατραχομομαχίας* διὰ στίχων εἰς τὴν ῥωμουνικὴν γλῶσσαν γραφέν τῷ 1816.

— Τῷ 1877 τὸ Γαλλικὸν ἐνστιτοῦτον θὰ δώσῃ τὸ κατὰ διαιτησίαν χορηγούμενον μέγα βραβεῖον ἐξ 20,000 φράγκων, περὶ τοῦ ὁποῦο ἐξαιρετικῶς κρίνουνσι καὶ αἱ πέντε ἀκαδημίαι. Δίδεται δὲ εἰς τὸ ἔργον ἢ τὴν ἀνακάλυψιν ἧτις εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ καὶ προξενεῖ τιμὴν εἰς αὐτὴν καὶ ἧτις παρήχθη εἰς τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν, κατὰ σειρὰν δὲ χορηγεῖται ὑπὸ μιᾶς τῶν πέντε ἀκαδημιῶν. Ἐφέτος εἶναι ἡ σειρά τῆς Ἀκαδημίας τῶν ὠραίων τεχνῶν. Ἴδου ὁ κατάλογος τῶν μέχρι τοῦδε βραβευθέντων συγγραφέων.

1861. *Γαλλικὴ Ἀκαδημία*. Θιέρσο, ἱστορικός.

1863. *Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν*. Ὀππερτ, σινολόγος.

1865. *Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν*. Βούρτζ, χημικός.

1867. *Ἀκαδημία τῶν καλῶν τεχνῶν*. Φ. Δαβίδ, μελοποιός.

1869. *Ἀκαδημία τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν*. Ἐρρίκος Μαρτίνος, ἱστορικός.

1871. *Γαλλικὴ Ἀκαδημία*. Γυιζώ, ἱστορικός.

1873. *Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν*. Μαρριέτ, αἰγυπτιολόγος.

1875. *Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν*. Πικύλος Βέρτ, φυσιολόγος.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ Ζ' τόμος τῆς στρατιωτικῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀναπολέοντος περιλαμβάνων τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου 1810 μέχρι τῆς 21 Φεβρουαρίου 1812. Περιέχει δὲ ὁδηγίαις διὰ τὸν διοργανισμὸν τοῦ μεγάλου στρατοῦ, τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ κατασκευῶν, τῶν διαταγῶν διὰ τὴν κατὰ τῆς Πρωσίας στρατείαν κλ.

* *

ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ. — Μετὰ τὴν βαλκανικὴν βροχὴν τῆς νυκτὸς τῆς 27 πρὸς τὴν 28 Φεβρουαρίου ε. ε. ἐν Ἀμφίση παρετηρήθη ἐν τῷ ἐλαϊῶνι βύθισι τοῦ ἐδάφους στρογγύλη ἔχουσα διάμετρον 3 μέτρων καὶ βάθος 20 μέτρων. Τὸ ἔδαφος καθ' ὃ ἐγένετο ἡ βύθισις εἶνε ὁμαλὸν καὶ στερεόν.

— Ἐφημερίς τις τῶν Παρισίων γράφει ὅτι εἶδεν ἐσχάτως ἐνδύματα ἐξ ὑαλίνων νημάτων ὑφασμένα. Τὰ νήματα ταῦτα σχηματίζονται λεπτότατα, ἐν ᾧ ἡ ὑαλὸς εἶνε βευστή ἔτι. Κατασκευάζονται δ' ἐκ τοῦ ὑαλίνου τοῦτου ὑφάσματος λαμποδέται, περιστήθια, περισκελίδες, γυναικεῖαι ἐσθῆτες ταῦτα πάντα μαλακώτατα καὶ ἐλαφρότατα. Ὁ μὴ γινώσκων ὅτι εἶνε ὑαλίνα ἐκλαμβάνει αὐτὰ ὡς μετὰξινα ὑφάσματα. Καὶ οὐ μόνον εἶνε θερμώτατα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ προφυλάττουσι τοὺς φοροῦντας αὐτὰ, διότι γνωστὴ τοῖς πᾶσιν εἶνε ἡ κατὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ μονωτικὴ ιδιότης τῆς

ὑαλοῦ. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ βροχὴ ἀντιπὸ βλάπτῃ, θὰ καθαρῖζῃ καὶ λαμπρύνῃ τὸ ἐνδύμα. Ἄλλ' ἐάν τις πέσῃ κατὰ γῆς δὲν θὰ κατασυντριβῇ τὸ ἐνδύμα του; Οὐδαμῶς, διότι ὡς εἶπομεν εἶνε μαλακώτατον καὶ ἐλαστικὸν καὶ κάμπτεται μὲν ἀλλὰ δὲν θραύεται. Πλὴν δὲ τούτου εἶνε σχετικῶς καὶ ὀλιγώτερον ὑποκείμενον εἰς τὴν καυσίν. Τούτων δὲ πάντων ἐνεκα προβλέπεται ὅτι τὸ ὑαλίον ἐνδύμα ἔσται τὸ ἐνδύμα τοῦ μελλοντος. Ἄλλὰ τί θὰ γείνωσιν οἱ βαφεῖς καὶ οἱ τῶν φορεμάτων καθαρῖσαι, ἀφ' οὗ πρὸς καθαρῖσμον κατεσπιλωμένου φορέματος ἀρκεῖ σπόγγος βεβρεγμένος ἐν καθαρῷ ὕδατι;

— Ὁ κ. Βάρφ Καθηγητὴς τῆς Χημείας ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ Λονδίνου Ἀκαδημίᾳ ἀνέγνω ἐσχάτως ἐνώπιον τῆς Ἐταιρίας τῶν Τεχνῶν ἀξίαν λόγου πραγματεῖαν περὶ νέας μεθόδου πρὸς διαφύλαξιν τοῦ σιδήρου ἀπὸ τῆς σκουριάσεως. Ὁ κ. Βάρφ ἀνεκοίνωσε παρατηρήσεις καὶ ὑπέβαλε παραδείγματα δι' ὧν ἀναδεικνύεται πληρέστατα ἡ σπουδαιότης τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ, δι' ἧς ἐξασφαλίζεται ἡ διατήρησις τῶν παντοειδῶν ἐκ σιδήρου ἔργων, ὅσον καὶ ἀν' ἐκτεθῶσι ταῦτα εἰς τὴν ἐπήρσιαν τῆς ἀτμοσφαιρας, ἢ εἰς τὴν ἐξ ἀτμῶν καὶ ὑγρῶν φθοράν.

— Ἡ ἐν Παρισίοις διεθνὴς ἐκθεσις τοῦ 1878 προμηνύεται μεγαλοπρεπεστάτη πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ μὴ εὐρωπαϊκὰ Κράτη πλὴν τῆς Γερμανίας θὰ μετάσχωσιν αὐτῆς. Αἱ ἐργασίαι ἐν τῇ πλατείᾳ Τροκαδέρου καὶ ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἔνθα ἀνεγείρεται τὸ κατάστημα τῆς ἐκθέσεως βαίνουσι μετὰ σπουδῆς. Πλὴν δὲ τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος θὰ ἀνεγερθῶσι περίεξ πληθὺς ἄλλων δευτερευόντων, ἀτινά εἰσιν ἀπομιμήσεις οἰκοδομημάτων διαφόρων ἐθνῶν ἢ καὶ πρότυπα ἀρχιτεκτονικῆς καὶ οἰκοδομικῆς διεθνούς. Ἴδου τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, ἐν ἧ ἐργασία ἤρξατο πρότινος, κατὰ τὴν σειρὰν καθ' ἣν θὰ ἰδρυθῶσιν. Ἡ πρόσοψις τοῦ ἀρχαίου πύργου τῆς Ἀιδηλβέργης. — Παλαιὰ βελγικὴ οἰκία καὶ βελγικὸν σχολεῖον. — Παλαιὰ ὀλλανδικὴ οἰκία τοῦ Ἀμστελοδάμου. — Περιστερῶν καὶ ἀγροτικὸν ἐλβετικὸν οἶκημα. — Δανικὴ ἀγροτικὴ ἔπαυλις. — Νορβηγικὴ οἰκία καὶ ὁ πυργίσκος τῆς κατοικίας τοῦ Γουσταίου Βάζα. — Πορτογαλικὴ οἰκία. — Πλούσιον ἰσπανικὸν οἶκημα. — Ὑποθετικὴ οἰκία τοῦ Περικλέους κατὰ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀρχαίας ἀθηναϊκῆς τέχνης. — Πρόσοψις τουρκικοῦ παλατίου ἐκ τῶν τοῦ Βοσπόρου. — Αἰγυπτιακὴ οἰκία. — Μιναρὲς Τύνιδος. — Πύργος ἐκ πορσελάνης καὶ ἡ κατοικία τοῦ Ἀγγλοῦ ἀπεσταλμένου ἐν Ἰαπωνίᾳ τῆς Ἰαπωνίας. — Ἐξοχικὴ ἔπαυλις εὐρωπαϊκὴ ἐν Τιέν-Σιν τῆς Κίνας. — Ὁ χρυσοῦς θόλος τοῦ Περσικοῦ ἀνακτόρου τῆς Τεχεράνης. — Οἰκία ἐργάτου ἐν Σιάμ. — Τυρολικὸν δημαρχεῖον, οἰκία τυρολικὴ ἐξ Ἰνσπρουκ, ἔπαυλις τυρολικὴ ἐν Βότζεν. — Οὐγγρικὴ καλύβη. — Ἡ πρόσοψις τοῦ ἐν Βενετίᾳ δουκικοῦ ἀνακτόρου. — Ἀρχαία οἰκία τῶν Μυκηνῶν καὶ ὁ Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καλλωνῇ. — Μοσχοδικτικὸν ξενοδοχεῖον. — Ἀμερικανικὴ οἰκία ἐκ τῶν μεταβαλλομένων εἰς τεμάχια. — Βρασιλιανὴ καλύβη μετὰ πτερῶν ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ πο-

ταμού Όρενόα. — Η πρόσφισ του ἀνακτόρου τῆς Λαχόρας τῶν Ἰνδιῶν. — Η πρόσφισ του ἀγγλικοῦ ἀνακτόρου τῆς Ουέστμινστερ.

— Μεταξὺ τῶν περιέργων ἐπιθεμάτων ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1878 ἐν τῷ ναυτικῷ τμήματι εἶνε καὶ πλοῖον κατασκευασθὲν ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου τεμαχίου ξύλου ἀκακαρδίου ἔχοντος βάρους ὀκτώων 2344. Τὸ μήκος τοῦ πλοίου εἶνε 7 μέτρα, τὸ πλάτος 1,50 καὶ βάθος 0,90 ἐπελεκθήθη δὲ ἐν Γουατεμάλα μόνον διὰ πελέκως καὶ ἐκοιλώθη δι' ἐπίτηδες κοίλου μικροῦ πελέκως. Εἰς τὴν ἐργασίαν δὲ ταύτην οἱ τῆς Γουατεμάλας ἰθαγενεῖς εἶνε ἀμίμητοι.

— Ἀπέβιωσεν ἐν Βερολίῳ ὁ διάσημος γερμανὸς φυσικὸς Χριστιανὸς Πάγγενδορφ ὀγδοηκοντούτης. Συντέλεσε πλεῖστον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ ἐφευρῶν πλὴν ἄλλων καὶ τὸ γαλβανόμετρον. Ἐγραψε πολλὰ συγγράμματα καὶ συνέτασσε τὰ Χρονικὰ τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας.

— Ἐν Λονδίῳ ἀπέβιωσεν ἐν ἡλικίᾳ 69 ἐτῶν ὁ ἀγγλὸς χειρουργὸς Οὐίλιαμ Φεργουσον, πρῶτον χειρουργὸς τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου καὶ νῦν τῆς βασιλείας Βικτωρίας.

— Ἐν Παρισίῳ ὑπάρχει ἀπὸ διετίας *Καλλιτεχνικὸς σύλλογος ἡ Ἐρωσις*, σκοπὸν κυριώτατον ἔχων νὰ συνιστᾷ Ἐκθέσεις εἰς ἃς ἀποστέλλουσι τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου τὰ ἔργα των, ἅτινα ἐκτίθενται ἀπλῶς εἰς κοινὴν θέαν χωρὶς νὰ ὑπάρχωσιν ἐλληνοδικαίαι δικάζοντες αὐτὰ οὔτε βραβεῖα. Προσεχῶς θὰ γείνη τοιαύτη ἔκθεσις. Τοιοῦτός τις σύλλογος ἰδρυόμενος καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καλλιτεχνῶν πόσον ἠδύνετο νὰ συντελέσῃ εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦ κοινοῦ καὶ τῆς τέχνης.

* *

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ. — Ὁ δαπάναις τῆς πρῶσινης κυβερνήσεως καὶ τῆς πρῶσινης Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν γινόμενος τοπογραφικὸς χάρτης τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Κζουπερτς, εἰς δὴν πρὸ δύο ἐτῶν εἶχε συνεργασθῆ καὶ ὁ ἡμέτερος κ. Ἀρ. Α. Παγκασθῆς ὁσονοῦπω ἀποπερατοῦται. Εἰς τοῦτον νῦν ἐργάζονται ἐν Ἀθήναις διατρίβοντες ὁ ὑπολογαγὸς τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν Γεώργιος Ἀλτεν, ὁ ἀρχιτέκτων Πέλτς καὶ ὁ διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν Βιντέρλέβεν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ὀδηγίαν τοῦ κ. Κζουπερτς. Μετὰ τὸν τοπογραφικὸν χάρτην τῆς Ἀττικῆς θὰ συναχθῶσιν ὁμοιοὶ χάρταις τῶν λοιπῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν.

— Ὡς γνωστὸν ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενὴς κ. Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἀπέστειλε διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου φρ. 30,000 πρὸς τὸν ἐνταῦθα Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων, ὅπως δι' αὐτῶν κατασκευασθῶσι πίνακες γεωγραφικοὶ Ἑλληνικοὶ καὶ διανσηθῶσιν εἰς τὰ ἄπορα Ἑλληνικὰ παιδευτήρια. Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων συνέστησεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κκ. Α. Μελά, Κ. Παπαρηγοπούλου, Γ. Βιώνη, Σ. Σκελλεροπούλου, Ε. Δραγοῦμη καὶ Μ. Π. Λάμπρου ὅπως

προβῆ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν πινάκων τούτων. Ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ σύντονον ἐργασίαν ἀπεπεράτωσε τὸ ἔργον συναρτάσασα τὰ μὲν ἡμισφαίρια καὶ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωστῶν γεωγραφικῶν πινάκων τοῦ Κεϊπερτ ἐπὶ ὄλως δὲ νέων βάσεων τοὺς πίνακας τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Οἱ πίνακες παρηγγέθησαν εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ γνωστὸν γεωγραφικὸν ἐργαστήριον τοῦ Ράιμερ. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων ἀπεστάλησαν ἤδη οἱ τῶν ἡμισφαιρίων, οἵτινες ἐξετελέσθησαν ὡς οἷόν τε κομψότατοι καὶ ἀκριβέστατοι, λίαν δὲ προσεχῶς ἀποστέλλεται καὶ ὁ τῆς Εὐρώπης.

— Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ τύχη τοῦ θαλασσοπόρου Φραγκλίνου καὶ τῶν συντρόφων του διατελεῖ ἔτι ἀγνωστὸς. Πλοίαρχός τις ἀλιευτικοῦ φαλακροπλοίου Σαλμών ὀνομαζόμενος ἐκόμισε κατ' αὐτὰς ἐκ τῶν ἀρκτικῶν θαλασσῶν νέα περὶ τινῶν ἐκ τῶν συντρόφων τούτων. Πλέον ἐν τῷ κόλπῳ Κούμπερλανδ συνήντησεν Ἑσκιμῶν τινα καλούμενον Τύσον, ὅστις τῷ διηγήθη ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν φυλὴ τις κατοικοῦσα πρὸς Β. ἀπῆντησεν ἐξ λευκοῦ, ὧν εἷς ἐκαλεῖτο Κροζιέ. Οἱ ἰθαγενεῖς ἠνάγκασαν τοὺς ξένους τούτους νὰ τοῖς παραδώσωσι τὰ ὄπλα καὶ τὰς τροφὰς των καὶ ἐπειδὴ ἠρνήθησαν τοὺς ἐφόνευσαν. Ἀλλὰ Κροζιέ ἐκαλεῖτο εἰς τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Φραγκλίνου. Ὁ Ἑσκιμῶς Τύσον διηγήθη ὅτι πλείονα περὶ τοῦ τραγικοῦ τούτου συμβάντος γινώσκει γηραιὸς τις Ἑσκιμῶς καλούμενος Ἀχού καὶ ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνην, ὅστις ἂν μὴ μετέσχε τοῦ φόνου βεβαίως παρέστη ὡς μάρτυς.

— Ὁ ἀγγλὸς περιηγητὴς συνταγματάρχης Γόρδων παρέδωκεν εἰς τὴν Γεωγραφικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου πίνακα ἐξαιρετον τῆς χώρας τῆς Ἀφρικῆς τῆς κειμένης μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Ἀμυῶν τῆς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ Ἀφρικῆς (Afrigue equatoriale). Χάρις εἰς τὸν ἀνάματον τοῦτον περιηγητὴν ἕκαστος νῦν δύναται νὰ σπουδάσῃ τὸ σύστημα τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἄνω Νείλου.

— Συνεστάθησαν ἐν Βελγίῳ, Ἀγγλίᾳ, Πρωσίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ Ἐθνικὰ Κομιτάτα πρὸς διερεύνησιν καὶ ἐκπολιτισμὸν τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Ἀπεσταλμένοι τῶν κομιτάτων τούτων ἀναχωροῦσι προσεχῶς ἐν ἐπιτροπῇ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ σκοπὸς αὐτῶν εἶνε νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικὴν διερχόμενοι διὰ τοῦ Κόγκο.

* *

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑ. — Κατ' ἐπίσημον πίνακα δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν ἢ κατανάλωσις τοῦ καπνοῦ κατὰ τὰ πέντε τελευταῖα ἔτη εἶνε ἡ ἐξῆς ὡς καὶ τὰ εἰσπραχθέντα ποσά

	Κατανάλωσις	Εἰσπράξεις
1872	27.032.000 χιλιόγρ.	269.400.000
1873	28.342.000 »	291.997.000
1874	29.127.000 »	299.854.000

1875	30.127.000	»	313.546.000
1876	31.400.000	»	322.349.000

Ἡ κατανάλωσις λοιπὸν τοῦ καπνοῦ αὐξάνει γιγαντιαίως.

— *Οἴνος.* Ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἰταλίας ἢ Σικελίας παράγει τὸν περισσότερον οἶνον καὶ τοὶ ἡ ἀμπελοφυτεία ἐν αὐτῇ δὲν εἶνε τόσον ἀνεπτυγμένη ὅσον ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰταλικαῖς χώραις. Ἐν Σικελίᾳ ἡ ἀμπελος καλύπτει 211,454 ἑκτάρια (τὸ ἑκτάριον ἴσούται πρὸς δέκα στρέμματα βασιλικὰ) ἔτινα παράγουσι 4,256,363 ἑκατόλιτρα οἴνου, ἐν ᾧ αἱ μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι τῆς Μεσογείου ἔχουσι 44,355 ἑκτάρια ἀμπέλου παράγοντα μόνον 3, 668,304 οἴνου καὶ αἱ τῆς Ἀδριατικῆς ἐπαρχίαι 297,335 ἑκτάρια, παράγοντα 3,534,476 ἑκατόλ. οἴνου.

— *Ζάχαρις.* Ἡ παραγωγή τῆς ζαχάρως κατὰ τὸ ἔτος 1870—71 τὸ τελευταῖον καθ' ἕξι ἐγένοντο ὑπολογισμοί, ἀνῆλθεν εἰς δύο δισεκατομμύρια καὶ 750 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμων (2,148,437,500 ὀκάδ.). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπῆρχον ἐν Εὐρώπῃ 1663 ἐργαστήρια κατασκευάζοντα ζάχαριν ἐκ τευτλίδων (κοκκινόγουλιων). Ἐκ τούτων δ' ἀνήκον

εἰς τὴν Γαλλίαν	483
Ῥωσίαν καὶ Πολωνίαν	481
Γερμανίαν	310
Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν	228
Βέλγιον	130
Ὀλλανδίαν	20
Σουηδίαν	4
Ἀγγλίαν	1
Ἰταλίαν	1

1663

Ἡ κατανάλωσις τῆς ζαχάρως, αὐξάνουσα ἡμεῖς ὑπελογίσθη τὸ ἔτος 1867 κατ' ἄτομον εἰς χιλιόγραμμα ὡς ἐξῆς δι' ὅλον τὸ ἔτος ἐν ταῖς χώραις ταύταις.

1) Ἡνωμέναις πολιτείας	18,55 10)	Πορτογαλίᾳ . . .	4,60
2) Ἀγγλίᾳ	22,70 11)	Βελγίᾳ . . .	5,00
3) Ἀγγλικαῖς ἀποικίαις	18,72 12)	Ἑλβετίᾳ . . .	4,66
4) Ὀλλανδίᾳ	7,43 13)	Ἰσπανίᾳ . . .	3,26
5) Γαλλίᾳ	8,84 14)	Ἑλλάδι . . .	2,70
6) Ἀνσεατικαῖς πόλεσιν	9,15 15)	Πολωνίᾳ . . .	2,25
7) Γερμανίᾳ	5,00 16)	Ῥωσίᾳ . . .	1,61
8) Δανίᾳ	6,25 17)	Τουρκίᾳ . . .	1,50
9) Ἰταλίᾳ	4,45 18)	Αὐστρίᾳ . . .	1,05

* *

ΘΕΑΤΡΟΝ, ΜΟΥΣΙΚΗ. — Ἡ *Λίδα* τὸ μεγαλοπρεπὲς μελόδραμα τοῦ Βέρδη, ὅπερ μέχρι τοῦδε μόνον ἰταλιστὶ καὶ γερμανιστὶ ἐψάλη ἀπὸ τῶν κυριωτέρων Θεάτρων τῆς ἐσπερίας καὶ βορείας Εὐρώπης μετεφράσθη ἤδη καὶ γαλλιστὶ καὶ ἐψάλη κατ' αὐτάς ἐν Βρυξέλλαις μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας.

— Δύο νέα μελοδράματα ἐπιγραφόμενα *Νέρων* θὰ ἐκτελεσθῶσι προσεχῶς τὸ μὲν ἐν Ἀμβούργῳ τοῦ γερμανοῦ μελοποιοῦ Ρουθινστάιν τοῦ ποιήσαντος τοὺς *Μακκαβαίους*, τὸ δ' ἐν Βονωνίᾳ τοῦ ἰταλοῦ Βόιτο, νεαροῦ μελοποιοῦ ὅστις κυρίως ἐκτίησαστο φήμην διὰ τοῦ μελοδράματός του *Μεμιστογαλέης* δοθέντος ἐν Βενετίᾳ τὸ παρελθὸν θέρος ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Φόουστ τοῦ Γκαίτη. Καὶ χοροδράμα δὲ *Νέρων* τοῦ ἰταλοῦ μελοποιοῦ Δαλλάργινε ἐξετελέσθη πρό τινας ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Μεδιολάνων *Σκάλα*. Ὁ δυστυχὴς μελοποιὸς τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τῆς α' παραστάσεως τοῦ χοροδράματός του ἀπέθνησκεν ὑπὸ χρονίου νοσήματος.

— Ὁ γάλλος μελοποιὸς *Μασσέ* ὁ ποιήσας τὴν *Γαλάτειαν* ἐσχάτως δὲ φημισθεὶς ἐν Παρισίοις διὰ τοῦ νέου μελοδράματός του *Παῦλος καὶ Βιργινία*, προτομιάζει νέον μεγαλοπρεπὲς μελόδραμα διὰ τὸ μέγα θέατρον τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων ἐπιγραφόμενον ἢ *τελευταία νύξ τῆς Κλεοπάτρας*. Ἐκ τῶν 51 παραστάσεων τοῦ μελοδράματος *Παύλου καὶ Βιργινίας* εἰσεπράχθησαν 595,600 φρ. ἤτοι κατὰ μέσον ὄρον 11678,55 καθ' ἐσπέραν. Τὸ μελόδραμα τοῦτο θὰ ψαλῆ καὶ κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἔκθεσιν τοῦ 1878.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς *Βασιλίσσης* (Queen's Theatre) τοῦ Λονδίνου ἐψάλη νέον μελόδραμα τοῦ ἰταλοῦ μελοποιοῦ Α. Ῥόσση εἰς πέντε πράξεις ἐπιγραφόμενον *Βιόρν* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως περίπου τῆς τοῦ *Μακβέθ*. Καὶ τοὶ ἡ μουσικὴ εἶναι μελωδική, δὲν ἀρμόζει ὅμως εἰς τὸ ὕφος τῆς ὑποθέσεως, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐγένετο εὐμενῶς ἀποδεκτὸν τὸ νέον ἔργον.

— Ἐν Βισβὰδεν ἐψάλη νέον μελόδραμα τοῦ μελοποιοῦ Βερνάρδου Σόλτζ ἐπιγραφόμενον *der Trompeter von Säckingen*, ἐν Κοβουρῳ νέον τοῦ μελοποιοῦ *Dahlwitz Γαλιλαῖος* εἰς πέντε πράξεις καὶ ἐν Βερολίνῳ δύο τὸ μὲν τοῦ μελοποιοῦ Κρέτσνερ ἐπιγραφόμενον *die Folkungen* τὸ δὲ τοῦ μελοποιοῦ Γκαίττζ ἐπιγραφόμενον *der Widerspenstigen Zähmung*. Πάντων γράφουσιν ἐπιτυχίαν αἱ γερμανικαὶ ἑφημερίδες.

— Τὸ προσεχὲς θέρος ἐν τῇ Βαυαρικῇ πόλει Βαίραϊτ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐπιτήδεος κτισθέντος θεάτρου, θέλει ψαλῆ καὶ πάλιν ἡ μελοδραματικὴ τριλογία τοῦ μελοποιοῦ Βάγνερ τοῦ κύκλου τῶν *Νιβελοῦγκεν*. Ἡ εἰσοδος ἐφέτος θὰ ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς φέροντας προσωπικὰ εἰσιτήρια τιμώμενα ἕκαστον 100 Γερμανικῶν μάρκων (125 φρ.), ἀλλὰ δι' ἕκαστον πρόσωπον ἐφοδιασθῆσόμενον διὰ τοιοῦτου εἰσιτηρίου θὰ γείνη ψηφοφορία ἐὰν ᾖναι ἀποδεκτὸν καὶ ἀφ' οὗ δηλώσῃ ὅτι παραδέχεται τὰς νέας μουσικὰς θεωρίας τοῦ Βάγνερ.

* *

ΠΟΙΚΙΛΑ.—Κατ' αὐτὰς ὑπεδέξατο ἡ βασίλισσα Βικτωρία τὸν γέρω *Θωμᾶ* τὸν ἥρωα τοῦ γνωστοῦ μυθιστορήματος τῆς κυρίας Βέκερ-Στόβης τοῦ ὑπὸ **I.** Καρασούσσα μεταφρασθέντος ἢ *καλύβη τοῦ Θωμᾶ*. Ὁ γηραιὸς οὗτος μαῦρος οὐ τὸ ἀληθές ὄνομα εἶναι Ἰωσίας Κεῦσων ἔχει ἡλικίαν 88 ἐτῶν. Τὸ μελανὸν του πρόσωπον ἐπὶ τοῦ ὁποίου κυματίζει κόμη ἐκτάκτως λευκὴ φέρεי εἰσέτι τὰ στίγματα τῶν μολώπων καὶ πληγῶν ὑπενθυμιζούσων τὰ μαρτύρια τῆς μακρᾶς του δουλείας. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία τῷ προσήνεγκε διάφορα δῶρα.

— Εἶναι γνωστὰ τὰ ταχυδρομικὰ ἐπιστολικὰ δελτάρια. Ἐν Βερολίῳ ἐφηρμόσθησαν ἀπὸ τῆς 1 τοῦ νέου ἔτους καὶ τηλεγραφικὰ δελτάρια. Ταῦτα ριπτόμενα εἰς τὰ τηλεγραφικὰ κιβώτια, μεταβιβάζονται αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον δυνάμει τοῦ νέου συστήματος τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους τοποθετημένων πνευματικῶν σωλήνων, δι' ὃν αὐθαρεὶ τὰ τηλεγραφήματα ταῦτα διανέμονται. Ἐν Παρισίοις τὸ σύστημα τοῦτο τῶν πνευματικῶν τηλεγράφων, ὅπως ἐσφαλμένως ὀνομάζονται, ἤρξαντο ἐφαρμοζόμενον ἤδη, θὰ ᾖναι δ' εἰς πλήρη ἐνέργειαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1878.

— Ἐν Ἀμερικῇ αἱ θέσεις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνοικιάζονται διὰ πλειστηριασμοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους. Ἐν τινι τούτων ἐν Νέα Ὑόρκη ἐν ἣ κηρύσσει ὁ δημοφιλὴς ἱεροκῆρυξ Βέκερ τὸ ἐνοίκιον τῶν θέσεων κατὰ τὸ 1877 ἔφασεν εἰς 242,105 φράγκων. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη δὲν εἶναι ἐκ τῶν μεγαλύτερων τῆς Νέας Ὑόρκης.

— Τῷ 1876 ἀπέβωσαν ἐν μόνῃ τῇ Βεγγάλῃ 11,416 ἄνθρωποι δηχθέντες ὑπὸ ὄφρων. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ἰνδοστάν ἀπέθανον ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὑπὲρ τὰς 20,000.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1877 ΜΑΡΤΙΟΣ (Ε. Ν.)

*Βαρόμετρον**Θερμόμετρον ἐκ.*

Μέση θλίψις 750,88 χμ.	Μέση θερμοκρασία 12,88	
Μεγίστη » 758,05 (τὴν 17 ^{ην})		Μεγίστη » 22,6 (τὴν 24 ^{ην})
Ἐλαχίστη » 738,05 (τὴν 14 ^{ην})		Ἐλαχίστη » —2,7 (τὴν 4 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 7 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 32,43 χμ.)

Νιφάδων χιόνος 2 (ποσὸν τοῦ ὕδατος 5,90 χμ.), πάγου 1, ἀστραπῶν 7.

Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 6 ἡμέρας ΝΔ, 11 Δ, 3 ΒΔ, 1Β, 6 ΒΑ, 4 Ν.